

ΚΩΣΤΑΣ ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗΣ

**Η ταχυδρομική ιστορία
και τα γραμματόσημα της Εθνικής Αντίστασης**

ΑΘΗΝΑ

2015

Εισαγωγή

Λίγα εισαγωγικά λόγια για τον φιλοτελισμό.

Η απληροφόρητη κοινή γνώμη θεωρεί τον φιλοτελισμό ως μια παράξενη απασχόληση ορισμένων ιδιόμορφων ατόμων που έχουν τη συνήθεια να μαζεύουν τα πολύχρωμα χαρτάκια που λέγονται γραμματόσημα. Κι ακόμα, όταν ακούμε γι' αυτό το «χόμπυ» λίγο ως πολύ χαμογελάμε περιπαιχτικά με τους ταλαίπωρους εκείνους αφελείς που σπαταλούν τόσες και τόσες ώρες χαζεύοντας και χαϊδεύοντας τούτα τα χαρτάκια.

Πώς συμβιβάζεται όμως αυτή η άποψη με τη γνώμη ανώτατων πνευματικών φορέων όπως γ.π. της Ακαδημίας Αθηνών, η οποία έχει δεχτεί ότι ο φιλοτελισμός είναι στην ουσία επιστήμη; Κι ακόμα, πώς εξηγείται ότι κράτη με τεράστια πολιτιστική παράδοση έχουν ιδρύσει Φιλοτελικές Ακαδημίες;

Η σύγχυση αυτή οφείλεται επειδή, στην πραγματικότητα, υπάρχουν ακόμη άτομα που δεν ξέρουν τι είναι ο φιλοτελισμός, κι ο καθένας προσπαθεί να τον αξιολογήσει με τα προσωπικά, ελλιπή του κριτήρια, χωρίς να ενδιαφέρεται να ερευνησει σε βάθος. Το πολύ-πολύ προσπαθούμε να αμβλύνουμε την άγνοιά μας τονίζοντας ότι μία συλλογή γραμματοσήμων αποτελεί μεγάλη περιουσία, χωρίς όμως να δικαιολογούμε ουσιαστικά το πώς και το γιατί. Τελικά, αυτή η άποψη για την οικονομική αξία των φιλοτελικών συλλογών που κυκλοφορεί παντού, έχει φτάσει στα όρια του θρύλου.

Ας δούμε όμως από πιο κοντά τι είναι μια φιλοτελική συλλογή. Θα προχωρήσουμε, βέβαια, ακολουθώντας την άποψη που υποστηρίζει ότι ο φιλοτελισμός είναι επιστήμη, δηλαδή εξειδικευμένη γνώση. Και θα συμπληρώσουμε μάλιστα ότι είναι επιστήμη ευχάριστη, γιατί δεν κουράζει αλλά θέλγει, και επιστήμη πρωτότυπη, διότι δεν μοιάζει με καμία άλλη. Και πάνω από όλα επιστήμη ιδιόρρυθμη, γιατί χάρη στο περιεχόμενό της, αλλά και χάρη στην ιδιότητά της να απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες, προς-φέρει σε κάθε μια ό,τι εκείνη μπορεί να δεχτεί.

Το περιεχόμενο της φιλοτελικής επιστήμης μπορούμε να το διαιρέσουμε στις επόμενες κατηγορίες:

Α. Έρευνα του θέματος του γραμματοσήμου. Με αυτόν τον τρόπο ο συλλέκτης εμβαθύνει στις παραστάσεις των γραμματοσήμων που τον ενδιαφέρουν, με αποτέλεσμα να πλουτίζει τις εγκυκλοπαιδικές του γνώσεις σε διάφορα θέματα (ιστορικά, γεωγραφικά, τεχνικά, πολιτιστικά, κλπ.), και μάλιστα σε βαθμό απίθανων λεπτομερειών. Η θεματική έρευνα των γραμματοσήμων πραγματοποιείται κυρίως από συλλέκτες νεαρής ηλικίας.

Β. Έρευνα των εκδόσεων των γραμματοσήμων. Η έρευνα αυτή αφορά στις λεπτομέρειες εκτυπώσεως συγκεκριμένων σειρών γραμματοσήμων και πιο συγκεκριμένα, αφορά στις αποχρώσεις των χρωμάτων των σειρών αυτών, σε μία ή σε περισσότερες διαδοχικές τους εκτυπώσεις, στις ποικιλίες του χαρτιού που χρησιμοποιήθηκε, καθώς και στις διάφορες άλλες ατέλειες-σφάλματα κατά τις εκτυπώσεις. Ανάλογα με τις αποχρώσεις, τις ποικιλίες χαρτιού και τα σφάλματα, μπορούμε να ανακαλύψουμε ποια συγκεκριμένα γραμματόσημα εκδόθηκαν σε κάθε περίοδο, αν είναι σε λίγα ή περισσότερα αντίτυπα, και έτσι να αποκτήσουμε μια ιδέα για τη σπανιότητα κάποιων από αυτά. Πρόκειται, αν μπορούμε να πούμε, για φιλοτελική «αρχαιολογική» έρευνα. Η έρευνα αυτή των εκδόσεων προτιμάται κυρίως από μερίδα παλαιών συλλεκτών, που ασχολούνται συνήθως με τις κλασικές σειρές, δηλαδή με εκείνες που εκτυπώθηκαν και κυκλοφόρησαν, κατά κανόνα, τον 19^ο αιώνα.

Γ. Έρευνα της νεότερης ιστορίας δια μέσου των γραμματοσήμων. Και όχι μόνο των γραμματοσήμων αλλά και κάθε φιλοτελικού αντικειμένου (ταχυδρομικών σφραγίδων, ταχυδρομημένων φακέλων, κλπ.). Κατά την έρευνα αυτή, εξετάζουμε τα διάφορα συμβάντα της νεότερης ιστορίας μας, κυρίως τα πολιτικά και πολεμικά, από την ταχυδρομική τους πλευρά. Έτσι, οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, ο Α΄ και ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος παρουσιάζονται με ζωντανό, ανάγλυφο τρόπο, από τα γράμματα των στρατιωτών, τα επιστολικά δελτάρια, τις σφραγίδες λογοκρισίας, τις σφραγίδες και τα ντοκουμέντα των στρατιωτικών ταχυδρομείων. Για

παράδειγμα παρόμοια, μπορούν να παρουσιαστούν τα ελληνικά ταχυδρομικά γραφεία στην Ανατολική Θράκη και στη Μ. Ασία, το 1920-1922, η ταχυδρομική ιστορία της Κρήτης ή της Σάμου, όταν αυτοδιοικούνταν, πριν από την ένωσή τους με την Ελλάδα, αλλά και άλλες περιόδους.

Σχετικά με την οικονομική αξία των φιλοτελικών συλλογών, στην οποία ήδη αναφερθήκαμε, πρέπει να τονίσουμε ότι τα γραμματόσημα δεν αποτελούν είδος πρώτης ανάγκης, δηλαδή δεν είναι τρόφιμα ή ρούχα ή άλλο προϊόν απαραίτητο στη ζωή μας, και επομένως δεν έχουν συγκεκριμένη και σταθερή οικονομική αξία. Η αξία τους οφείλεται στην επιθυμία του κάθε συλλέκτη να τα αγοράσει, επιθυμία που εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Βασικά εξαρτάται από τη σπανιότητά τους, αλλά κυρίαρχο στοιχείο αποτελεί και η ιστορία του κάθε παλαιού γραμματοσήμου, καθώς και η εκάστοτε φιλοτελική μόδα. Εξάλλου, αν σε κάποια δημοπρασία, υπάρχει μόνο ένας ενδιαφερόμενος αγοραστής, το γραμματόσημο κατακυρώνεται σε χαμηλότερη τιμή. Αν υπάρχουν περισσότεροι, η αξία του ανεβαίνει. Το τελικό συμπέρασμα είναι ότι η συλλογή γραμματοσήμων αποτελεί μια ρευστή και αμφισβητούμενη επένδυση που η αξία της εξαρτάται σε μεγάλο ποσοστό από την τύχη. Το μόνο όφελος που απομένει στο συλλέκτη, είναι η ευχαρίστηση που αντλεί από το συλλεκτικό του «πάθος».

Η τρίτη κατηγορία της φιλοτελικής επιστήμης, δηλαδή η έρευνα την νεότερης ιστορίας δια μέσου των γραμματοσήμων θα λέγαμε ότι είναι η πιο μοντέρνα, όχι τόσο επειδή ίσως αναπτύχθηκε σχετικά πρόσφατα, αλλά επειδή καλύπτει την πιο σύγχρονη φιλοτελική νοοτροπία. Στην κατηγορία αυτή ανήκει και η έρευνα των γραμματοσήμων της Εθνικής Αντίστασης. Εδώ μάλιστα, οι ιστορικές συνθήκες είναι τόσο ιδιόμορφες ώστε διαμόρφωσαν το φιλοτελικό αυτό κεφάλαιο με έναν εντελώς ιδιαίτερο τρόπο, και του χάρισαν μια πρωτοτυπία που σπάνια συναντάμε στην Παγκόσμια Φιλοτελική Ιστορία. Κάθε πτυχή της ιστορίας των «αντιστασιακών» γραμματοσήμων είναι και μια αυτοτελής ανεπανάληπτη φιλοτελική σελίδα, η οποία, αναφερόμενη σε κάθε σημείο της ελληνικής γης, από τα πιο κοντινά ως τα πιο απόμακρα, καταλήγει να γίνεται θρύλος.

Τελειώνοντας αυτό το μικρό εισαγωγικό κείμενο θα θέλαμε να ζητήσουμε συγγνώμη από τους πεπειραμένους φιλοτελιστές επειδή τους κουράσαμε αναφέροντας θέματα τόσο τετριμμένα. Επειδή όμως το περιεχόμενο της συλλογής είναι τόσο πρωτότυπο, θεωρήσαμε σκόπιμο η εισαγωγή μας να καλύπτει κατά το δυνατόν αυτήν την πρωτοτυπία.

Διευκρινίζοντας περισσότερο τον τίτλο της παρούσας μελέτης: «*Η ταχυδρομική ιστορία και τα γραμματόσημα της Εθνικής Αντίστασης*» αναφέρουμε ότι το δεύτερο σκέλος που αφορά τα γραμματόσημα, σχετίζεται με την παρουσίαση των διαφόρων εκδόσεών τους. Το πρώτο σκέλος, η ταχυδρομική ιστορία, σχετίζεται με την εποχή που εκτυπώθηκαν τα γραμματόσημα αυτά, τις συνθήκες που υπαγόρευσαν τη δημιουργία τους, και τον τόπο, χρόνο και τρόπο χρησιμοποίησής τους. Η ιστορία των γραμματοσήμων της Εθνικής Αντίστασης, αποτελείται από πολλά επί μέρους κεφάλαια, τα οποία μπορούμε κατ' αρχήν να θεωρήσουμε ότι ανήκουν σε δύο μεγάλα βασικά μέρη, το **Πρώτο μέρος** και το **Δεύτερο**.

- Το **Πρώτο Μέρος** αφορά τα γραμματόσημα που **κυκλοφόρησαν κατά τη διάρκεια της Κατοχής στις ελεύθερες ελληνικές περιοχές που ελέγχονταν από τις ανταρτικές μονάδες.**
- Το **Δεύτερο Μέρος** αφορά τα γραμματόσημα που **κυκλοφόρησαν μετά την Απελευθέρωση, στις περιοχές που, αφού απελευθερώθηκαν από τις ανταρτικές μονάδες, αυτοδιοικήθηκαν κάτω από τον έλεγχό τους, μέχρι που ανέλαβε και πάλι η επίσημη Κυβέρνηση.**

Πρώτο Μέρος

Από τότε που άρχισαν να οργανώνονται οι αντιστασιακές μονάδες στα ελεύθερα βουνά της Ελλάδας, παρουσιάστηκε η ανάγκη της μεταξύ τους επικοινωνίας. Για το λόγο αυτό δημιουργήθηκαν τα πρώτα αντάρτικα ταχυδρομικά γραφεία, και οι πρώτοι ταχυδρόμοι τους άρχισαν να διασχίζουν τις αποστάσεις ανάμεσα στις μετακινούμενες αντιστασιακές μονάδες. Παράλληλα, εκτελείτο και η ταχυδρομική επικοινωνία ανάμεσα στα χωριά, γιατί τα αντάρτικα ταχυδρομεία εξυπηρετούν και τους κατοίκους των περιοχών αυτών, αφού μάλιστα υπήρχαν πάντα κάτοικοι που είχαν συγγενή ή γνωστό κάποιον αντάρτη.

Στις αρχές, και πιο συγκεκριμένα το 1942 μέχρι και το πρώτο εξάμηνο του 1944, οι ανταρτικές στρατιωτικές μονάδες δεν εκδίδουν καινούργια γραμματόσημα αλλά χρησιμοποιούν εκείνα της Ελληνικής Πολιτείας, τα γραμματόσημα που σήμερα ονομάζουμε «Τοπία Κατοχής», των οποίων οι πρώτες αξίες είχαν ήδη αρχίσει να κυκλοφορούν κατά εκατομμύρια την εποχή εκείνη και ήταν εύκολο να βρεθούν.

Να αναφέρω τους τίτλους των σειρών.

Κεφ. 1^ο. Γραμματόσημα των «Τοπίων Κατοχής» με σφραγίδες αντιστασιακών μονάδων

Τα γραμματόσημα αυτά χρησιμοποιούνταν κατά δύο τρόπους.

Την 1^η περίοδο, δηλαδή από την εμφάνιση των αντάρτικων ομάδων μέχρι το τέλος περίπου του 1943, χρησιμοποιούνταν όπως είχαν βγει αρχικά από το τυπογραφείο, χωρίς κάποια επί πλέον εκτύπωση ή αλλαγή. Τα γραμματόσημα αυτά τα κολλούσαν οι αποστολείς στα φάκελα αλληλογραφίας, τα οποία παρέδιδαν στα αντίστοιχα ταχυδρομικά γραφεία των αντιστασιακών μονάδων. Τα γραμματόσημα επικολλούνταν και στο πίσω μέρος του φακέλου, ώστε το φάκελο να κλείνει καλύτερα. Ο αντάρτης που εκτελούσε χρέη ταχυδρομικού υπαλλήλου, ακύρωνε τα γραμματόσημα με τη σφραγίδα της μονάδας αποστολής: Μεραρχίας ή Φρουραρχείου, κλπ. Στην εικόνα (1) έχουμε αποτυπώματα δύο τέτοιων σφραγίδων. Η μία ανήκει στο «Φρουραρχείο ΕΛΑΣ Νικοχωριού» και η άλλη στο «Φρουραρχείον ΕΛΑΣ Νο 25».

Εικόνα (1)

Ο αντάρτης που σφράγιζε τα φάκελα, τα ξεχώριζε σε κατηγορίες, ανάλογα με το τόπο προορισμού τους, και κατόπιν τα παρέδιδε, στον ταχυδρόμο. Μετά την παραλαβή των φακέλων, ο ταχυδρόμος – έφιππος ή πεζός, ανάλογα με το μήκος της διαδρομής – ξεκινούσε για το δρομολόγιό του. Υπάρχουν μαρτυρίες Άγγλων αξιωματικών που έζησαν κοντά στους αντάρτες, ότι η ταχυδρομική οργάνωση των ανταρτικών μονάδων έφτανε σε μεγάλο βαθμό τελειότητας. Και το επίτευγμα αυτό δεν ήταν αποτέλεσμα μόνο της ικανότητας των

ανταρτών ταχυδρόμων, αλλά η ικανότητα αυτή είχε γίνει πράξη λόγω της απόλυτης ανάγκης των αντιστασιακών μονάδων να επικοινωνούν σωστά και γρήγορα μεταξύ τους.

Εικόνα (2)

Επιστολή από τη Διοίκηση Νοτίου Ολύμπου – ΕΛΛΑΣ – Χ Μεραρχία, προς το Αρχηγείο της 8^{ης} Μεραρχίας. Υπάρχει και επί πλέον σφραγίδα του Φρουραρχείου ΕΛΛΑΣ Νο 25. Χρησιμοποιήθηκε μπάντα τριών γραμματοσήμων της αξίας των 50 δρχ. και ζεύγος της αξίας των 75 δρχ. των «Τοπίων Κατοχής». Χρώμα σφραγίδων μπλε.

Στην εικόνα (2) παρουσιάζεται φάκελο με πέντε γραμματόσημα «Τοπίων Κατοχής», σφραγισμένα με τις σφραγίδες «ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΝΟΤΙΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ – ΕΛΛΑΣ – Χ ΜΕΡΑΡΧΙΑ» και «ΦΡΟΥΡΑΡΧΕΙΟΝ ΕΛΛΑΣ No 25». Η πρώτη σφραγίδα είναι ακυρωτική των γραμματοσήμων, ενώ η δεύτερη πρέπει μάλλον να αναφέρει τον τόπο προορισμού. Στην πρώτη όψη του φακέλου υπάρχει η διεύθυνση του παραλήπτη: Συν.(αγωνιστήν) Χριστοφιλέαν / Αρχηγείον 8^{ης} Μεραρχίας / Όπου». Είναι προφανές ότι για λόγους ασφαλείας δεν έχει γραφεί η ακριβής διεύθυνση του παραλήπτη, και φυσικά δεν αναφέρεται καθόλου ο γεωγραφικός τόπος προορισμού.

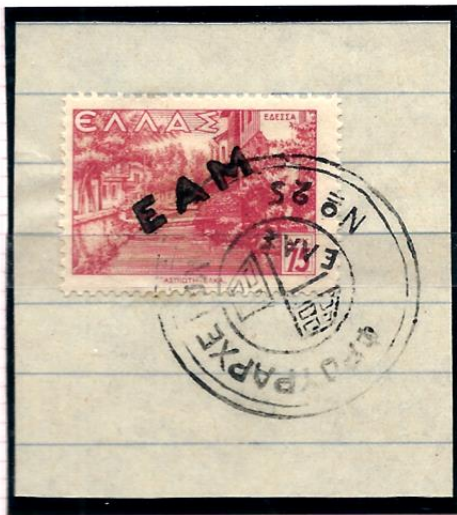

Εικόνα (3)

*Επιστολή από το Ταχυδρομείο XIII Μερραρχίας προς τη Γενική Διοίκηση Στερεάς.
 Πάνω αριστερά δεξιά υπάρχει η δίγραμμη σφραγίδα της Μερραρχίας.
 Χρησιμοποιήθηκε ζεύγος γραμματοσήμων της αξίας των 2000 δραχ. των «Τοπίων
 Κατοχής» που ακυρώθηκαν με τη σφραγίδα του Φρουραρχείου ΕΛΑΣ Νικκοχωριού.
 Χρώμα σφραγίδας μαύρο.*

Στην εικόνα (3) παρουσιάζεται φάκελο με δύο γραμματόσημα «Τοπίων Κατοχής» σφραγισμένα με τη σφραγίδα «ΦΡΟΥΡΑΡΧΕΙΟ /ΕΛΑΣ / Νικκοχωριού». Πάνω αριστερά υπάρχει η ευθύγραμμη σφραγίδα «ΤΑΧ-ΜΕΙΟΝ (Ταχυδρομείον) / XIII ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ». Φαίνεται ότι το εν λόγω Φρουραρχείο σχετιζόταν με τη Μερραρχία. Στην εμπρός όψη του φακέλου αναφέρεται η διεύθυνση του παραλήπτη: Συν.(αγωνιστήν) / Έσπερον / Γεν.(ικήν) Δ/σην (Διοίκησιν) Στερεάς/ Όπου». Και εδώ δεν υπάρχει ταχυδρομική διεύθυνση του παραλήπτη.

**Κεφ. 2º. Γραμματόσημα «Τοπίων Κατοχής» με επισημάνσεις
«ΕΑΜ» και «Συνδιάσκεψη ΕΠΟΝ»
και με σφραγίδες αντιστασιακών μονάδων**

Εικόνα (4)

Η επισήμανση ΕΑΜ μαύρου χρώματος, σε αξίες γραμματοσήμων «Τοπίων» Κατοχής. Πάνω, ασφράγιστη αξία των 25 δρχ., και κάτω, δύο αξίες των 75 και 1000 δρχ., σφραγισμένες σε απόκομμα, με τη σφραγίδα του Φρουραρχείου ΕΛΛΑΣ Νο 25, επίσης μαύρου χρώματος.

Στα τέλη αυτής της περιόδου, αλλά και στις αρχές του 1944, εκτυπώνονταν στα γραμματόσημα των «Τοπίων» και διάφορες επισημάνσεις. «Επισήμανση» ονομάζεται μια επί πλέον εκτύπωση λέξεων ή φράσεων στην επιφάνεια του γραμματοσήμου που γίνεται βασικά για προπαγανδιστικούς λόγους. Οι επισημάνσεις των «αντιστασιακών γραμματοσήμων» γίνονταν συνήθως χειροποίητη ξύλινη σφραγίδα που τυπωνόταν με το χέρι. Έχουν διασωθεί σφραγίδες με την επιγραφή ΕΑΜ και ΕΚΚΑ. Στην εικόνα (3) παρουσιάζονται γραμματόσημα την επισήμανση ΕΑΜ, σε αξίες 25, 75 και 1000 δρχ. των «Τοπίων», μαύρου χρώματος.

Μία άλλη προπαγανδιστική επισήμανση είναι εκείνη της εικόνας (5) με την επιγραφή, επίσης μαύρου χρώματος:

**«ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ
ΕΠΟΝ
1 ΜΑΡΤΗ 44».**

Για τη Συνδιάσκεψη αυτή δεν έχουμε πληροφορίες μέχρι στιγμής.

Εικόνα (5)

Οι αξίες των 25, 50, 75, 100, 200 και 1000 δρχ. με την επισήμανση: «ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ / ΕΠΟΝ / 1 ΜΑΡΤΗ 44». Η σφραγίδα της επιστημόσεως ήταν ξύλινη, χειροποίητη.

Κεφ. 3^ο. Έκδοση γραμματοσήμων της σειράς «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ» του ΕΑΜ

Την περίοδο που ακολουθεί και η οποία διαρκεί το πρώτο εξάμηνο του 1944, παρουσιάζεται το αξιολογότερο κεφάλαιο στη φιλοτελική ιστορία της Αντίστασης. Γίνεται προσπάθεια από τις αντιστασιακές οργανώσεις, τόσο του ΕΑΜ όσο και του ΕΔΕΣ, να εκτυπώσουν δικές τους σειρές γραμματοσήμων με καινούργιες πρωτότυπες παραστάσεις. Οι αντιστασιακοί καλλιτέχνες φιλοτεχνούν γραμματόσημα που διαφέρουν εντελώς από τα «Τοπία» και με εικονογραφήσεις που σχετίζονται άμεσα με την Αντίσταση.

Στις αρχές του 1944, πραγματοποιείται από την Κεντρική Επιτροπή του ΕΑΜ η έκδοση «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ». Οι καλλιτέχνες του ΕΑΜ φιλοτεχνούν οχτώ αντιστασιακές παραστάσεις, σε αξίες των 1000, 2000, 4000, 6000, 8000, 10000, 25000 και 40000 δρχ., σε οχτώ διαφορετικά χρώματα, αφιερωμένες σε φορείς του ΕΑΜ, όπως π.χ. ΕΛΑΣ, ΕΠΟΝ, Εργατικό ΕΑΜ, κλπ. Το κάθε έκτυπο αποτελείτο από φύλλα των 5Χ5=25 τεμαχίων. Η εκτύπωση ήταν επιμελημένη, υπήρχαν πολύ λίγα σφάλματα εκτυπώσεως, αλλά αρκετά σφάλματα διατρήσεως των οδοντώσεων. Οι διαστάσεις του κάθε γραμματοσήμου ήταν 3Χ2,3χιλ., περίπου. Όλες οι αξίες ήταν σε όρθια διάταξη, εκτός από την αξία των 2000 δρχ. που ήταν σε πλάγια.

Η πρώτη μέρα κυκλοφορίας της σειράς ήταν η 25^η.2.1944, ενώ αργότερα, στις 29.7.1944, η έκδοση επικυρώθηκε με σχετική απόφαση της Π.Ε.Ε.Α. (Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης), η οποία ήταν γνωστή ως «Κυβέρνηση του βουνού». Κατά τις πρώτες ημέρες κυκλοφορίας της σειράς, φιλοτεχνήθηκαν διάφορα φιλοτελικά αντικείμενα που φυλάχθηκαν ως αναμνηστικά από τους φιλοτελιστές της εποχής. Αναφέρεται ότι την πρώτη μέρα κατασκευάστηκαν και 300 φάκελα 1^{ης} ημέρας κυκλοφορίας της σειράς που απεστάλησαν για προπαγανδιστικούς λόγους σε ισάριθμους και μάλιστα αντιφρονούντες αποδέκτες. Από ότι φαίνεται, οι αποδέκτες εκνευρίστηκαν και κατέστρεψαν τα φάκελα. Γενικά πάντως τα γραμματόσημα της σειράς είχαν διατεθεί πολύ γρήγορα, έτσι μέχρι σήμερα έχουν διασωθεί ελάχιστα και αποτελούν την πιο σπάνια αντιστασιακή έκδοση. Μόνο οι αξίες των 1000 και 8000 δρχ. έχουν διατηρηθεί σε

ολόκληρα φύλλα, ελάχιστα τον αριθμόν, ενώ, από ό,τι είναι γνωστό, έχει διασωθεί μέχρι σήμερα μόνο μία πλήρης σειρά σε τετράδες.

Διπλή διάτρηση στο περιθώριο

Χωρίς διάτρηση δεξιά

Μετατόπιση διατρήσεως

Εικόνα (6)

Η πλήρης σειρά των οχτώ γραμματοσήμων της «Ελεύθερης Ελλάδας». Η σειρά τυπώθηκε στην Αθήνα και κατόπιν μεταφέρθηκε στις περιοχές της Ελεύθερης Ελλάδας. Διακρίνονται τα λάθη διατρήσεως στις αξίες των 1000, 2000 και 8000 δρχ. Σε τρεις αξίες παρατηρούμε επίσης τα μεγάλα κάτω περιθώρια.

Πίνακας γραμματοσήμων του ΕΑΜ		
Αξία (δρχ.)	Περιγραφή παράστασης	Χρώμα
1000	Πουλί με ανοιγμένες φτερούγες	Κόκκινο ανοιχτό
2000	Αντάρτης με ριχτή κάπα και το όπλο «παρά πόδας». Αφιερωμένο στον ΕΛΑΣ.	Βιολέ
4000	Εργάτης με σπάθη, σε προσπάθεια για το σπάσιμο των δεσμών της σκλαβιάς. Αφιερωμένο στο Εργατικό ΕΑΜ.	Καφέ
6000	Τμήμα της ελεύθερης Ελλάδας πλαισιωμένο με φύλλο δρυός και ελιάς, τα σύμβολα ειρήνης και ανδρείας. Αφιερωμένο στην ελεύθερη Ελλάδα.	Κίτρινο
8000	Σωρός από κόκκαλα πάνω στα οποία είναι γιγαντωμένο το δέντρο της Λευτεριάς. Στα κλαριά του γράφονται οι λέξεις «απ' τα κόκκαλα βγαλμένη». Αφιερωμένο στην Ελευθερία.	Πορτοκαλί
10000	Αντάρτης με αρκτική χλαίνη και το όπλο αναρτημένο.	Μπλε ανοιχτό
25000	Η νίκη έτοιμη να δαφνοστεφανώσει τους απελευθερωτές. Αφιερωμένο στη Νίκη.	Μαύρο
40000	Επονίτης αντάρτης με ριχτή την κάπα του και το όπλο ψηλά σε θέση εξόρμησης. Αφιερωμένο στην ΕΠΟΝ.	Κόκκινο βαθύ

Εικόνα (7)

Η πλήρης σειρά της «Ελεύτερης Ελλάδας» σε φύλλο χαρτιού, χαριστικά σφραγισμένη, στις 28.2.1944, με την ταχυδρομική σφραγίδα «ΠΡΟΥΣΣΟΣ», μάρου χρώματος. Υπάρχουν επίσης, σε κοκκινωπό χρώμα, οι σφραγίδες «ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩ-ΤΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ/...ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ/Ε.Α.Μ.» (με τμήμα δυσδιάκριτο), και «ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΛΑΪΚΟΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ – XIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ» (με επίσης δυσδιάκριτο τμήμα).

Εικόνα (8)

Φύλλο, από πλήρες έκτυπο των 25 τεμαχίων, της αξίας των 1000 δρχ.
Από τα ελάχιστα φύλλα της σειράς που έχουν διασωθεί.

Εικόνα (9)

Φύλλο, από πλήρες έκτυπο των 25 τεμαχίων, της αξίας των 8000 δρχ.
Από τα ελάχιστα φύλλα της σειράς που έχουν διασωθεί.

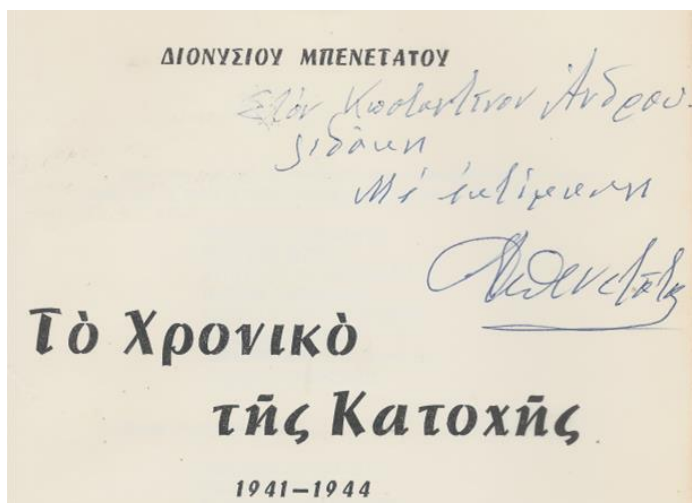
**Κεφ. 4^ο. Έκδοση γραμματοσήμων της 1^{ης} σειράς
«ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΟΡΕΙΝΗ ΕΛΛΑΣ» του ΕΔΕΣ**

Επίσης και ο ΕΔΕΣ, μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 1944, αποφασίζει να εκδώσει δικά του γραμματόσημα. Ο Ναπολέων Ζέρβας αναθέτει σε ένα αντιστασιακό στέλεχος, τον Διονύσιο Μπενετάτο¹, να τυπώσει, για λογαριασμό του ΕΔΕΣ, μια σειρά γραμματοσήμων. Ο τελευταίος απευθύνεται στον σκιτσογράφο Ελευθέριο Τσιλημηδό, που φιλοτεχνεί 20 προσχέδια, από τα οποία εγκρίνονται τα πέντε. Η σειρά των γραμματοσήμων θα αποτελείτο λοιπόν από πέντε τεμάχια, με αξίες 1000, 2000, 5000, 10000 και 25000 δρχ. Συνολικά θα εκδίδονταν 25000 σειρές, και η κάθε αξία θα τυπωνόταν σε φυλλαράκια των 25 γραμματοσήμων (τεμάχια 5X5).

Εικόνα (10)

Ο Διονύσιος Μπενετάτος

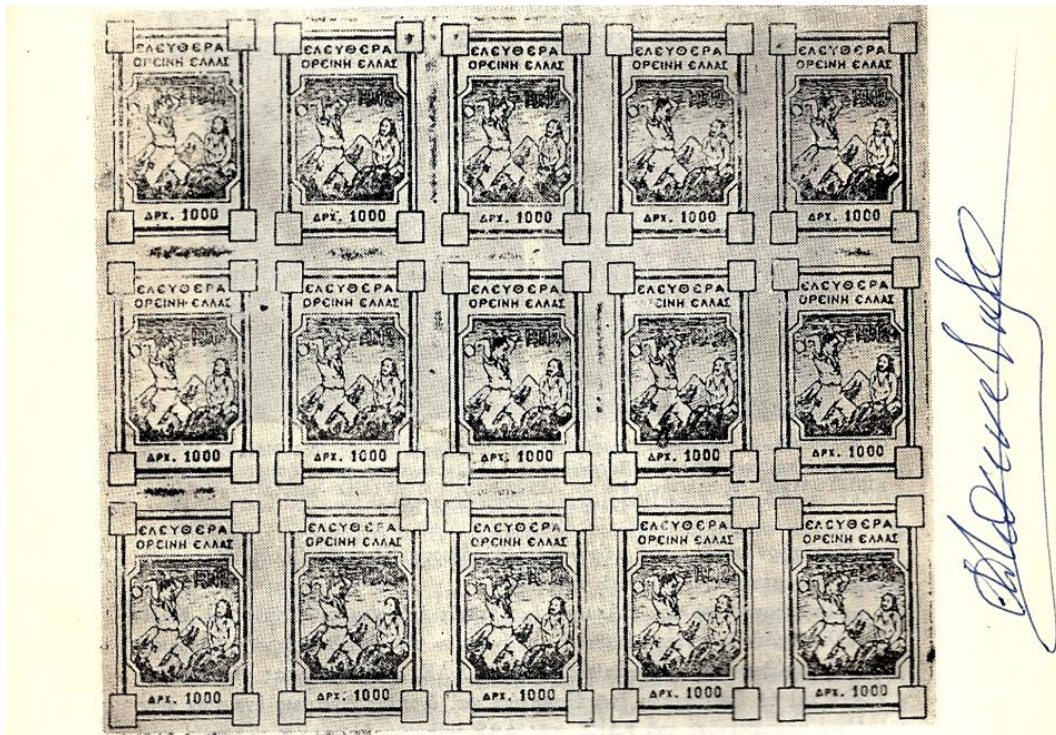

Εικόνα (11)

Ιδιόχειρη αφιέρωση του Δ. Μπενετάτου στο συγγραφέα της παρούσας φιλοτελικής μελέτης.

Ωστόσο, εξαιτίας διαφόρων παρανοήσεων, η εκτύπωση των γραμματοσήμων καθυστέρησε αρκετά, και τον Ιούνιο του 1944, ο Ναπολέων Ζέρβας εξέφρασε φρικτά παράπονα κατά του Δ. Μπενετάτου, και τον κατηγόρησε ότι είχε πρόθεση να μην τον εξυπηρετήσει. Ο Μπενετάτος εξήγησε στο στρατηγό ότι υπήρξε θύμα παρανοήσεων, και τελικά η παρε-ξήγηση έληξε. Όταν όμως τυπώνονταν τα γραμματόσημα στο τυπογραφείο της οδού Μέτωνος 2, τον Ιούλιο του 1944, οι Γερμανοί οι οποίοι είχαν πλη-ροφορίες για παράνομες εκτυπώσεις του τυπογραφείου, μπλόκαραν το κτίριο, και συνέλαβαν τον Μπενετάτο και τους τέσσερις τυπογράφους. Άλλους από αυτούς εκτέλεσαν, ενώ άλλοι διασώθηκαν, μεταξύ αυτών και ο Μπενετάτος. Από τις μαρτυρίες των διασωθέντων μαθαίνουμε ότι, κατά το μπλόκο, είχαν παραπέσει λίγα φύλλα, τα οποία οι Γερμανοί δεν ανακάλυψαν. Από αυτά διασώθηκαν συνολικά γύρω στα 135 γραμματόσημα, μόνο της μικρότερης αξίας, των 1000 δρχ., σε φύλλα, σε μπλοκ ή σε μεμονωμένα κομμάτια, ενώ τα υπόλοιπα είχαν σκιστεί και καταστραφεί.

¹ Ο Διονύσιος Μπενετάτος περιγράφει το ιστορικό της εκδόσεως των γραμματοσήμων αυτών, στις σελίδες 243-245 του βιβλίου του «Το χρονικό της κατοχής, 1941-1944», που εκδόθηκε το 1963. .

Εικόνα (12)

Τμήμα της σελίδας 245 του βιβλίου «Το χρονικό της Κατοχής» του Δ. Μπενετάτου, όπου παρουσιάζεται μπλοκ των 15 τεμαχίων από το φύλλο της αξίας των 1000 δρχ. το οποίο διασώθηκε. Στο δεξιό περιθώριο η υπογραφή του Δ. Μπενετάτου.

Το γεγονός ότι βρέθηκαν γραμματόσημα μόνο μιας αξίας, πιθανόν να οφείλεται στο ότι οι τυπογράφοι δεν είχαν προφτάσει να τυπώσουν τις υπόλοιπες. Δεν έχω υπόψη μου εάν υπάρχει κάποια συστηματική περιγραφή της παράστασης των διασωθέντων γραμματοσήμων.

Στην εικονογράφηση τους παρατηρούμε ότι υπάρχουν δύο φιγούρες, μία αντρική και μία γυναικεία. Ο άντρας, προφανώς αντάρτης, προσπαθεί να σπάσει τις αλυσίδες που κρατούν αλυσοδεμένη τη γυναίκα, η οποία πρέπει να είναι η σκλαβωμένη Ελλάδα. Στο πάνω μέρος του γραμματοσήμου υπάρχει η επιγραφή «ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΟΡΕΙΝΗ ΕΛΛΑΣ». Και από κάτω της, δεξιά, η χρονολογία 1942, τότε που ξεκίνησε το αντάρτικο. Το χρώμα των γραμματοσήμων είναι πρασινωπό ανοιχτό, και το χαρτί λευκό, όχι καλής ποιότητας, και συνήθως κιτρινισμένο. Επίσης, η γόμα στην πίσω όψη δεν είναι επιμελημένη.

Στην εικόνα (13), έχουμε μια προσπάθεια ανασύστασης του φύλλου των 25 τεμαχίων, από μεμονωμένα τεμάχια, μπάντα των τριών και τετράδες. Η ανασύσταση προέκυψε κατόπιν μελέτης των γνωρισμάτων της κάθε μιας από τις θέσεις των 25 τεμαχίων, αφού λάβαμε υπόψη μας όλα τα φιλοτελικά πληροφοριακά στοιχεία που έχουμε μέχρι σήμερα.

Εικόνα (13)

Ανασύσταση του φύλλου των $5 \times 5 = 25$ τεμαχίων των γραμματοσήμων της αξίας των 1000 δραχ. (τρία μεμονωμένα γραμματόσημα, μία μπάντα των τριών και δύο τετράδες).

Εικόνα (14)

Φύλλο των $5 \times 5 = 25$ τεμαχίων της αξίας των γραμματοσήμων των 1000 δρχ., το οποίο λόγω του χρώματός του και της καλής ποιότητας του χαρτιού του πιθανολογείται ότι είναι πλαστό.

Στην εικόνα (14), απεικονίζεται ένα πλήρες φύλλο των 25 τεμαχίων. Επειδή η ποιότητα του χαρτιού φαίνεται καλύτερη από των μεμονωμένων τεμαχίων, και επειδή το χρώμα είναι κάπως διαφορετικό, πολλοί θεωρούν ότι το φύλλο είναι πλαστό. Ωστόσο παρουσιάζει όλα τα γνωρίσματα των 25 συγκεκριμένων θέσεων του φύλλου, γεγονός που σημαίνει ότι δεν προέρχεται από διαφορετικό έκτυπο, διότι τότε θα υπήρχαν πολλές

διαφορές. Η μόνη εξήγηση που μπορεί να δικαιολογεί την πλαστότητα είναι ότι υπάρχει μικρή πιθανότητα το παλιό άχρηστο ξύλινο έκτυπο (κλισέ) να διασώθηκε κατά κάποιο τρόπο από την καταστροφή, παρέμεινε φυλαγμένο επί ολόκληρες δεκαετίες, και όταν κάποια μεμονωμένα γραμματόσημα βγήκαν σε δημοπρασία το 1983 και πέτυχαν υψηλές τιμές, κάποιος πλαστογράφος τύπωσε με το παλιό κλισέ λίγα φύλλα, ώστε να δημιουργήσει μεγάλες πλαστές σπανιότητες. Λέγεται ότι υπάρχουν δύο τέτοια πλαστά φύλλα που κατασκευάστηκαν στο εξωτερικό. Ωστόσο δεν έχει ακουστεί ποτέ στους φιλοτελικούς κύκλους, ότι έχει διασωθεί το παλιό έκτυπο.

Πάντως, και αν τα φύλλα αυτά είναι πλαστά, κατά οποιοδήποτε τρόπο κι αν κατασκευάστηκαν, είναι φιλοτελικά πολύτιμα, διότι παρουσιάζουν όλα τα γνωρίσματα της θέσεως του κάθε γραμματοσήμου στην εικοσιπεντάδα, και βοηθούν έτσι τους φιλοτελικούς μελετητές να ερευνήσουν πληρέστερα αυτήν την έκδοση.

Κεφ. 5°. Έκδοση γραμματοσήμων της σειράς «ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΛΛΑΣ» του ΕΔΕΣ

Την ίδια περίοδο και αφού τα γραμματόσημα της πρώτης προσπάθειας δεν διασώθηκαν, ο Ναπολέων Ζέρβας έκανε και δεύτερη προσπάθεια για εκτύπωση γραμματοσήμων του ΕΔΕΣ. Πιθανόν επειδή η εκτύπωση της προηγούμενης σειράς δεν ολοκληρώθηκε, αλλά και επειδή τα όσα εκτυπωθέντα γραμματόσημα δεν έφτασαν ποτέ στο στρατηγείο του, ο Ζέρβας απευθύνθηκε σε άλλο τυπογράφο, στον Δ. Τσίμπο, μέλος αντιστασιακής οργανώσεως στην Αθήνα που συνεργαζόταν με τον ΕΔΕΣ, για την εκτύπωση μιας καινούργιας σειράς. Ο Τσίμπος είχε πείρα από εκδόσεις, διότι εξέδιδε παράνομα, τρεις φορές την εβδομάδα, μια δισέλιδη αντιστασιακή εφημερίδα, «ΤΟ ΔΕΛΤΙΟ» που περιείχε ραδιοφωνικές ειδήσεις και συνθήματα κατά των κατακτητών. Ο τυπογράφος αυτός συνεργαζόταν με το ζωγράφο Γιάννη Τρικογλίδη, ο οποίος μάλιστα είχε φιλοτεχνήσει και το κλισέ του τίτλου του «ΔΕΛΤΙΟΥ». Στο κλισέ, αριστερά από τον τίτλο, υπήρχε μία συμβολική παράσταση, που παρίστανε μία γυναίκα με φτερά, την Ελευθερία, με σπαθί στο χέρι, η οποία περπατούσε σε ένα χώρο όπου στο έδαφος υπήρχαν κόκκαλα αγωνιστών. Η παράσταση παρέπεμπε στον Εθνικό Ύμνο, με φανερά αναφορά στην «κόψη του σπαθιού την τρομερή» και στο «απ' τα κόκκαλα βγαλμένη των Ελλήνων τα ιερά». Εξάλλου, σαν υπότιτλος του «ΔΕΛΤΙΟΥ» υπήρχε η φράση «...και σαν πρώτα αντριωμένη (sic), χάιρε, ω χάιρε, Λευτεριά» - εικόνα (15).

Εικόνα (15)

Το κλισέ του τίτλου της εφημερίδας «ΤΟ ΔΕΛΤΙΟ» που φέρει αριστερά τη συμβολική παράσταση, την οποία ο ζωγράφος Γιάννης Τρικογλίδης χρησιμοποίησε για την εικονογράφηση της σειράς των γραμματοσήμων του ΕΔΕΣ.

Ο Γιάννης Τρικογλίδης, αποδεχόμενος να φιλοτεχνήσει τα γραμματόσημα, χρησιμοποίησε τη συμβολική αυτή παράσταση. Αφού την επεξεργάστηκε λεπτομερέστερα, έφτιαξε τη μακέτα των γραμματοσήμων, η οποία θα ήταν ίδια για όλες τις αξίες της σειράς. Στην εικόνα (16) παρουσιάζεται αυτή η αρχική μακέτα, σε διαστάσεις, μαζί με τα περιθώρια, 78χιλ.Χ101χιλ., και σε μαύρο χρώμα. Μέσα από ένα περίγραμμα σε σχήμα μαιάνδρου, στο πάνω μέρος υπάρχει η επιγραφή «ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΛΛΑΣ», και κάτω από την παράσταση, στο κάτω μέρος του γραμματοσήμου, υπάρχει η ένδειξη του νομίσματος «ΔΡΑΧΜΑΙ», ενώ δεξιά της ο χώρος είναι κενός, για να μπει ο αριθμός της κάθε διαφορετικής αξίας. Μετά τη μακέτα, ακολούθησε η εκτύπωση των αρχικών δοκιμίων, επίσης χωρίς ένδειξη αξίας, εικόνα (17), σε μαύρο(;) χρώμα.

Εικόνα (16)

Η αρχική μακέτα των γραμματοσήμων «ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΛΛΑΣ» που φιλοτέχνησε ο Γιάννης Τρικογλίδης.

Εικόνα (17)
Δοκίμιο

Η παράσταση των γραμματοσήμων, που συμβόλιζε την απελευθέρωση των ελληνικών περιοχών από τον ΕΔΕΣ, εγκρίθηκε από το στρατηγό Ζέρβα, οπότε ο Δ. Τσίμπος προχώρησε στην εκτύπωσή τους. Στο τσιγκογραφείο του Εργίνου, στην πλατεία Βικτωρίας, κατασκευάστηκαν τα κλισέ με τα οποία έγινε η εκτύπωση σε μικρό χειροκίνητο πιεστήριο που λειτουργούσε κρυφά στον Νέο Κόσμο. Οι αξίες της σειράς ήταν πέντε, των 15, 25, 50, 100 και 200 δρχ. Τα γραμματόσημα των 15 δρχ. ήταν κόκκινου χρώματος, των 25δρχ. καφέ, των 50δρχ. γαλάζιου, των 100δρχ. πράσινου ανοιχτού, και των 200δρχ. βιολέ χρώματος.

Η κάθε αξία τυπώθηκε σε κλισέ ανά τετράδες. Σε κάθε εκτύπωση, συμπληρώνονταν, στον κενό χώρο κάτω δεξιά του γραμματοσήμου, η κάθε διαφορετική αξία. Το κάθε φύλλο

περιλάμβανε συνολικά οχτώ γραμματόσημα, σε δύο τετράδες, οι οποίες τυπώνονταν σε αντίποδες θέσεις, όπως φαίνεται στις εικόνες που ακολουθούν.

Οι δύο τετράδες της αξίας των 15 δρχ., τυπώθηκαν σε αντίποδες θέσεις, στο ίδιο φύλλο, εικόνα (18). Οι υπόλοιπες όμως τέσσερις αξίες τυπώθηκαν σε κάθε φύλλο ανά δύο. Το κάθε φύλλο δηλαδή περιλάμβανε δύο αντίποδες τετράδες δύο διαφορετικών αξιών. Τα γραμματόσημα των 25 και 100δρχ., τυπώθηκαν σε ένα φύλλο, εικόνα (19), ενώ των 50 και 200δρχ., σε άλλο, εικόνα (20).

Το ότι όλες οι αξίες τυπώθηκαν από το ίδιο κλισέ της τετράδας, αφού προηγουμένως άλλαζαν την αξία και χρησιμοποίησαν διαφορετικό χρώμα, φαίνεται και από το γεγονός, ότι στο κάτω δεξιά γραμματόσημο στις τετράδες όλων των αξιών υπάρχει το ίδιο σφάλμα της πλάκας του εκτύπου. Πρόκειται για μια χαραγή που προέκυψε προφανώς από ράγισμα της πλάκας, και η οποία είναι πανομοιότυπη σε όλες τις αξίες. Στις επόμενες εικόνες η χαραγή δείχνεται από τα κόκκινα βέλη.

Τυπώθηκαν περίπου 3000 πλήρεις σειρές σε τετράδες, και οι 1000 από αυτές παραδόθηκαν αμέσως σε άνθρωπο του ΕΔΕΣ για να τις μεταφέρει στο αρχηγείο του Ζέρβα. Κατά τη μεταφορά όμως, ο κομιστής έπεσε σε ιταλικό μπλόκο στην Αμφιλοχία, και για να μην αποκαλυφθεί κατέστρεψε το δέμα με τα γραμματόσημα. Έτσι, η πρώτη προσπάθεια αποστολής των γραμματοσήμων στην Ελευθέρα Ελλάδα δεν είχε αίσιο τέλος. Λίγο αργότερα ακολούθησε μια δεύτερη αποστολή με μικρότερη ποσότητα γραμματοσήμων, η οποία τελικά έφτασε μέχρι το αρχηγείο του Ζέρβα. Εκεί, κάποιες σειρές σφραγίστηκαν αναμνηστικά με τη σφραγίδα του αρχηγείου, όπως φαίνεται στην εικόνα (21). Ενώ όμως η σειρά επρόκειτο να κυκλοφορήσει, ξεκίνησαν εκκαθαριστικές επιχειρήσεις των Γερμανών κατά των Ανταρτών, και η κυκλοφορία της ματαιώθηκε.

Τελικά, μετά από όλες αυτές τις περιπέτειες, στα χέρια του Δ. Τσίμπος παρέμεινε μία ποσότητα 600 περίπου σειρών. Την ποσότητα αυτή καθώς και μερικά αντίτυπα του «ΔΕΛΤΙΟΥ» ο Τσίμπος τα έκρυψε, εξαιτίας των τότε συνθηκών, θάβοντάς τα στον κήπο γνωστής ελληνικής οικογένειας, μέλη της οποίας ανήκαν στον ΕΔΕΣ. Όταν μετά από τρία χρόνια τα γραμματόσημα και τα αντίτυπα ξεθάφτηκαν, τα περισσότερα είχαν καταστραφεί λόγω της υγρασίας. Όσα γραμματόσημα απέμειναν, αφού αφαιρέθηκαν τα σαπισμένα και κατεστραμμένα, τα υπόλοιπα, μαζί με τη μακέτα και ένα δοκίμιο, παρέμειναν επί δεκαετίες στα χέρια του ανθρώπου ο οποίος το 1944 είχε αναλάβει την έκδοσή τους.

Εικόνα (18)

Φύλλο οχτώ γραμματοσήμων με την αξία των 15 δρχ., σε αντίποδες τετράδες

Εικόνα (19)

Φύλλο οχτώ γραμματοσήμων με τις αξίες των 25 και 100δρχ., σε αντίποδες τετράδες

Εικόνα (20)

Φύλλο οχτώ γραμματοσήμων με τις αξίες των 50 και 200δρχ., σε αντίποδες τετράδες

Εικόνα (21)

Η πλήρης σειρά των πέντε αξιών της «ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ» σφραγισμένη χαριστικά με τη σφραγίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΟΡΕΙΝΗ ΕΛΛΑΣ / ΓΕΝΙΚΟΝ ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ», μπλε χρώματος, διαμέτρου 27 χιλ., με παράσταση έναν αντάρτη να σαλπίζει, κρατώντας στον ώμο του την ελληνική σημαία.

Αλλά οι περιπέτειες αυτής της σειράς δεν είχαν τελειώσει. Στη βαλκανική φιλοτελική έκθεση BALKANFILA του 1979 που πραγματοποιήθηκε στο Ζάππειο μέγαρο, η σειρά παρουσιάστηκε για πρώτη φορά σε φιλοτελικό έκθεμα. Παρουσιάστηκε στη συλλογή των «αντιστασιακών» γραμματοσήμων του γνωστού μεγάλου συλλέκτη, γιατρού Νίκου Βασδέκη. Η παρουσίαση της συλλογής υπήρξε ιστορική, διότι ήταν η πρώτη φορά που εμφανίστηκαν τα αντιστασιακά γραμματόσημα, μελετημένα και συστηματικά παρουσιασμένα, σε δημόσια θέα, και έτσι έγιναν γνωστά στους φιλοτελιστές, οι οποίοι μέχρι τότε δεν τα γνώριζαν. Εξάλλου, με αφορμή αυτήν την παρουσίαση άρχισε να ανεβαίνει η αξία τους στις φιλοτελικές δημοπρασίες, με αποτέλεσμα να μπουν με τον καιρό και επίσημα στους φιλοτελικούς καταλόγους.

Στο έκθεμα του ο Βασδέκης παρουσίασε της σειρά της «ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ» που εξετάζουμε, σε περίοπτη θέση. Δεν είχε γίνει ακόμη γνωστό το ιστορικό της σειράς, αλλά ο Βασδέκης, ως δαιμόνιος συλλέκτης, είχε καταφέρει να βρει τη σειρά πριν από πολλά χρόνια και γνώριζε τη σπανιότητά της. Και επειδή δεν είχε ξανασυναντήσει και δεύτερο αντίτυπο, πίστευε ότι η δική του ήταν η μοναδική. Έγραψε λοιπόν σε περίοπτη θέση του εκθέματός του ότι το αντίτυπο αυτό είναι μοναδικό. Και τότε συνέβη το εξής ευτράπελο. Κάποιος έμπορος που είχε μερικά τέτοια γραμματόσημα, προερχόμενα προφανώς από τον Δ. Τσίμπο, εκμεταλλευόμενος τη διαφήμιση που τους έκανε ο Βασδέκης, έστησε έναν πάγκο στην είσοδο του Ζαππείου και άρχισε να τα πουλάει στους επισκέπτες της εκθέσεως, και μάλλον σε χαμηλές τιμές. Από αυτόν τον έμπορο προέρχονται και τα γραμματόσημα που παρουσιάζονται σε αντίποδες τετράδες, σε τούτο το άρθρο.

Όταν παρουσίασα στο Βασδέκη τις τετράδες που είχα αγοράσει, έμεινε κεραινόπληκτος. Και όχι μόνο εγώ, αλλά και άλλοι συλλέκτες που είχαν αγοράσει, του

επεδείκνυαν τα γραμματόσημά τους θριαμβευτικά, για να του αποδείξουν ότι τα όσα έλεγε περί μοναδικής σπανιότητας δεν ήταν σωστά. Τότε ο Βασδέκης πήγε στον έμπορο και του ζήτησε να αγοράσει όλα τα γραμματόσημα που είχαν απομείνει, αλλά δυστυχώς είχαν όλα πουληθεί. Ο Βασδέκης είχε φτάσει πολύ αργά.

**Κεφ. 6^ο. Έκδοση γραμματοσήμων της 2^{ης} σειράς
«ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΟΡΕΙΝΗ ΕΛΛΑΣ» του ΕΛΕΣ**

Μετά τις δυσχέρειες στην κυκλοφορία των δύο προηγούμενων σειρών, ο Ναπολέων Ζέρβας αποφασίζει την έκδοση μιας τρίτης. Η 23^η Ιουλίου 1944 ήταν η δεύτερη επέτειος της εμφάνισης των Ε.Ο.Ε.Α. (Εθνικών Ομάδων Ελλήνων Ανταρτών), στην «Ελευθέραν Ορεινήν Ελλάδα». Οι Ε.Ο.Ε.Α. αποτελούσαν το στρατιωτικό σκέλος του Ε.Δ.Ε.Σ. (Εθνικού Δημοκρατικού Ελληνικού Συνδέσμου), και ήταν το αντίστοιχο του Ε.Λ.Α.Σ. στο Ε.Α.Μ. Με αφορμή αυτήν την επέτειο, ο Ζέρβας, στις 7 Ιουλίου βγάζει διαταγή για την έκδοση «δια λιθογραφικής μεθόδου, αναμνηστικών γραμματοσήμων» και ορίζει ως πρώτη ημέρα κυκλοφορίας τους την ημερομηνία της ως άνω δεύτερης επετείου. Η σειρά αποτελείτο από τέσσερα γραμματόσημα, των οποίων η περιγραφή δίδεται στο σχετικό πίνακα.

Τα γραμματόσημα των τριών από τις αξίες της σειράς έχουν οριζόντια διάταξη εικόνας, ενώ της τέταρτης έχουν κάθετη. Οι διαστάσεις των απεικονίσεων είναι κατά μέσον όρο εκείνες που αναγράφονται στον πίνακα. Το ίδιο και με τις διαστάσεις από οδόντωση σε οδόντωση, με ανοχή όμως, προς τα πάνω ή προς τα κάτω, 1χιλ.

Δεν γνωρίζουμε τις συνθήκες υπό τις οποίες τυπώθηκε η σειρά, αν τυπώθηκε στην Ελευθέρα Ορεινή Ελλάδα, ούτε και πώς μεταφέρθηκε εκεί, αν τυπώθηκε αλλού. Γνωρίζουμε μόνο ότι τυπώθηκαν 10000 τεμάχια από κάθε αξία, δηλαδή συνολικά 10000 σειρές. Αν υποθέσουμε ότι το κάθε έκτυπο αποτελείτο από 25 θέσεις γραμματοσήμων, τότε το κάθε φύλλο αποτελείτο από 25 γραμματόσημα και επομένως οι 10000 σειρές αποτελούνται από 400 φύλλα για την κάθε αξία.

Δεδομένων των συνθηκών της εποχής, η εκτύπωση ήταν αρκετά επιμελημένη, ωστόσο δεν αποφεύχθηκαν τα σφάλματα εκτυπώσεως ή διατρήσεως. Π.χ. στο δεύτερο γραμματόσημο από τ' αριστερά της κάτω γραμμής του φύλλου της αξίας των 2000 δραχμών, μπλε χρώματος, υπάρχει μια οριζόντια λευκή χαραγή, σε όλο το μήκος του γραμματοσήμου - εικόνα (23), πάνω. Επίσης, κατά την τοποθέτηση του ενός φύλλου πάνω στο άλλο, επειδή το χρώμα ήταν ακόμη υγρό, κολλούσε το κάτω φύλλο στη γόμα του από πάνω φύλλου και προκαλείτο το σφάλμα «ντεκαλκέ», δηλαδή «ανάστροφη εκτύπωση στη γόμα» - εικόνα (25). Όσον αφορά τις οδοντώσεις, υπάρχουν ελλείψεις τόσο στις κατακόρυφες όσο και στις οριζόντιες διατρήσεις - εικόνα (26). Επίσης, έχω υπόψη μου μια τετράδα της αξίας των 8000 δρχ., κόκκινου χρώματος, στην κάτω δεξιά γωνία φύλλου, χωρίς οδόντωση και χωρίς γόμα στην πίσω επιφάνεια. Αυτό σημαίνει ότι μετά την εκτύπωση δεν έγινε διάτρηση και ούτε τοποθετήθηκε γόμα στο πίσω μέρος. Κατά ορισμένους συλλέκτες πρόκειται για τελικό δοκίμιο - εικόνα (24).

Πίνακας γραμματοσήμων του ΕΛΕΣ		
Αξία (δρχ.)	Περιγραφή παράστασης	Χρώμα
2000	«Αντάρτης εμπηγνύων σημαίαν θαλάσσης επί υψώματος της Ελευθέρας Ορεινής Ελλάδος. Εις το βάθος ανατέλλει ο ήλιος της Ελευθερίας». Εικόνα οριζόντια, διαστάσεων: 37,6X23,5χιλ. Διαστάσεις μεταξύ οδοντώσεων: 42X28χιλ.	Κυανό βαθύ
4000	«Τύπος Βυζαντινού Χάρτη της Ελλάδος φλεγόμενος. Εκ των φλογών αναγεννάται το σύμβολον της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Ένθεν και ένθεν αντάρται ατενίζοντες την εικόνα». Εικόνα κάθετη, διαστάσεων: 24,5X39χιλ. Διαστάσεις μεταξύ οδοντώσεων: 28X42χιλ.	Καστανό ανοιχτό
6000	«Αρματολός συμβολίζων το πνεύμα του 1821, δεικνύει τον δρόμον προς την Ελευθερίαν από του ύψους βράχου εις αντάρτην του 1942. Εις το βάθος ανατέλλων ο ήλιος της Ελευθερίας». Εικόνα οριζόντια, διαστάσεων: 37,5X24χιλ. Διαστάσεις μεταξύ οδοντώσεων: 28X42χιλ.	Πράσινο ανοιχτό
8000	«Εις το άκρον δεξιόν (βάθος), οικήματα φλεγόμενα παριστώντα τας υπό του κατακτητού πυρπολήσεις. Εις το άκρον αριστερόν (βάθος), η Ελευθέρα Ορεινή Ελλάς και ο ήλιος της Ελευθερίας. Της εικόνας κυριαρχεί αντάρτης κρατών γυνήν με αλύσσοις εις τας χείρας εθραυσμένας, ήτις παριστά την Ελλάδα. Ούτος φαίνεται σώζων αυτήν εκ των φλογών, και οδηγών ταύτην εις τα Όρη όπου η Ελευθερία». Εικόνα οριζόντια, διαστάσεων: 37,5X24χιλ. Διαστάσεις μεταξύ οδοντώσεων: 28X42χιλ.	Ερυθροκεραμώδες

Λίγα από τα γραμματόσημα, όταν έφτασαν στο αρχηγείο του Ζέρβα σφραγίστηκαν χαριστικά, την 1^η ημέρα κυκλοφορίας τους, με την ταχυδρομική σφραγίδα «ΘΕΣΠΙΡΩΤΙΚΟΝ / 23 ΙΟΥΛ. 1944» - εικόνα (27). Δεν γνωρίζουμε αν σφραγίστηκαν και με σφραγίδα άλλου ταχυδρομικού γραφείου της περιοχής. Επίσης είναι γνωστή και μία άλλη αναμνηστική σφράγιση, με σφραγίδα του αρχηγείου του Ζέρβα. Η σφραγίδα αυτή έχει την ίδια παράσταση με τη σφραγίδα με την οποία σφραγίστηκαν οι πέντε αξίες σειράς «ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΛΛΑΣ» που ήδη συναντήσαμε, με τη διαφορά ότι είναι πολύ μεγαλύτερη

σε μέγεθος. Έτσι, ενώ η μικρή είχε εξωτερική διάμετρο 27 χιλ., η μεγάλη είχε 39 χιλ., και ήταν σκούρου χρώματος, μάλλον μπλε-μαύρου.

Εικόνα (22)

Η αξία των 4000δρχ. σε τετράδα, ασφράγιστη, κάτω αριστερή γωνία φύλλου.

Εικόνα (23)

Οι αξίες 2000, 6000 και 8000δρχ. της σειράς, ασφράγιστες, σε κάτω αριστερή γωνία φύλλου και αριστερά άκρα φύλλων, αντίστοιχα

Εικόνα (24)

Η αξία των 8000δρχ. σε τετράδα, κάτω δεξιά γωνία φύλλου, χωρίς οδόντωση και χωρίς γόμα στο πίσω μέρος. Πιθανόν δοκίμιο.

Εικόνα (25)

Οι αξίες των 6000 και 4000 δρχ., σε ζεύγη, με το σφάλμα «ντεκαλκέ» (ανάστροφη της-τύπωση στη γόμα). Στην αξία των 4000 δρχ., υπάρχει «ντεκαλκέ» σε ολόκληρη την εικόνα των δύο γραμματοσήμων, ενώ στην αξία των 6000δρχ., υπάρχει μερικό ντεκαλκέ, μόνο σε ορισμένα τμήματα της επιφανείας των γραμματοσήμων.

Εικόνα (26)

Σφάλματα οδοντώσεων

Πάνω: η αξία των 6000δρχ. σε τετράδα, ασφράγιστη, αριστερό άκρο φύλλου, χωρίς κατακόρυφες οδοντώσεις.

Κάτω: η αξία των 2000δρχ. ασφράγιστη, σε μπλοκ των 9, άνω δεξιά γωνία φύλλου, χωρίς οριζόντια οδόντωση ανάμεσα στην πρώτη και στη δεύτερη γραμμή των γραμματοσήμων.

Εικόνα (27)

Φιλοτελικός φάκελος με τη σειρά του ΕΔΕΣ και με σφραγίδα «ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΚΟΝ / 23 ΙΟΥΛ 1944» (1^η ημέρα κυκλοφορίας).

Εικόνα (28)

Η πλήρης σειρά του ΕΔΕΣ, σφραγισμένη χαριστικά, με τη μεγάλη σφραγίδα του Αρχηγείου της Ελευθέρας Ορεινής Ελλάδος, σε αναμνηστικό, φιλοτελικό φάκελο.

Εικόνα (28): Δεν έχει διασωθεί κανένα ταχυδρομικό φάκελο που να αποδεικνύει ότι αυτή η τρίτη σειρά του ΕΔΕΣ χρησιμοποιήθηκε για κανονική αλληλογραφία, ούτε υπάρχει και κάποια μαρτυρία γι' αυτό. Αντίθετα, όλες οι ενδείξεις πείθουν ότι χρησιμοποιήθηκε μόνο τις πρώτες ημέρες της κυκλοφορίας της σε αναμνηστικούς φιλοτελικούς φακέλους. Έτσι είναι βέβαιο ότι παρέμεινε ένα μεγάλο στοκ αχρησιμοποίητο, για πιθανή μελλοντική χρήση. Και πράγματι, η στιγμή αυτής της μελλοντικής χρήσης δεν άργησε να έρθει.

Δεύτερο Μέρος

Το **Δεύτερο Μέρος** αφορά, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, τα γραμματόσημα που κυκλοφόρησαν μετά την Απελευθέρωση, στις διάφορες αυτοδιοικούμενες από τους αντάρτες περιοχές, και η κυκλοφορία του διήρκεσε μόνο για λίγους μήνες, από το Φθινόπωρο του 1944 μέχρι τις αρχές του 1945, όταν ανέλαβε πλέον οριστικά η επίσημη Ελληνική Κυβέρνηση. Τα γραμματόσημα αυτά αποτελούνται από νέες επισημάνσεις του ΕΔΕΣ και του ΕΑΜ, σε δικές τους σειρές που κυκλοφόρησαν κατά τη διάρκεια της κατοχής ή σε γραμματόσημα των «Κατοχικών Τοπίων». Παράλληλα κυκλοφόρησαν και κάποιες εκδόσεις τοπικών επαρχιακών παραγόντων.

Οι εκδόσεις της τελευταίας αυτής περιόδου ανήκουν στην **3^η εκδοτική περίοδο** των Αντιστασιακών γραμματοσήμων και περιλαμβάνουν τις επόμενες σειρές:

- Επισήμανση «ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΣ» του ΕΔΕΣ.
- Επισήμανση «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΛΕΣΒΟΣ».
- Επισήμανση «Απελευθέρωσις Λευκάδος» του ΕΔΕΣ.
- Επισημάνσεις «ΕΛΑΣ και Ε.Α. Αγρίνιο» του ΕΑΜ.
- Επισημάνσεις «Απελευθέρωσις Πρεβέζης» και «Ε.Ο.Ε.Α.Πρέβεζα» του ΕΔΕΣ.
- Επισήμανση «ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΒΡΟΥ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ»
- Έκδοση Ταχυδρομείου Κομοτηνής.
- Έκδοση Ταχυδρομείου Σερρών.
- Έκδοση Ταχυδρομείου Φερρών.
- Η σφραγίδα «ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ ΕΛΑΣ» της Θεσσαλονίκης.
- Το εθνικό ομόλογο ης Π.Ε.Ε.Α.

Κεφ. 7^ο. Έκδοση γραμματοσήμων της 2^{ης} σειράς «ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΟΡΕΙΝΗ ΕΛΛΑΣ» του ΕΔΕΣ με επισήμανση «ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΣ».

Οι επισημασμένες σειρές που εκδόθηκαν μετά την Απελευθέρωση έχουν πάρει το όνομά τους από τις επισημάνσεις τους. Η πρώτη από αυτές με την επισήμανση «ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΣ» τυπώθηκε πάνω στην τρίτη έκδοση των γραμματοσήμων του ΕΔΕΣ, ενώ οι υπόλοιπες πάνω σε αξίες των γραμματοσήμων των «Τοπίων».

Όπως είδαμε, η σειρά «ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΟΡΕΙΝΗ ΕΛΛΑΣ», την οποία εξετάσαμε στις προηγούμενες σελίδες, δεν χρησιμοποιήθηκε για ταχυδρομική χρήση στις περιοχές της «Ελευθέρας Ελλάδος», και έτσι παρέμεινε αδιάθετο ένα μεγάλο απόθεμα. Λίγους μήνες αργότερα, στις 21.11.1944, το Γενικό Αρχηγείο των Ε.Ο.Ε.Α. – Ε.Δ.Ε.Σ. ανακοινώνει ότι θα επισημανθεί η τελευταία αυτή σειρά: «ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΟΡΕΙΝΗ ΕΛΛΑΣ» του ΕΔΕΣ, με την τρίγραμμη επισήμανση:

**«ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΣ»
25-11-1942
Δρ.2 / 4 / 6 / 8».**

Και καθώς ο ΕΔΕΣ είχε υπό την επικυριαρχία του τα Ιωάννινα, η επισημασμένη σειρά θα κυκλοφορούσε και μόνο αυτή, αποκλειστικά στην ημερομηνία 25 Νοεμβρίου 1944 στην πόλη των Ιωαννίνων, για τη διεκπεραίωση όλης της αλληλογραφίας των πολιτών εκείνη την ημέρα, ως αναμνηστική ης 2^{ης} επετείου της ανατινάξεως του Γοργοπόταμου από τις ενωμένες αντιστασιακές δυνάμεις. Δεν γνωρίζουμε πόσες σειρές επισημάνθηκαν, αλλά θα πρέπει να επισημάνθηκαν όλα τα φύλλα του διαθέσιμου στοκ. Στη σχετική απόφαση αναφέρεται ότι, στις 25.11.1944, απαγορεύεται να επικολλούνται στα ταχυδρομικά

αντικείμενα κρατικά γραμματόσημα ανάλογης αξίας, αλλά μόνο τα επισημασμένα του Γοργοποτάμου. Οι επισημάνσεις ήταν μαύρου χρώματος, εκτός από εκείνη της αξίας των 2000δρχ. που ήταν καφεκόκκινη. Τα στοιχεία της επισημασμένης σειράς και κάποιες πληροφορίες για την κυκλοφορία και τη χρήση της παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Επισημασμένη σειρά «ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΣ»			
Τόπος και χρόνος κυκλοφορίας: Ιωάννινα, 25.11.1944.			
Αξία απλής σειράς (δρχ.)	Αξία επισημασμένης σειράς (δρχ.)	Χρήση γραμματοσήμων	Τρόπος αγοράς γραμματοσήμων
2000	2	Για επισκεπτήρια ενταύθα	Χρήματα ή 100 δράμια σίτου
4000	4	Για επιστολές ενταύθα	Χρήματα ή 200 δράμια σίτου
6000	6	Για επιστολές εσωτερικού	Χρήματα ή 300 δράμια σίτου
8000	8	Για επιστολές εξωτερικού (προς Ην. Έθνη)	Χρήματα ή 1 οκά σίτου

Εικόνα (29)

*Η πλήρης σειρά του ΕΛΕΣ, με την επισήμανση «ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΣ».
Από τις ελάχιστες που παρέμειναν ασφράγιστες.*

Πράγματι, από τις 9 το πρωί της 25 Νοεμβρίου μέχρι τις 6 το απόγευμα της ίδιας μέρας, ένας αξιωματικός, εντεταλμένος από τον διευθυντή των Οικονομικών Υπηρεσιών των Ε.Ο.Ε.Α., εγκαταστάθηκε στο Ταχυδρομείο Ιωαννίνων, εισπράττοντας το αντίτιμο, σε μετρητά ή στις καθορισμένες ποσότητες σίτου. Τα γραμματόσημα δεν πωλούνταν μεμονωμένα, αλλά επικολημένα στα φάκελα των επιστολών, ώστε να ελέγχεται ότι όλες οι ποσότητες διετέθησαν για ταχυδρομική χρήση. Το προϊόν των εισπράξεων εκ της διαθέσεως των γραμματοσήμων χρησιμοποιήθηκε, σύμφωνα προς τις οδηγίες του Γενικού Αρχηγείου Ε.Ο.Ε.Α., υπέρ των αναπήρων και των θυμάτων πολέμου. Ωστόσο, ελάχιστες σειρές, οι οποίες μοιράστηκαν μάλλον σε γνωστούς φιλοτελιστές της πόλης ή σε αξιωματικούς των ανταρτών, παρέμειναν ασφράγιστες, όπως της εικόνας (29).

Εικόνα (30)

Φύλλα χαρτιού με αναμνηστική-φιλοτελική σφράγιση της επισημασμένης σειράς «Γοργοπόταμος». Στο πάνω φύλλο υπάρχει μια σφραγισμένη σειρά, ενώ στο κάτω, δυο σφραγισμένες σειρές. Οι σφραγίδες που χρησιμοποιήθηκαν ήταν δύο τύπων: η ταχυδρομική σφραγίδα «ΙΩΑΝΝΙΝΑ/ΑΠΟΣΤΟΛΗ/25 ΧΙ 44», μαύρου χρώματος, και η μικρή σφραγίδα του Γενικού Αρχηγείου του ΕΔΕΣ, μπλε πράσινου χρώματος.

Εικόνα (31)

Πάνω: Ταχυδρομημένο γράμμα μέσα στην πόλη των Ιωαννίνων με γραμματόσημο της κανονικής αξίας, 4δρχ. Οι σφραγίδες έγιναν με τη σφραγίδα «ΑΠΟΣΤΟΛΗ» του ταχυδρομείου και τη σφραγίδα του Γενικού Αρχηγείου του ΕΛΕΣ.

Κάτω: Φάκελο επισκεπτηρίου με γραμματόσημο της κανονικής αξίας, 2δρχ. και με τις ίδιες σφραγίδες.

Εικόνα (32)

Συστημένες επιστολές από τα Ιωάννινα, με αποστολή 25 Νοεμβρίου 1944. **Πάνω:** Επιστολή προς την Τράπεζα Αθηνών Πρεβέζης, με αξία γραμματοσήμων $8+2=10$ δρχ., η οποία μάλλον ήταν η αξία του συστημένου γράμματος σε πόλεις του εσωτερικού. Σφράγιση με γραμμωτή σφραγίδα: «ΙΩΑΝΝΙΝΑ-ΣΥΣΤΗΜΕΝΑ». **Κάτω:** Επιστολή προς Αθήνα, με την ίδια αξία, και σφραγίδα «ΙΩΑΝΝΙΝΑ-ΑΠΟΣΤΟΛΗ». Και στις δύο επιστολές, η μικρή σφραγίδα του Γενικού Αρχηγείου.

Εικόνα (33)

Συστημένες επιστολές από τα Ιωάννινα προς ΑΘΗΝΑ, στις 25 Νοεμβρίου 1944. **Πάνω:** επιστολή με αξία γραμματοσήμων $2+4+6=12$ δρχ., μάλλον μεγαλύτερη από την αξία του συστημένου. **Κάτω:** επιστολή με αξία $2+8=10$ δρχ., και με επιπλέον γραμματόσημο υπέρ των ΦΥΜΑΤΙΚΩΝ. Επίσης, οι σφραγίδες «ΙΩΑΝΝΙΝΑ-ΑΠΟΣΤΟΛΗ» και του Γενικού Αρχηγείου.

Τα ταχυδρομικά αντικείμενα που σφραγίστηκαν ήταν δύο ειδών. Το ένα ήταν φύλλα χαρτιού, όπου είχαν επικολληθεί πλήρεις σειρές και σφραγίστηκαν χαριστικά, για αναμνηστικούς και φιλοτελικούς λόγους, και το άλλο ήταν φάκελα αλληλογραφίας. Οι σφραγίσεις πραγματοποιούνταν με μία από τις σφραγίδες του ταχυδρομείου των Ιωαννίνων και με τη μικρή σφραγίδα του Γενικού Αρχηγείου του ΕΔΕΣ, μπλε-πράσινου χρώματος. Από

ότι φαίνεται από τις παρατιθέμενες εικόνες, η αξία γραμματοσήμων συστημένου γράμματος σε πόλεις του εσωτερικού, είχε καθοριστεί σε 10δρχ., αλλά πολλές φορές επικολλούσαν περισσότερα γραμματόσημα στο φάκελο, ίσως για λόγους φιλοτελικής ποικιλίας. Υπάρχουν και φάκελα με επικολλημένα επί πλέον γραμματόσημα υπέρ «Προστασίας Φυματικών Τ.Τ.Τ.» που είχαν κυκλοφορήσει εκείνη την εποχή, παρ' όλο που μια τέτοια γραμματοσήμανση δεν αναφερόταν στις διαταγές του ΕΔΕΣ. Επίσης, στις εικόνες (32) κάτω και (33) πάνω, χρησιμοποιήθηκαν φάκελα της εποχής με τυπωμένα γραμματόσημα, στα οποία είχαν διαγραφεί οι παλαιές αξίες και είχαν τυπωθεί νέες.

Κεφ. 8^ο. Η επισήμανση «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΛΕΣΒΟΣ»

Οι Γερμανοί αποχώρησαν από τη Λέσβο στις 10.9.1944. Για να εορταστεί το χαρμόσυνο γεγονός της Απελευθέρωσης, η Φιλοτελική Εταιρία Λέσβου πρότεινε στην Νομαρχία του Νησιού να εκδοθεί μία νέα σειρά αναμνηστικών γραμματοσήμων. Οι λόγοι που παρακίνησαν την Εταιρία για την έκδοση ήταν βασικά τρεις:

- Η Λέσβος ήταν το πρώτο ελληνικό Νησί που απελευθερώθηκε από τη γερμανική κατοχή.
- Το Νησί είχε παράδοση σε παρόμοιες αναμνηστικές εκδόσεις. Το 1912, όταν απελευθερώθηκε από τους Τούρκους, είχε εκδοθεί επίσης σειρά γραμματοσήμων με την επισήμανση «Ελληνική Κατοχή Μυτιλήνης».
- Οι ελληνοβρετανικές αρχές που έφτασαν στο Νησί δήλωσαν ότι γίνεται δεκτή η έκδοση αυτή για την αλληλογραφία προς το εξωτερικό που θα διαβιβάζεται με τη μεσολάβηση του Ελληνικού Προξενείου της Σμύρνης.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Φιλοτελικής Εταιρίας, που απαρτιζόταν από γνωστούς φιλοτελιστές της εποχής, έκανε την πρότασή του στη Νομαρχία Λέσβου στις 12.9.1944. Σκοπός του ήταν να έχει η καινούργια έκδοση των γραμματοσήμων όσο το δυνατόν μεγαλύτερο κύρος νομιμότητας. Δεν μπορούσε να απευθυνθεί στην Κυβέρνηση των Αθηνών, διότι η πρωτεύουσα ήταν ακόμη υπό γερμανική κατοχή. Αλλά ούτε και στην εξόριστη Ελληνική Κυβέρνηση του Καΐρου, διότι δεν μπορούσε να έρθει σε επαφή μαζί της. Τελικά προτίμησε την εφικτή λύση να απευθυνθεί στη Νομαρχία.

Μεταξύ των σημειώντων μελών της Φιλοτελικής Εταιρίας και μετέπειτα πρόεδρος της ήταν ο μεγάλος φιλοτελιστής και μελετητής του ελληνικού γραμματοσήμου, αείμνηστος Χαριλής Μπίνος, ο οποίος παρακολούθησε από κοντά την εκτύπωση. Η έκδοση πραγματοποιήθηκε μετά την από 17.9.1944 απόφαση της Νομαρχίας Λέσβου. Με την απόφαση αυτή, ορίστηκε Επιτροπή που αποτελείτο από τέσσερα μέλη με αρμοδιότητα να παραλάβει το υλικό, να φροντίσει για την επισήμανσή του και την εκτύπωσή του, να διανείμει και να κυκλοφορήσει τα νέα γραμματόσημα και τέλος να καταγράψει το αδιάθετο υλικό και να το επιστρέψει στη Νομαρχία. Τα μέλη της Επιτροπής ήταν: 1) Ένας εκπρόσωπος του Νομάρχη, 2) ο Διευθυντής του Ταχυδρομείου Μυτιλήνης, 3) ο Διευθυντής του Δημόσιου Ταμείου Μυτιλήνης, και 4) ο Πρόεδρος της Φιλοτελικής Εταιρίας.

Η έκδοση θα αποτελέιτο από τρία γραμματόσημα «Τοπίων» Κατοχής, αξιών 500, 1000 και 2000 δρχ., επισημασμένα με την επόμενη τρίγραμμη επισήμανση:

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΛΕΣΒΟΣ
10 Σεπτέμβρη 1944
Δρχ. 100.000/200.000/400.000

Εκδοτικές λεπτομέρειες της νέας σειράς φαίνονται στον επόμενο πίνακα:

Γραμματόσημα «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΛΕΣΒΟΣ»		
Αξίες γραμματοσήμων «Τοπίων» (σε δρχ.)	Αξίες επισημάνσεως (σε δρχ.)	Επισημανθέντα τεμάχια
500	100.000	5000
1000	200.000	10000
2000	400.000	5000

Δοκίμιο της επισημάνσεως

Πλήρης σειρά των τεσσάρων αξιών

Εικόνα (34)

Η σειρά «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΛΕΣΒΟΣ»

Αριστερά: Δοκίμιο της επισημάνσεως των 100.000 δρχ. για δύο γραμματόσημα
Δεξιά: Η πλήρης σειρά επισημασμένη σειρά, στην οποία έχει προστεθεί και η
 επισημανση αξία 100.000 δρχ./2000 δρχ. που τυπώθηκε λίγο αργότερα.

Η εκτύπωση έγινε σε κλισέ των $5+5=10$ τεμαχίων. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή έκοψε το κάθε φύλλο των 50 τεμαχίων των γραμματοσήμων των «Τοπίων» σε πέντε λωρίδες, των $5+5=10$ τεμαχίων η κάθε μία, όπως είχε στοιχειοθετηθεί η τυπογραφική πλάκα της επισημάνσεως. Η κατασκευή της πλάκας, η στοιχειοθέτηση της επισημάνσεως και η εκτύπωση έγινε από τον τυπογράφο Μανώλη Μαρζέλλο. Το χρώμα της επισημάνσεως ήταν μία απόχρωση του κόκκινου (κεραμιδί), που επιμελήθηκε ο Διευθυντής του Γενικού Χημείου του Κράτους, του παραρτήματος της Μυτιλήνης ο οποίος χρησιμοποίησε μίγμα κόκκινης μελάνης, άγνωστης αναλογίας, ώστε να αποφευχθούν οι πλαστογραφίες.

Επίσης, από το φόβο μήπως κατασκευαστούν πλαστές επισημάνσεις, η Επιτροπή φρόντισε ώστε να τοποθετηθούν στην τυπογραφική πλάκα της νέας σειράς, και σε κάθε γραμματόσημό της, δύο μυστικά σημεία γνησιότητας, τα οποία δεν ανακοίνωσε σε κανέναν.² Πάντως, κάποιες πλαστές επισημάνσεις που εντοπίστηκαν, έγιναν από εντελώς αδαείς πλαστογράφους. Ήταν μαύρου χρώματος, είχαν διαφορετικά τυπογραφικά στοιχεία, ενώ σε πολλά γραμματόσημα ήταν ανεστραμμένες.

² Ο συντάκτης της παρούσας μελέτης είχε την τύχη να εντοπίσει τα μυστικά αυτά σημεία.

Εικόνα (35)

Πλαστές επισημάνσεις στην αξία των 500 δρχ. των «Τοπίων».
Πάνω: ζεύγος και τετράδα με επισημάνσεις ορθές και ανεστραμμένες.
Κάτω: το πίσω μέρος της τετράδας, όπου φαίνεται και η σφραγίδα
ΤΑΜΕΙΟΝ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ, δήθεν ως σφραγίδα ελέγχου.

Το σφάλμα αυτό δεν υπάρχει στα κανονικά επισημασμένα γραμματόσημα, ενώ τα πλαστά είχαν ημερομηνία 20 Σεπτεμβρίου, αντί για 10. Ακόμη, η αξία των 500 δρχ. των «Τοπίων» ήταν επισημασμένη με αξία 200000 δρχ., αντί της κανονικής των 100000. Υπήρχαν και άλλες διαφορές, όχι τόσο χτυπητές όσο εκείνες που αναφέραμε ήδη. Στη συγκεκριμένη πλαστογραφία, στο πίσω μέρος των γραμματοσήμων υπάρχει η σφραγίδα **ΤΑΜΕΙΟΝ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ**, δήθεν ως σφραγίδα ελέγχου γνησιότητας των επισημάνσεων (εικόνα 35).

Εκτυπώθηκαν επισημάνσεις λίγο περισσότερες από όσες αναφέρονται στον πίνακα, ώστε να αφαιρεθούν οι επιπλέον δοκιμαστικές και τυχόν κακέκτυπες εκτυπώσεις. Τελικά έγιναν αποδεκτές οι ποσότητες που αναφέρονται στη δεξιά στήλη.

Η εκτύπωση ήταν επιμελημένη, ωστόσο παρουσιάστηκαν δύο μικρά σφάλματα εκτυπώσεως στην πλάκα των 10 τεμαχίων, τα οποία διακρίνονται μόνο με προσεκτική παρατήρηση. Στη θέση (2) είναι κομμένο το πάνω μέρος του ρ στο Δρχ., και στη θέση (7), η **τελεία** του 100.000 βρίσκεται λίγο πιο κάτω από την κανονική της θέση. Τα σφάλματα αυτά δείχνονται με κόκκινα βέλη, στις εικόνες (37) και (38), και παρουσιάζονται σε όλες τις πλάκες των επισημάνσεων, δηλαδή και στις τρεις αξίες (των 100.000 δρχ./500 δρχ., 200.000 δρχ./1000 δρχ. και 400.000 δρχ./2000 δρχ.). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι επισημάνσεις αυτές προέκυψαν από το ίδιο έκτυπο των 10 τεμαχίων, με αλλαγή μόνο των αρχικών αριθμών 1,

2 και 4 των αξιών τους, ενώ τα μηδενικά και όλη η άλλη επιγραφή παρέμεινε η ίδια σε όλες τις εκτυπώσεις. Στη μεταγενέστερη εκτύπωση της αξίας 100.000 δρχ./2000 δρχ., δεν παρουσιάζονται τα σφάλματα αυτά, διότι το έκτυπο είχε ήδη διαλυθεί και ανακατασκευάστηκε.

Εικόνα (36)

Στην αξία των 200.000 δρχ./1000 δρχ.:
Αριστερά, μετατοπισμένη επισήμανση,
και δεξιά, επισήμανση «ντεκαλκέ».

Κατά τον προσεκτικό έλεγχο μετά από την εκτύπωση, δεν παρουσιάστηκαν κακέκτυπα τεμάχια. Λίγες περιπτώσεις με μετατοπισμένες ή με «ντεκαλκέ» επισημάνσεις – εικόνα (36) – θεωρήθηκαν μάλλον επουσιώδεις ως σφάλματα εκτυπώσεως και στον έλεγχο έγιναν αποδεκτά.

Οι νέες σειρές διετεθήσαν ως ακολούθως. Ένας αριθμός σειρών δόθηκε σε φιλοτελιστές, καθώς επίσης στο ιστορικό μουσείο του Υπουργείου Συγκοινωνιών, σε φιλοτελικές οργανώσεις του εσωτερικού και του εξωτερικού, σε εκδότες καταλόγων γραμματοσήμων και σε επίσημα πρόσωπα. Ο μεγαλύτερος αριθμός των σειρών διετεθή για ταχυδρομική χρήση στο ταχυδρομείο της Μυτιλήνης, καθώς και σε άλλα 14 ταχυδρομεία χωριών του Νησιού. Η κυκλοφορία των γραμματοσήμων θα διαρκούσε από τις 20.9 ως 5.10.1944, ενώ λίγο αργότερα παρατάθηκε μέχρι τις 15.10.1944.

Ωστόσο προέκυψε μία απροσδόκητη ανωμαλία. Ο ταχυδρομικός υπάλληλος, που πουλούσε στο κοινό τα γραμματόσημα από τη θυρίδα του ταχυδρομείου, ανακάλυψε σφάλμα επισημάνσεως πάνω στο γραμματόσημο των «Τοπίων» της ονομαστικής αξίας 2000 δρχ. Συγκεκριμένα, αντί το γραμματόσημο να έχει επισήμανση 400.000 δρχ. είχε 100.000 δρχ., δηλαδή παρόμοια με εκείνη της ονομαστικής αξίας των 500 δρχ. Το σφάλμα ανήκε σε μια λωρίδα 10 γραμματοσήμων που είχε ξεφύγει από τον έλεγχο, κι είχε τεθεί σε κυκλοφορία. Από τη λωρίδα είχαν πουληθεί τα έξι τεμάχια, και στα χέρια του υπαλλήλου είχαν απομείνει τα υπόλοιπα τέσσερα. Αμέσως ειδοποιήθηκε η Επιτροπή διαθέσεως των γραμματοσήμων, η οποία κινήθηκε δραστήρια και ταχύτατα. Από τους καταλόγους των αγοραστών, κατόρθωσε, μέσα σε δυο ώρες, να εντοπίσει και να αποσύρει από την κυκλοφορία τα πέντε από τα έξι διατεθέντα γραμματόσημα. Απέμεινε όμως το τελευταίο, το δέκατο, ο αγοραστής του οποίου αρνήθηκε να το επιστρέψει, παρά τις μεγάλες πιέσεις της Επιτροπής, του Διευθυντού του Ταχυδρομείου και της Αστυνομίας.

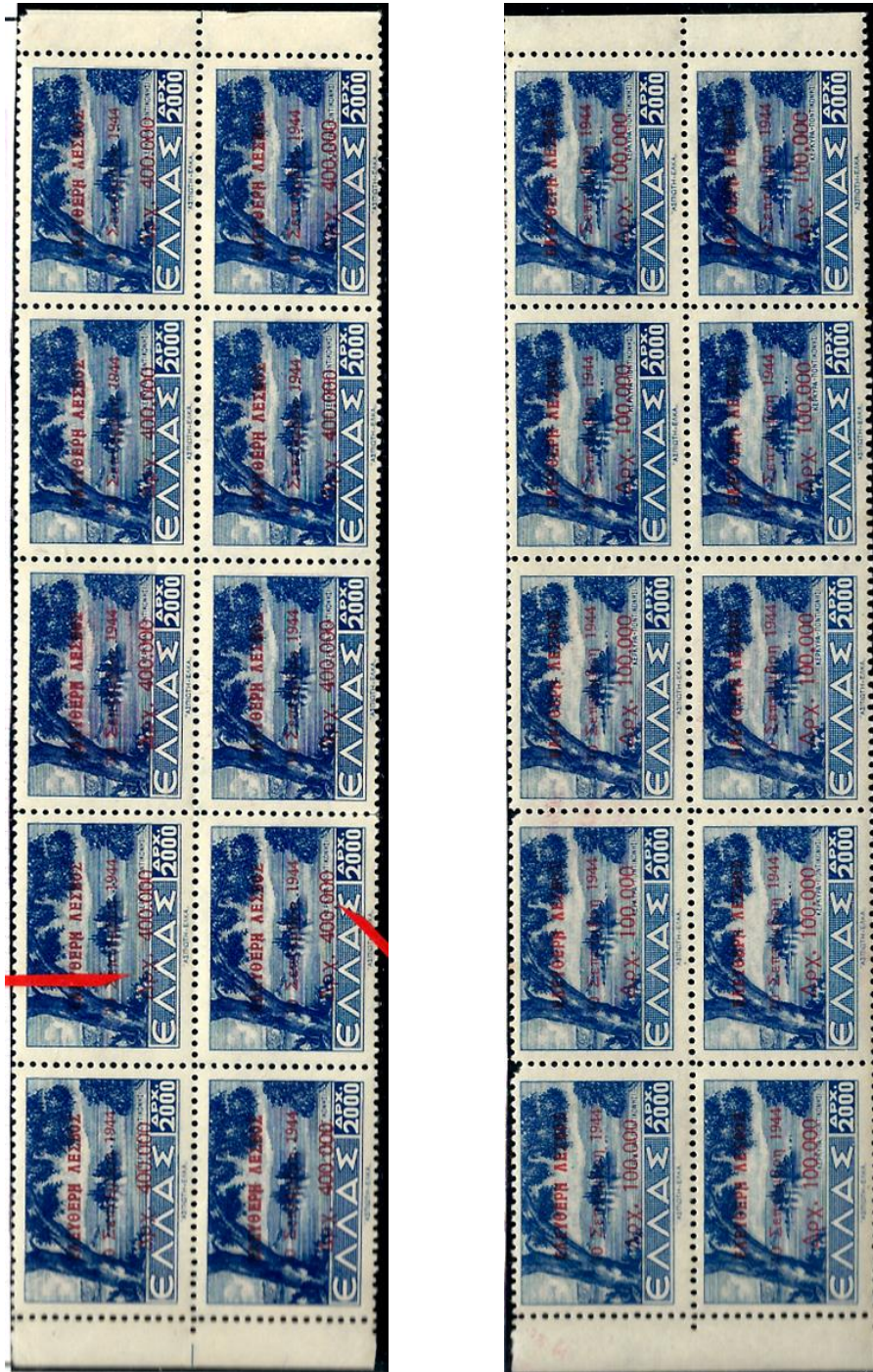
Η Φιλοτελική Εταιρία της Μυτιλήνης ανέφερε στο Νομάρχη το γεγονός, και τελικά, εξαιτίας αυτού του μοναδικού γραμματοσήμου και για να μην προκληθεί σκάνδαλο λόγω μιας δήθεν «προσχεδιασμένης» σπανιότητας, αποφασίστηκε να εκτυπωθούν άλλα 5000 τεμάχια με την λανθασμένη επισήμανση των 100.000 δρχ./2000 δρχ., οπότε θα έπαυε να υφίσταται η κατά λάθος σπανιότητα. Εξάλλου, τα γραμματόσημα αξίας 100.000 δρχ. είχαν αρχίσει να εξαντλούνται, οπότε αυτή η επανέκδοση θα εξυπηρετούσε και ουσιαστικές ταχυδρομικές ανάγκες.

Για την καινούργια εκτύπωση, η ήδη υπάρχουσα Επιτροπή προμηθεύτηκε τα αντίστοιχα γραμματόσημα, επιμελήθηκε και πάλι τη σύνθεση της τυπογραφικής μελάνης με τη βοήθεια του παραρτήματος του Γενικού Χημείου του Κράτους, επιμελήθηκε την ανακατασκευή της τυπογραφικής πλάκας και τελικά διάλεξε 4990 κομμάτια κατάλληλα γραμματόσημα και τα έθεσε σε κυκλοφορία. Έτσι, μαζί με την παλαιότερη λωρίδα των 10, ο συνολικός αριθμός των νέων επισημασμένων γραμματοσήμων ανήλθε στις 5000. Το χρώμα της επισημάνσεως στην καινούργια αυτή εκτύπωση ήταν ίδιο με τις προηγούμενες, ωστόσο, με πολύ προσεχτική παρατήρηση διαπιστώνουμε ότι πλησιάζει περισσότερο προς το κόκκινο, παρά προς το κεραμιδί.

Εικόνα (37)

Δύο πλήρεις πλάκες των 10 τεμαχίων, των αξιών 100.000 δρχ./500 δρχ. (αριστερά) και 200.000 δρχ./1000 δρχ. (δεξιά). Τα βέλη δείχνουν τα σφάλματα εκτύπωσης τα αναφερόμενα στο κείμενο, στις (2) και (7) θέσεις της δεκάδας.

Εικόνα (38)

Δύο πλήρεις πλάκες των 10 τεμαχίων, των αξιών 400.000 δρχ./2000 δρχ. (αριστερά) και 100.000 δρχ./2000 δρχ. (δεξιά). Τα βέλη δείχνουν τα σφάλματα εκτυπώσεων στις (2) και (7) θέσεις της αριστερής δεκάδας. Η δεξιά δεκάδα τυπώθηκε αργότερα για να αποφευχθεί η δημιουργία ψεύτικης σπανιότητας και έτσι δεν έχει τα προηγούμενα σφάλματα θέσεων (βλέπε στο κείμενο).

Εικόνα (39)

Συστημένο γράμμα με την πλήρη σειρά της Λέσβου, ταχυδρομημένο μέσα στη Μυτιλήνη. Υπάρχει σφραγίδα λογοκρισίας και ο αριθμός 9 του λογοκριτή. Ταχυδρόμηση στις 11.ΟΚΤ.44.

Εικόνα (40)

Συστημένο γράμμα με την πλήρη σειρά και μία αξία της Κοινωνικής Πρόνοιας, ταχυδρομημένο μέσα στη Μυτιλήνη. Υπάρχει σφραγίδα λογοκρισίας καθώς και ο αριθμός Α.20 του λογοκριτή. Ταχυδρόμηση στις 10.ΟΚΤ.44.

Εικόνα (41)

Συστημένα γράμματα με επισημασμένα γραμματόσημα της Λέσβου, με τις αξίες 100.000/500 δρχ. και 100.000/2000 δρχ. σε τετράδες, ταχυδρομημένα εντός της Μυτιλήνης. Επίσης, υπάρχει η σφραγίδα λογοκρισίας και η σφραγίδα αριθμός 9 του λογοκριτή. Ταχυδρόμηση: 15.10.44.

Εικόνα (42)

Συστημένα γράμματα με επισημασμένα γραμματόσημα της Λέσβου, με τις αξίες 200.000/1000 δρχ. και 400.000/2000δρχ. σε τετράδες, ταχυδρομημένα εντός της Μυτιλήνης. Επίσης, υπάρχει η σφραγίδα λογοκρισίας και η σφραγίδα αριθμός 9 του λογοκριτή. Ταχυδρόμηση: 15.10.44.

Εικόνα (43)

Συστημένο γράμμα με την πλήρη επισημασμένη σειρά της Λέσβου σε τετράδες και μία αξία της Κοινωνικής Πρόνοιας, ταχυδρομημένο μέσα στη Μυτιλήνη. Διακρίνεται η δίκυκλη σφραγίδα λογοκρισίας. Αποστολή στις 10.ΟΚΤ.44.

Εικόνα (44)

Δύο φύλλα 10άδων των αξιών 200.000/1000 δρχ. και 100.000/500 δρχ. σφραγισμένα χαριστικά με σφραγίδα ΜΑΝΔΑΜΑΔΟΣ, 30.ΙΧ.1944.

Εικόνα (45)

Συστημένο γράμμα με ζεύγος της αξίας 200.000/1000 δρχ., ταχυδρομημένη από τη Φιλοτελική Εταιρία Λέσβου προς τη Φιλοτελική Εταιρία Αγρινίου. διακρίνεται η σφραγίδα λογοκρισίας και αμυδρά ο αριθμός 9 του λογοκριτή. Ταχυδρόμηση: 15; ΟΚΤ.1944. Στο πίσω μέρος του φακέλου διακρίνονται οι σφραγίδες διελεύσεως από Πειραιά και Αθήνα. Ημερομηνία αφίξεως στο Αγρίνιο: 28.11;.1944.

Εικόνα (46)

Ταχυδρομημένο γράμμα με τις αξίες 100.000/500 δρχ. και 200.000/1000 δρχ., από ΑΓΙΑΣΣΟ σε ΜΥΤΙΛΗΝΗ. Επίσης, υπάρχει η δίκυκλη σφραγίδα λογοκρισίας και ο αριθμός Α.20 του λογοκριτή. Στο πίσω μέρος του φακέλου, υπάρχει η σφραγίδα αφίξεως με ημερομηνία: 13.ΟΚΤ.1944.

Τέλος, επειδή το χρονικό διάστημα κυκλοφορίας της σειράς πλησίαζε στη λήξη του, παρατάθηκε με νομαρχιακή απόφαση η προθεσμία κυκλοφορίας όλης της αναμνηστικής σειράς μέχρι τις 15 Οκτωβρίου 1944.

Χάρη στη δραστηριότητα πολλών φιλοτελιστών της Μυτιλήνης, έχουν διασωθεί μέχρι των ημερών μας αρκετά ταχυδρομικά φιλοτελικά ντοκουμέντα, τα οποία εξακολουθούν μεν να είναι σπάνια, αλλά δίνουν μια αρκετά σαφή εικόνα της χρησιμοποίησεως αυτών των γραμματοσήμων. Τα περισσότερα γράμματα έχουν αποσταλεί από το ταχυδρομείο της Μυτιλήνης, και απευθύνονται σε παραλήπτες είτε μέσα στην πόλη είτε στα χωριά του Νησιού. Υπάρχουν επίσης επιστολές ταχυδρομημένες αντίστροφα, από τα χωριά προς στη Μυτιλήνη. Απευθύνονται επίσης και σε άλλες ελληνικές πόλεις αλλά και σε πόλεις του εξωτερικού. Οι ταχυδρομικές σφραγίδες που είχαν χρησιμοποιηθεί είναι:

Εικόνα (47)

Ταχυδρομημένο γράμμα από τη Μυτιλήνη στο Κάιρο, με την επισημασμένη αξία 100.000/500δρχ., και ζεύγος της αξίας 200.000/1000 δρχ., αποστολή: 11.X.1944. Στην εμπρός και πίσω όψη του φακέλου υπάρχουν: αιγυπτιακή ταινία λογοκρισίας, δύο σφραγίδες λογοκρισίας, δύο σφραγίδες λογοκριτών, και η αγγλική στρατιωτική σφραγίδα αφίξεως B.A.P.O. 4.

- Η δίκυκλη ΜΥΤΙΛΗΝΗ, διαμέτρων 28,5/19,5 χιλ., για τη διεκπεραίωση της απλής αλληλογραφίας.
- Η μονόκυκλη γραμμωτή σφραγίδα ΜΥΤΙΛΗΝΗ-ΣΥΣΤΗΜΕΝΑ, διαμέτρου 32,5 χιλ., για τις συστημένες επιστολές.
- Οι σφραγίδες των χωριών, όπως ΠΕΤΡΑ, ΑΓΙΑΣΣΟΣ, ΜΗΘΥ-ΜΝΑ, ΜΑΝΤΑΜΑΔΟΣ, κ.ά, δίκυκλες ή μονόκυκλες, οι οποίες είναι διαστάσεων ίδιων περίπου με τη δίκυκλη της Μυτιλήνης και χρησιμοποιούνταν συνήθως για την απλή αλληλογραφία.
- Η ορθογώνια σφραγίδα με την ένδειξη του συστημένου γράμματος, και τη χειρόγραφη αρίθμησή του.

- Η δίκυκλη σφραγίδα με την ένδειξη ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ, διαμέτρων 25/16 χιλ., και σφραγίδες μικρές με τους αριθμούς των λογοκριτών: 9, Λ10, Λ.20, και 22(σε κύκλο).
- Οι σφραγίδες των ταχυδρομικών γραφείων ήταν μαύρου χρώματος, ενώ της λογοκρισίας και των αριθμών των λογοκριτών, μπλε ως μπλε σκούρου.

Μετά την εκπνοή της παρατάσεως της κυκλοφορίας των γραμματοσήμων (15.10.1944), τα μη διατεθέντα συγκεντρώθηκαν από την Επιτροπή και καταστράφηκαν.

**Κεφ. 9^ο. Η επισήμανση «ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ
ΛΕΥΚΑΔΟΣ» του ΕΔΕ.Σ.**

Το Σεπτέμβριο του 1944, η Λευκάδα ελευθερώθηκε από το 25^ο Σύνταγμα του Ε.Δ.Ε.Σ. Στο Νησί τοποθετήθηκε Πολιτική Διοίκηση, η οποία αποφάσισε, την έκδοση σειράς αναμνηστικών γραμματοσήμων για την επέτειο της Απελευθέρωσης, στις 12 Σεπτεμβρίου,. Η έκδοση αυτή θα αποτελείτο από τρεις αξίες των ήδη κυκλοφορούντων γραμματοσήμων, των «Τοπίων» της κατοχικής εκδόσεως, τα οποία θα επισημαίνονταν με επιγραφή που θα αναφερόταν στην Απελευθέρωση και θα είχε νέες αξίες. Η επισήμανση θα είχε την επιγραφή:

***Ε.Δ.Ε.Σ.
Απελευθ. Λευκάδος
Πολιτ. Διοικήσεις
12 – 9 – 44
Δρ. 5.000.000***

Σύμφωνα με την, από 8.9.1944 διαταγή της Πολιτικής Διοικήσεως, συγκροτήθηκε Επιτροπή, αποτελούμενη από το Διευθυντή των Ταχυδρομείων της Λευκάδας, το Διευθυντή του Δημοσίου Ταμείου και από τον Πρόεδρο του Φιλοτελικού Συλλόγου του Νησιού. Κατά άλλες πληροφοριακές πηγές δεν υπήρχε Φιλοτελικός Σύλλογος Λευκάδας, αλλά πιθανόν να επρόκειτο για κάποιον γνωστό φιλοτελιστή επί κεφαλής ομάδας συλλεκτών γραμματοσήμων. Η Επιτροπή θα φρόντιζε για τη νόμιμη και κανονική εκτύπωση καθώς και την ταχυδρομική διακίνηση των επισημασμένων γραμματοσήμων. Εκτός από τον εορτασμό της επετείου, η νέα έκδοση είχε ως σκοπό και την οικονομική ενίσχυση της Πολιτικής Διοικήσεως.

Η Επιτροπή αυτή κατόρθωσε να συγκεντρώσει και να επισημάνει 3650 τεμάχια από τα κυκλοφορούντα γραμματόσημα «Τοπίων». Δεν επισημάνθηκε ίδιος αριθμός τεμαχίων για την κάθε αξία, αλλά ο αριθμός που φαίνεται στον επόμενο πίνακα. Όπως παρατηρούμε στον πίνακα αυτό, τα τεμάχια των αξιών των 5000 δρ. και 15000 δρ. των «Τοπίων» που επισημάνθηκαν ήταν πολύ λιγότερα από εκείνα της αξίας των 25.000 δρ. Αυτό εξηγείται προφανώς από το ότι τα γραμματόσημα της τελευταία αυτής αξίας ήταν πολύ περισσότερα από εκείνα των δύο προηγούμενων, γιατί προφανώς. Επίσης, ένδειξη ότι τα γραμματόσημα επισημασμένων «Τοπίων» των 25000 δρ. ήταν πολύ περισσότερα, αποτελεί το γεγονός ότι έχουν διασωθεί μέχρι σήμερα πολύ περισσότερα τεμάχια αυτής της αξίας παρά από τις άλλες δύο, καθώς και ότι, στα γράμματα χρησιμοποιήθηκε κατά κανόνα μόνο η αξία των 25.000 δρ. ενώ επιστολή και με τις τρεις αξίες, εξ όσων γνωρίζω, έχει βρεθεί μόνο μία.

Εικόνα (48)

Η πλήρης σειρά των τριών επισημασμένων αξιών της «Απελευθέρωσης Λευκάδος»

Γραμματόσημα «Απελευθέρωση Λευκάδος»		
Αξίες γραμματοσήμων «Τοπίων» (σε δρχ.)	Αξίες επισημάνσεως (σε δρχ.)	Επισημανθέντα τεμάχια
5000	5.000.000	250
15000	5.000.000	650
25000	5.000.000	2750

Εικόνα (49)

Πάνω: Η σφραγίδα ελέγχου στο πίσω μέρος της τετράδας γραμματοσήμων.

Κάτω: Πλήρης σειρά χωρίς σφραγίδα ελέγχου.

Εικόνα (50)

Πλήρης σειρά με ανεστραμμένες επισημάνσεις.

Εικόνα (51)

Η πλήρης σειρά σφραγισμένη σε δύο αποκόμματα, την 1^η ημέρα κυκλοφορίας (18.IX.44).

Εικόνα (52)

Ανασύσταση των φύλλων των 10άδων, των τριών αξιών 5.000.000/5000 δρ., 5.000.000/15000 δρ., και 5.000.000/25000 δρ., της σειράς της Λευκάδας. Τα κόκκινα βέλη δείχνουν τα λάθη στις θέσεις 1, 2, 4, 5, 8 και 10 της 10άδας.

Η εκτύπωση της επισήμανσης έγινε στο τυπογραφείο του Πάνου Λάζαρη. Λόγω ελλείψεως τεχνικών μέσων, χρησιμοποιήθηκαν έκτυπα (κλισέ) των 2X5=10 τεμαχίων. Δηλαδή, τα φύλλα των 50 τεμαχίων των «Τοπίων» χωρίστηκαν σε λωρίδες των 10 – όπως

και τα γραμματόσημα της Λέσβου – και κατόπιν τυπώθηκαν με το κλισέ. Στην πίσω όψη της κάθε λωρίδας, η Επιτροπή τα σφράγισε ανά τετράδες, με την τρίκυκλη σφραγίδα ΕΘΝΙΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΝΤΑΡΤΩΝ – ΕΔΕΣ, ενώ στο μέσο, υπάρχει η οριζόντια επιγραφή: Ε.Ο.Ε.Α., ως σφραγίδα ελέγχου γνησιότητας των επισημάνσεων της σειράς.

Εικόνα (53)

Ταχυδρομημένο γράμμα από Λευκάδα στην Αθήνα, με τέλη οκτώ αξίες των «Τοπίων» των 25000 δρχ. και με άλλες πέντε αξίες των 75 δρχ. των «Τοπίων», επισημασμένες με ΦΥΜ. Τ.Τ.Τ./Δρ.5000. Ακυρωτική σφραγίδα ΛΕΥΚΑΣ/31.X.44. Σφραγίδα αφίξεως στην Αθήνα. Το γραμματόσημο της Λευκάδας ξυραφίστηκε στην άφιξη, ως απαράδεκτο.

Εικόνα (54)

Ταχυδρομημένο γράμμα από Λευκάδα στην Αθήνα, με τέλη οκτώ αξίες των «Τοπίων» 25000 δρχ. και με άλλες πέντε αξίες 75 «Τοπίων», επισημασμένες με ΦΥΜ.Τ.Τ.Τ./Δρ.5000. Με ακυρωτική σφραγίδα ΛΕΥΚΑΣ/24.Χ.44 και με σφραγίδα αρίξεως στην Αθήνα. Το γραμματόσημο της Λευκάδας ξυραφίστηκε στην άφιξη, ως απαράδεκτο.

Εικόνα (55)

Η αξία των 5.000.000/25000 δραχ., σε αναστραμμένη επισήμανση, επικολημένη σε φάκελο για εσωτερική αλληλογραφία, μέσα στη Λευκάδα.

Ωστόσο, υπήρχαν και μερικές σειρές, οι οποίες, παρ' όλο που έφεραν γνήσια επισήμανση, κατά τον έλεγχο ξέφυγαν από τη σφράγιση, (εικόνα 49). Και παρά το ότι η εκτύπωση ήταν προσεγμένη, αν παρατηρήσουμε προσεχτικά, θα διακρίνουμε έξι αρκετά ευδιάκριτα λάθη εκτυπώσεως σε συγκεκριμένες θέσεις της κάθε 10άδας. Πρόκειται για μερικά ψηφία κομμένα σε κάποια σημεία τους. Τα λάθη αυτά δείχνονται με κόκκινα βέλη στην εικόνα 52.

Εκτός όμως από τα λάθη των έξι αυτών θέσεων και που ίσως ήταν αθέλγητα, τυπώθηκαν και μερικές αναστραμμένες επισημάνσεις, μάλλον θελημένες, με σκοπό να δημιουργηθούν κάποιες σπανιότερες φιλοτελικές ποικιλίες, εικόνα (50).

Κατά την έναρξη της κυκλοφορίας των νέων γραμματοσήμων, προσφέρθηκαν, κατόπιν διαταγής της Πολιτικής Διοικήσεως Λευκάδος, ανά τρεις σειρές σε γνωστούς φιλοτελιστές του Νησιού, και 30 συνολικά σειρές στους αξιωματικούς του εκεί Συντάγματος.

Τα πληροφοριακά στοιχεία αναφέρουν ότι η επισημασμένη σειρά κυκλοφόρησε από τις 19 Σεπτεμβρίου ως τις 12 Νοεμβρίου 1944. Ωστόσο, έχει διασωθεί σειρά με σφράγιση στις 18.IX.44, που σημαίνει ότι κυκλοφόρησε μίαν ημέρα νωρίτερα, εικόνα (51).

Η ακυρωτική σφραγίδα που χρησιμοποιήθηκε ήταν η δίκυκλη γραμμωτή ΛΕΥΚΑΣ.

Τα γραμματόσημα της νέας σειράς δεν χρησιμοποιήθηκαν ως κύρια ταχυδρομικά τέλη αλληλογραφίας, αλλά ως πρόσθετα, ενώ τα κύρια τέλη, απ' ότι ήταν τα κατοχικά «Τοπία», με επί πλέον τα τέλη Προνοίας της εποχής. Στο κάθε απλό γράμμα προσέθεταν και ένα αναμνηστικό γραμματόσημο αξίας 5.000.000 δρ. επισημασμένο για την Απελευθέρωση της Λευκάδας, ενώ σε κάθε συστημένο γράμμα προσέθεταν δύο επισημασμένα γραμματόσημα, συνολικής αξίας 10.000.000 δρ.

Από την πώληση των αναμνηστικών αυτών γραμματοσήμων εισπράχθηκαν συνολικά 18,25 δισεκατομμύρια δραχμές που μοιράστηκαν μεταξύ του Ταχυδρομείου και

της Πολιτικής Διοικήσεως του Νησιού. Ωστόσο, τα γραμματόσημα της Λευκάδας θεωρήθηκαν άκυρα από την Κυβέρνηση της Αθήνας, και δόθηκε διαταγή να καταστρέφονται «δια καρφίδος» σε όσα γράμματα έφταναν από τη Λευκάδα στην πρωτεύουσα.

**Κεφ. 10^ο. Οι επισημάνσεις «ΕΛΑΣ / Αργίνιο»
και «ΕΑ / Αργίνιο»**

Στις 14 Σεπτεμβρίου 1944, οι αντάρτες του Ε.Λ.Α.Σ. εισήλθαν στο Αργίνιο και εγκατέστησαν τις Αρχές του Ε.Α.Μ. στην πόλη. Μετά την εγκατάσταση των νέων αυτών Αρχών, στις 25 Σεπτεμβρίου 1944, συνεδρίασε το Λαϊκό Δημοτικό Συμβούλιο Αργινίου στο Δημοτικό Κατάστημα και αποφάσισε ομόφωνα την έκδοση σειράς τριών γραμματοσήμων, που θα προέκυπταν από την επισήμανση τριών αξιών από τα ήδη κυκλοφορούντα την εποχήν εκείνη κατοχικά «Τοπία» και συγκεκριμένα των αξιών 5000, 15000 και 25000 δρχ. Η έκδοση θα εκπληρούσε διπλό σκοπό: α) να εορτάσει την επέτειο της απελευθέρωσης της πόλης από τους αντάρτες, και β) να ενισχύσει οικονομικά τη δράση της Εθνικής Αλληλεγγύης που παρέστεκε πολλαπλά το λαό στις ανάγκες του. Σε εκτέλεση αυτής της απόφασης, θα δεσμεύονταν από τα αποθέματα του Δημοσίου Ταμείου της πόλης γραμματόσημα των τριών ως άνω κλάσεων των κατοχικών «Τοπίων» για να εκδοθεί η νέα σειρά, καθένα τεμάχιο της οποίας θα έφερε την επόμενη επισήμανση:

**«Ε.Λ.Α.Σ.
Αργίνιο
14-ΙΧ-1944
Δρχ. 5 εκατομ.»**

Επιπλέον θα εκτυπωνόταν, ειδικά για τις ανάγκες της Εθνικής Αλληλεγγύης, και μία άλλη επισημασμένη αξία, με επί πλέον τέλος και με την επισήμανση:

**«Ε.Α.
Αργίνιο
14-ΙΧ-1944
Δρχ. 10 εκατομ.»**

Λεπτομέρειες για τις ποσότητες και τις αξίες των δύο νέων αυτών σειρών φαίνονται στον επόμενο πίνακα, όπου φαίνεται ότι θα εκτυπώνονταν από 5000 τεμάχια επισημασμένα γραμματόσημα, για την κάθε αξία της επισήμανσης «ΕΛΑΣ» και 15000 τεμάχια για την επισήμανση «ΕΑ».

Γραμματόσημα «ΕΛΑΣ / Αργίνιο»		
Αξίες γραμματοσήμων «Τοπίων» (σε δρχ.)	Αξίες επισημάνσεως (σε δρχ.)	Επισημανθέντα τεμάχια
5000	5.000.000	5000
15000	5.000.000	5000
25000	5.000.000	5000
Γραμματόσημα «ΕΑ / Αργίνιο»		
25000	10.000.000	15000

Παράλληλα, το Δημοτικό Συμβούλιο όρισε τριμελή Επιτροπή, την οποία εξουσιοδότησε να επιβλέπει την εκτύπωση και στη συνέχεια να χειρίζεται και να αποφασίζει

για κάθε θέμα που θα προέκυπτε κατά την κυκλοφορία και τη διαχείριση των νέων γραμματοσήμων.

Εκτός από τα γραμματόσημα των ως άνω τριών αξιών έχει διασωθεί και μία σειρά έξι επισημασμένων αξιών με πολύ καλή εκτύπωση, η οποία προέρχεται από έκτυπο (κλισέ) του ενός τεμαχίου. Μπορεί η σειρά αυτή να είναι πλαστή, αλλά το πιθανότερο όμως είναι, κατά τη γνώμη μου, ότι αποτελεί αρχικό δοκίμιο της εκτυπώσεως, σε αξίες περισσότερες από τις τελικά εγκριθείσες, εικόνα (56).

Εικόνα (56)

*Σειρά έξι αξιών των «Τοπίων» με την επισήμανση «ΕΛΑΣ/Αργούνιο»
(Πιθανόν αρχικά δοκίμια)*

Η τελική εκτύπωση έγινε σε έκτυπα (κλισέ) των $4 \times 5 = 20$ τεμαχίων. Δηλαδή από κάθε φύλλο 50 γραμματοσήμων των κατοχικών «Τοπίων» αφαίρεσαν τη μεσαία λωρίδα των $2 \times 5 = 10$ τεμαχίων, οπότε απέμειναν η πάνω και η κάτω 20άδα, που απετέλεσαν τα φύλλα των γραμματοσήμων της νέας εκδόσεως. Εικόνες (57) και (58).

Σε αντίθεση προς τα δοκίμια των έξι αξιών τα οποία εξετάσαμε, η εκτύπωση των κανονικών επισημασμένων γραμματοσήμων δεν ήταν και τόσο επιμελημένη. Παρουσιάστηκαν σφάλματα εκτυπώσεως σε πολλές από τις 20 θέσεις του φύλλου, τα οποία μπορούμε να εντοπίσουμε με λίγη προσοχή. Συγκεκριμένα, στις επισημάνσεις του «ΕΛΑΣ» παρουσιάστηκαν σφάλματα στις θέσεις: 3 και 4 (2 σφάλματα), 5, 6 και 10 (2 σφάλματα), 12 (2 σφάλματα), 15 (2 σφάλματα), 16 και 17 (3 σφάλματα) και 20 (1 σφάλμα). Στην επισήμανση «ΕΑ» υπάρχει, πλην των προηγούμενων, και ένα επί πλέον σφάλμα στη θέση 5. Όλα αυτά σημειώνονται με κόκκινα βέλη στην εικόνα (59).

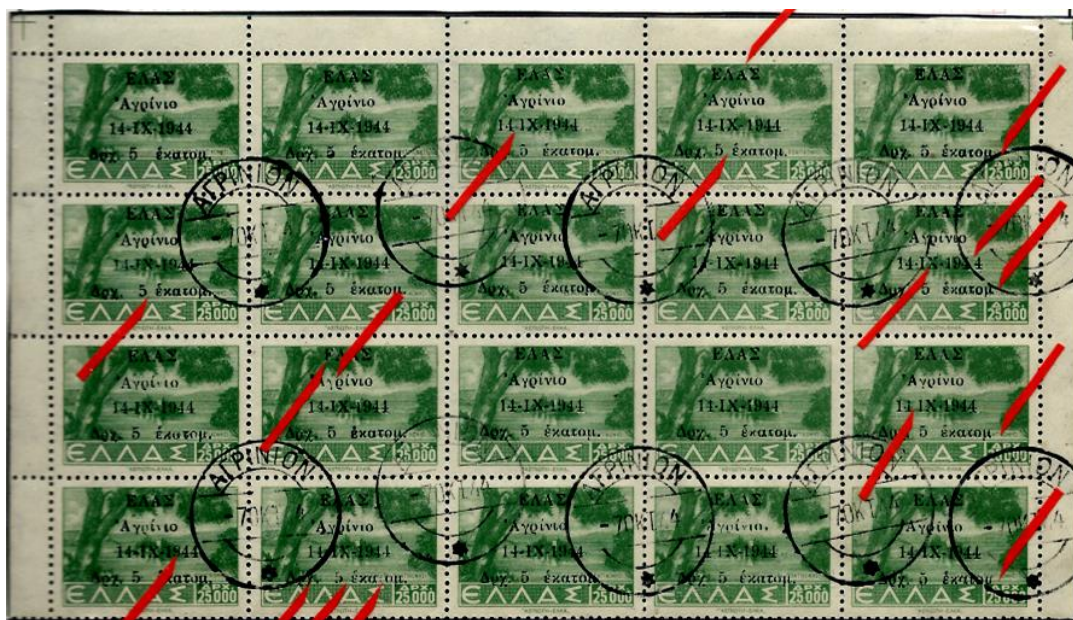
Εικόνα (57)

Πλήρη φύλλα των 20 γραμματοσήμων της εκδόσεως «ΕΛΛΑΣ-Αργίριο» των αξιών 5 εκατομ. / 5000 δρχ. και 5 εκατομ./ 15000 δρχ.

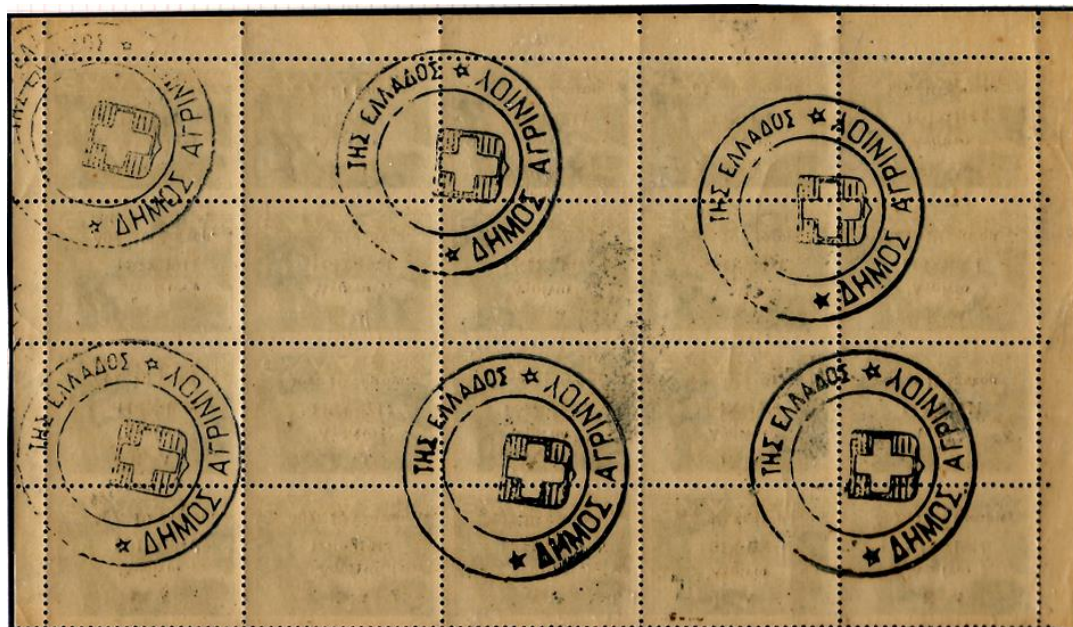
Εικόνα (58)

Πλήρη φύλλα των 20 γραμματοσήμων της εκδόσεως «ΕΛΛΑΣ-Αργίριο» της αξίας 5 εκατομ./ 25000 δρχ. και «ΕΑ» 10 εκατομ./ 25000 δρχ.

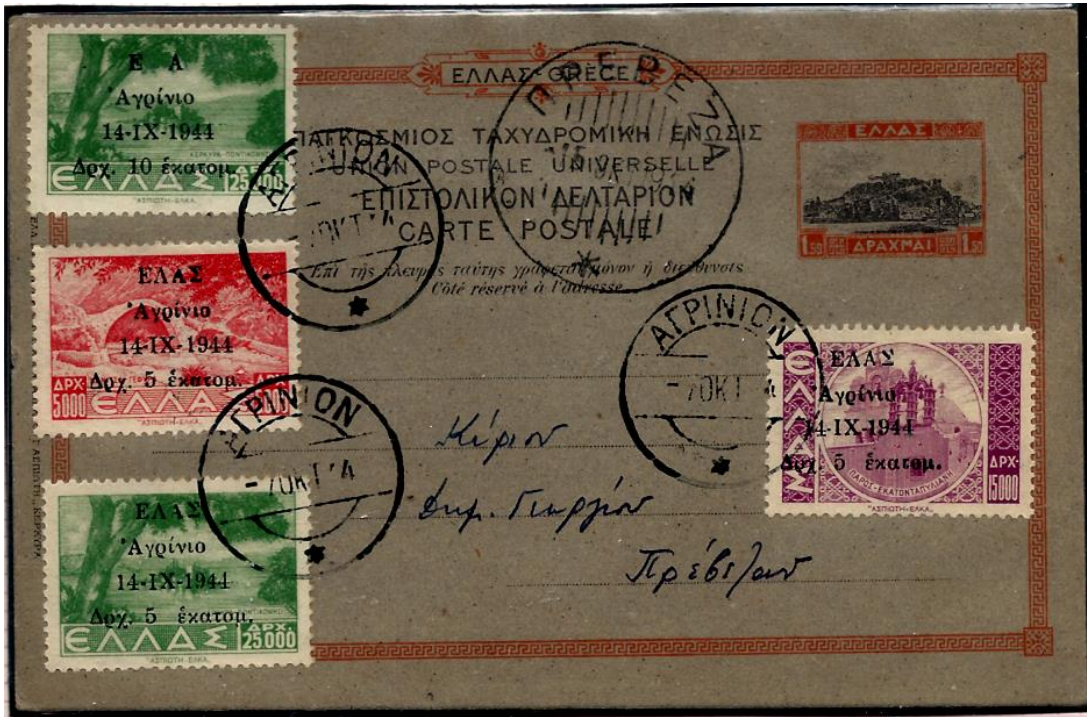
Εικόνα (59)

Πλήρες φύλλο των 20 γραμματοσήμων της εκδόσεως «ΕΛΛΑΣ-Αγρίνιο» της αξίας 5 εκατομ./25000 δρχ., χαριστικά σφραγισμένο με τη σφραγίδα ΑΓΡΙΝΙΟΝ/7.ΟΚΤ.44, πρώτης ημέρας κυκλοφορίας της σειράς. Με τα βέλη σημειώνονται οι θέσεις των σφαλμάτων.

Εικόνα (60)

Η πίσω όψη φύλλου της σειράς του Αγρινίου, σφραγισμένη με τη σφραγίδα του Δήμου Αγρινίου, που χρησιμοποιήθηκε ως σφραγίδα ελέγχου γνησιότητας της επιστημάνσεως και κατόπιν καταστράφηκε.

Εικόνα (61)

Οι πλήρεις σειρές «ΕΛΑΣ» και «ΕΑ» Αγρινίου, σε Επιστολικό Δελτάριο, ταχυδρομημένο την πρώτη ημέρα κυκλοφορίας, 7.ΟΚΤ.44, από το Αγρίνιο στην Πρέβεζα. Ημερομηνία αφίξεως: 15.ΟΚΤ.1944.

Εξαιτίας του φόβου για την εκτύπωση πλαστών γραμματοσήμων, η Επιτροπή μερίμνησε ώστε να σφραγιστεί το πίσω μέρος του φύλλου, ανά τετράδες, με τη μεταλλική σφραγίδα του Δήμου Αγρινίου. Ήταν ένα είδος σφραγίδας ελέγχου γνησιότητας των επισημάνσεων. Η σφραγίδα όμως αυτή δεν χρησιμοποιήθηκε αυτούσια όπως ήταν. Προηγουμένως έφερε την επιγραφή: **ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ / ΔΗΜΟΣ ΑΓΡΙΝΙΟΥ**, αλλά, για να χρησιμοποιηθεί έσβησαν τη λέξη **ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ** και απέμεινε το υπόλοιπο: ... **ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ / ΔΗΜΟΣ ΑΓΡΙΝΙΟΥ**. Έσβησαν επίσης και το στέμμα από το εθνόσημό της και απέμεινε μόνο το κάτω μέρος, με το σταυρό, εικόνα (60). Μετά τη σφράγιση των φύλλων, η σφραγίδα καταστράφηκε για να μην χρησιμοποιηθεί για την επικύρωση τυχόν πλαστών.

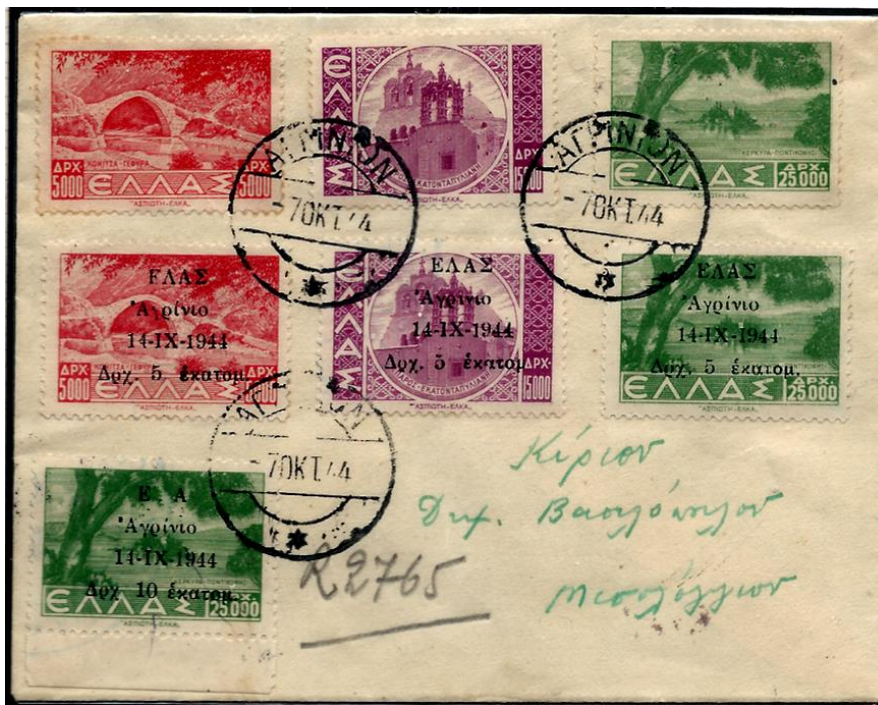

Εικόνα (62)

Οι πλήρεις σειρές «ΕΛΑΣ» και «ΕΑ» Αγρινίου, σε συστημένο γράμμα, ταχυδρομημένο την πρώτη ημέρα κυκλοφορίας, 7 ΟΚΤ.44, από το Αγρίνιο στο Μεσολόγγι. Στο πίσω μέρος σφραγίδα λογοκρισίας: «ΕΘΝ.ΠΟΛΙΤ. ΥΠΟΔΙΟΙΚ.(;)/Α' ΤΜΗΜΑ, με χειρόγραφη ένδειξη «Ελογοκρίθη» και υπογραφή του λογοκριτή. Υπάρχει Σφραγίδα αφίξεως στο Μεσολόγγι (11.ΟΚΤ.44) και επιστροφή στο Αγρίνιο (14.ΟΚΤ.44).

Η 1^η ημέρα κυκλοφορίας των νέων σειρών του «ΕΛΑΣ» και της «ΕΑ», ήταν η 7^η Οκτωβρίου 1944, και η χρησιμοποίησή τους θα διαρκούσε μέχρι να εξαντληθούν. Οι ακυρωτικές σφραγίδες των γραμματοσήμων ήταν εκείνες του ταχυδρομείου του Αγρινίου, μία δίκυκλη διαμέτρων 25,5/16,5 χιλ. και μία μονόκυκλη διαμέτρου 25,5 χιλ.

Οι νέες σειρές χρησιμοποιήθηκαν μέσα στην πόλη του Αγρινίου, ενώ ελάχιστα γράμματα ταχυδρομήθηκαν στο Μεσολόγγι και στην Πρέβεζα. Λόγω της ασαφούς πολιτικής καταστάσεως υπήρχε, όπως φαίνεται, στα μέσα Οκτωβρίου, δυνατότητα προσωρινής ταχυδρομικής επικοινωνίας μεταξύ Αγρινίου (επικυριαρχία «ΕΛΑΣ») και Πρεβέζης (επικυριαρχία «ΕΔΕΣ»). Έχει διασωθεί επίσης και επιστολή που απεστάλη από την Πρέβεζα στο εξωτερικό, αλλά δεν κατέστη δυνατόν να ταχυδρομηθεί.

Εικόνα (63)

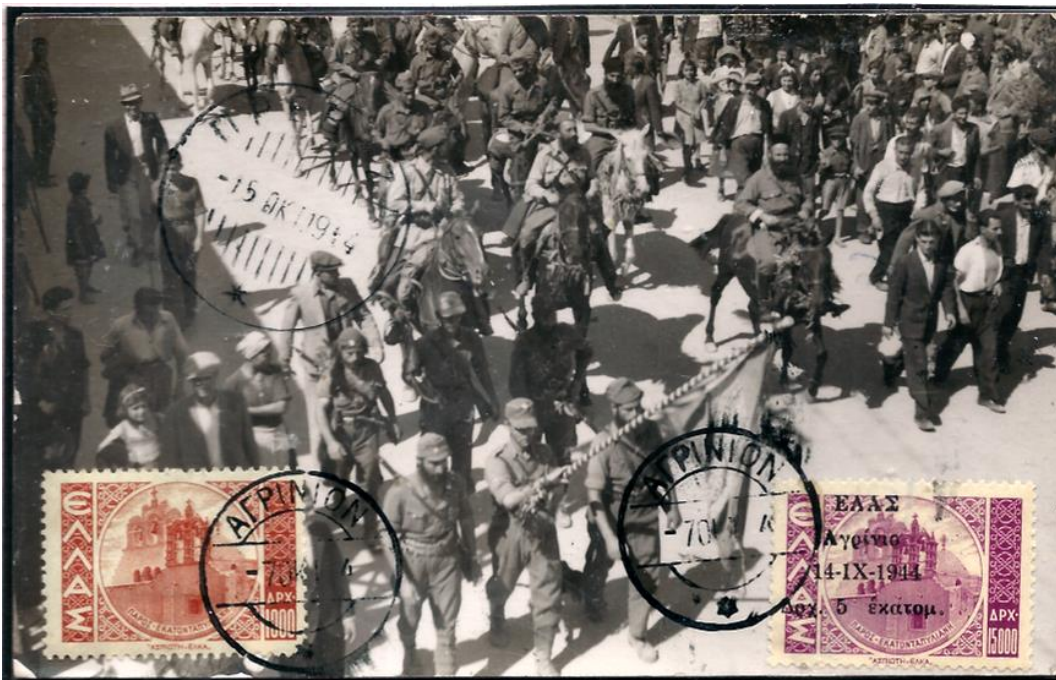
Οι πλήρεις σειρές «ΕΛΛΑΣ» και «ΕΑ» Αγρινίου, ταχυδρομημένες με συστημένα γράμματα, στις 7.ΟΚΤ.44 (Π.Η.Κ.), από το Αγρίνιο στο Μεσολόγγι, συνδασμένες με μη επισημασμένες αξίες των κατοχικών «Τοπίων» που φέρουν την ίδια εικονογράφηση. Αφιξη στις 11.ΟΚΤ.44.

Εικόνα (64)

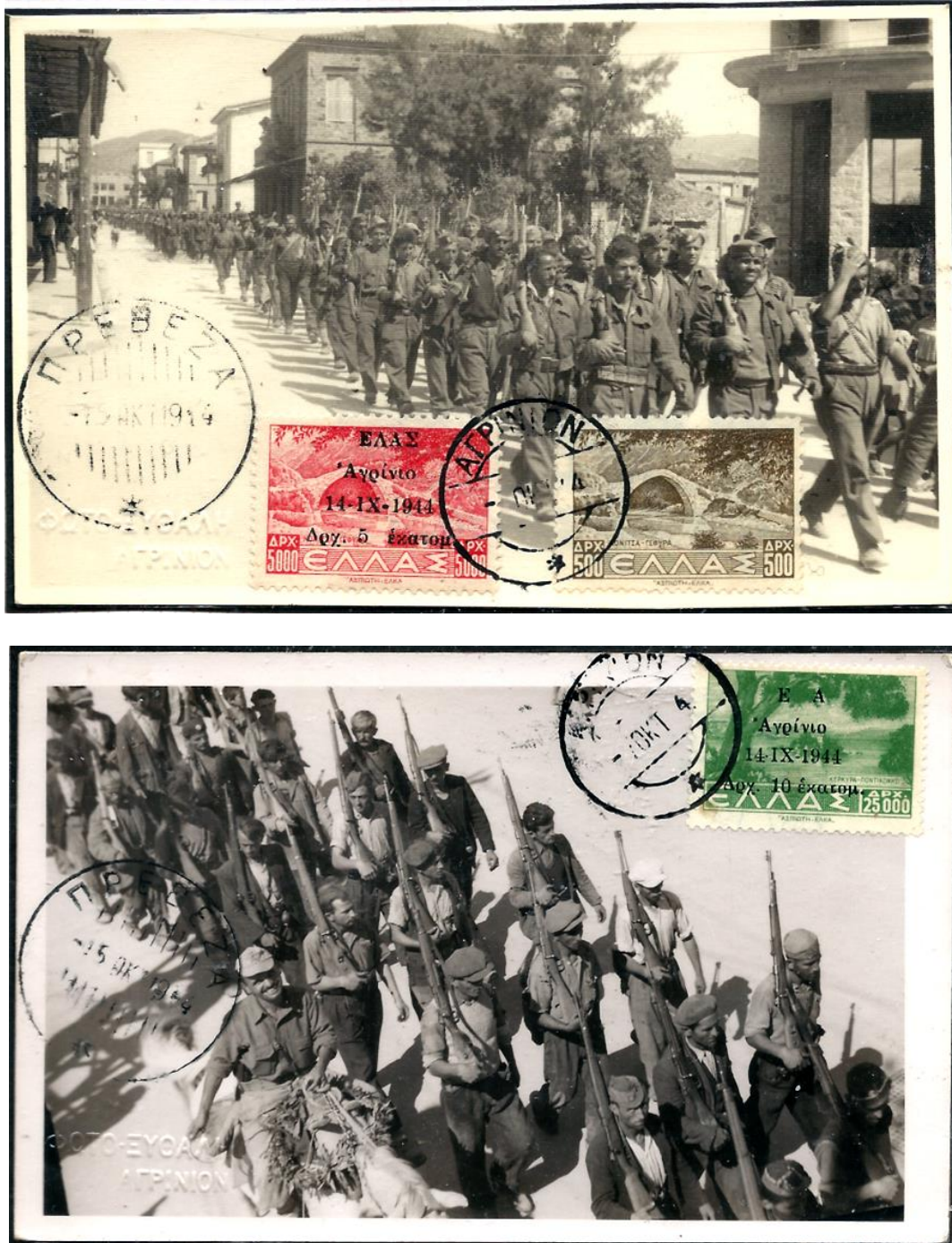
Πλήρης σειρά «ΕΛΑΣ» και «ΕΑ» Αργινίου, σε συστημένο γράμμα, ταχυδρομημένο, στις 13 ΝΟΕΜ. 44, πιθανόν τελευταία ημέρα κυκλοφορίας, από το Αργίτιο στο Μεσολόγγι. Τα γραμματόσημα της σειράς συνδυάζονται με τις τρεις τελευταίες αξίες των «Τοπίων» που είχαν μόλις κυκλοφορήσει εκείνη την εποχή. Στο πίσω μέρος του φακέλου υπάρχει σφραγίδα λογοκρισίας: «ΕΘΝ. ΠΟΛΙΤ. ΥΠΟΔΙΟΙΚ.(;)/Α' ΤΜΗΜΑ, με χειρόγραφη ένδειξη «Ελογοκρίθη» και υπογραφή του λογοκριτή, καθώς επίσης και με σφραγίδα αφίζεως στο Μεσολόγγι και επιστροφής στο Αργίτιο. Στο εμπρός μέρος του φακέλου υπάρχουν επίσης οι χειρόγραφες ενδείξεις ότι ο παραλήπτης είναι «άγνωστος» και ότι το γράμμα επιστρέφεται (retour) στο Αργίτιο.

Πολλά από τα φάκελα των γραμμάτων αποτελούν αναμνηστικά αντικείμενα που φτιάχτηκαν για φιλοτελικούς σκοπούς. Στο ίδιο φάκελο επιτρεπόταν να επικολληθούν, εκτός από τις αξίες της σειράς του «ΕΛΑΣ – ΕΑ», και κανονικά γραμματόσημα των «Τοπίων», δηλαδή χωρίς επισήμανση. Έτσι οι φιλοτελιστές του Αργινίου έκαναν συνδυασμούς, από γραμματόσημα «Τοπίων», επισημασμένων και μη, που έφεραν αντίστοιχες παρόμοιες παραστάσεις. Επίσης, ταχυδρομήθηκαν και μερικές καρτ ποστάλ τοπικού, ιστορικού ενδιαφέροντος.

Εικόνα (65)

Δύο φωτογραφικές καρτ ποστάλ που απεικονίζουν την αρχή της παρελάσεως της εισόδου του ΕΛΑΣ στο Αγρίνιο, κατά την απελευθέρωση της πόλης. Ταχυδρομήθηκαν από το Αγρίνιο, στις 7 ΟΚΤ.44, με άφιξη στην Πρέβεζα στις 15 ΟΚΤ.44. Έχουν επικολλημένα γραμματόσημα με επισημάνσεις «ΕΛΑΣ» και «ΕΑ» Αγρινίου, σε συνδυασμό με κατοχικά γραμματόσημα «Τοπίων», χωρίς επισήμανση, με την ίδια εικονογράφηση σε άλλο χρώμα.

Εικόνα (66)

Δύο φωτογραφικές καρτ ποστάλ που απεικονίζουν τη συνέχεια της παρελάσεως της εισόδου του ΕΛΑΣ στο Αγρίνιο, κατά την απελευθέρωση της πόλης. Ταχυδρομήθηκαν από το Αγρίνιο, στις 7 ΟΚΤ.44, με άφιξη στην Πρέβεζα στις 15 ΟΚΤ.44. Έχουν επικολλημένα γραμματόσημα με επισημάνσεις «ΕΛΑΣ» και «ΕΑ» Αγρινίου, σε συνδυασμό με κατοχικά γραμματόσημα «Τοπίων», χωρίς επισήμανση, με την ίδια εικονογράφηση σε άλλο χρώμα.

Εικόνα (67)

Η πλήρης σειρά «ΕΛΑΣ» και «ΕΑ» Αργινίου σε φάκελο προς ταχυδρόμηση από Πρέβεζα σε Αυστραλία. Το φάκελο φέρει επί πλέον έντυπα γραμματόσημα της εποχής, ακυρωμένα και με αλλαγή της αξίας τους. Ημερομηνία αποστολής: 15 ΟΚΤ.44. Η επιστολή προφανώς δεν προωθήθηκε, λόγω της μη δυνατότητας αποστολής της, υπό τις ταχυδρομικές συνθήκες εκείνης της περιόδου.

Η τελευταία ημερομηνία που παρουσιάζεται σε φάκελα με τις επιστημασμένες αξίες είναι η 13^η Νοεμβρίου 1944, και αυτό αποτελεί ένδειξη ότι η ημερομηνία αυτή είναι μάλλον η τελευταία ημέρα κυκλοφορίας των σειρών «ΕΛΑΣ-ΕΑ».

Στην αρχή, οι σειρές αγοράζονταν τοις μετρητοίς, με χρήματα, λίγο αργότερα όμως, ανταλλάσσονταν με 75 δράμια καλαμπόκι η κάθε μία.

Τέλος, το Νοέμβριο του 1944 βγήκε λεπτομερειακή εγκύκλιος από το Υπουργείο Τ.Τ.Τ. στην Αθήνα, με την οποία εξηγούσαν για ποιο λόγο τα γραμματόσημα του ΕΛΑΣ και της ΕΑ Αργινίου ήταν παράνομα, και επομένως η κυκλοφορία τους ήταν άκυρη.

Κεφ. 11^ο. Οι επιστημάνσεις «ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΠΡΕΒΕΖΗΣ» και «Ε.Ο.Ε.Α. ΠΡΕΒΕΖΑ»

Το Σεπτέμβριο του 1944, οι αντάρτες του Ε.Δ.Ε.Σ, οι Εθνικές Ομάδες Ελλήνων Ανταρτών (Ε.Ο.Ε.Α.), εισήλθαν στην Πρέβεζα. Δεν εί-να γνωστό ποια μέρα ακριβώς του Σεπτεμβρίου απελευθερώθηκε η πόλη, γι' αυτό εξάλλου και στις επιστημάνσεις των γραμματοσήμων δεν αναγράφεται συγκεκριμένη ημερομηνία. Την 1^η Οκτωβρίου, ο Πολιτικός Διοικητής Πρεβέζης κάλεσε τους προϊσταμένους των Υπηρεσιών να υποδείξουν,

ο καθένας στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του, πόρους για την ενίσχυση του Δημοσίου Ταμείου της πόλης. Κατά τη σύσκεψη που έγινε, τέθηκε το θέμα της εκδόσεως αναμνηστικής σειράς γραμματοσήμων – με αφορμή όμοια ενέργεια του Πολιτικού Διοικητή της Λευκάδας – από την πώληση των οποίων θα μπορούσε να ενισχυθεί οικονομικά το Ταμείο.

Επομένως και εδώ, όπως και στη Λευκάδα και στο Αγρίνιο, ακολουθήθηκε η ίδια ταχτική. Η έκδοση, που θα αποτελείτο από επισημάνσεις αξιών των γραμματοσήμων των κατοχικών «Τοπίων», θα εξυπηρετούσε δύο σκοπούς: τον εορτασμό της επετείου της Απελευθέρωσης και την ενίσχυση του τοπικού Ταμείου.

Θα εκτυπώνονταν δύο επισημασμένες σειρές.

- Η μία θα αναφερόταν στην Απελευθέρωση της πόλης, και θα προερχόταν από τις αξίες των 5000, 15000 και 25000 δρχ. των «Τοπίων», με επισήμανση που θα έφερε την επιγραφή:

**«Απελευθέρωσις
Πρεβέζης
Σηβριος 1944
δρχ. 5.000.000»**

- Και η άλλη, που θα τιμούσε τις ανταρτικές ομάδες, θα προερχόταν από τις αξίες των 5 και 25 δρχ. των «Τοπίων», και θα έφερε επισήμανση:

**«Ε.Ο.Ε.Α.
Πρέβεζα
Σηβριος 1944
δρχ. 5.000.000»**

Εικόνα (68)

Οι έξι αξίες των αρχικών δοκιμίων των δύο σειρών των επισημάνσεων της Πρέβεζας, οι οποίες τυπώθηκαν από κλισέ ενός τεμαχίου. Υπάρχουν σε ζεύγη και σε μονές αξίες. Σε όλα τα δοκίμια υπάρχει ένα κοινό λάθος: το «ο» του «Σίβριος» είναι ανυψωμένο.

Οι αρχικές αξίες των γραμματοσήμων των «Τοπίων» στα δοκίμια των δύο σειρών ήταν έξι, αλλά τελικά επελέγησαν τρεις για την «Απελευθέρωση Πρεβέζης» και δύο για τις «Ε.Ο.Ε.Α. Πρέβεζα». Λεπτομέρειες για τις ποσότητες και τις αξίες των νέων σειρών φαίνονται στον επόμενο πίνακα.

Γραμματόσημα «Απελευθέρωσης Πρεβέζης»		
Αξίες γραμματοσήμων «Τοπίων» (σε δρχ.)	Αξίες επισημάνσεως (σε δρχ.)	Επισημανθέντα τεμάχια
5000	5.000.000	2000
15000	5.000.000	2000
25000	5.000.000	2000
Γραμματόσημα «Ε.Ο.Ε.Α. Πρέβεζα»		
5	5.000.000	2000
25	5.000.000	2000

Με απόφαση του Πολιτικού Διοικητή, συστήθηκε Επιτροπή, η οποία εξουσιοδοτήθηκε να επιβλέπει την εκτύπωση και στη συνέχεια να χειρίζεται και να αποφασίζει για κάθε θέμα που θα προέκυπτε κατά την κυκλοφορία και τη διαχείριση των νέων γραμματοσήμων. Η Επιτροπή απαρτιζόταν από τον προϊστάμενο των Τ.Τ.Τ. Πρέβεζας, από το Διευθυντή του Δημοσίου Ταμείου της και από έναν γνωστό φιλοτελιστή, εξέχον μέλος της Φιλοτελικής Εταιρίας Αργινίου. Η επιλογή του τελευταίου οφείλεται προφανώς στο γεγονός ότι στην Πρέβεζα δεν υπήρχε Φιλοτελική Ένωση, ενώ στο Αργίνιο ο φιλοτελισμός ήταν οργανωμένος και είχε αναπτυχθεί ιδιαίτερα.

Εκτός από τα γραμματόσημα των ως άνω αξιών έχουν διασωθεί, όπως είδαμε, και δύο σειρές έξι επισημασμένων αξιών, σε πολύ καλή εκτύπωση, η οποία προέρχεται από έκτυπο (κλισέ) του ενός τεμαχίου. Μπορεί η σειρά αυτή να είναι πλαστή, όπως στην αρχή υποθέσαμε και για την αντίστοιχη σειρά του Αργινίου, αλλά περισσότερο δικαιολογείται, κατά τη γνώμη μου, να αποτελεί αρχικά δοκίμια της εκτυπώσεως, σε αξίες περισσότερες από τις τελικά εγκριθείσες. Στην εικόνα (68) παρουσιάζονται οι έξι αξίες των δοκιμίων της

επισημασμένης σειράς της «Απελευθερώσεως», ανά ζεύγη, και ανά ένα τεμάχιο της σειράς «Ε.Ο.Ε.Α.».

Οι νέες σειρές αποτελούνταν από φύλλα των 25 γραμματοσήμων. Δηλαδή, κάθε φύλλο των 50 τεμαχίων των «Τοπίων» χωρίστηκε στη μέση και το κάθε μισό απετέλεσε το φύλλο των καινούργιων σειρών. Για την εκτύπωση των επισημάνσεων χρησιμοποιήθηκαν έκτυπα (κλισέ) των 25 θέσεων, και επομένως το κάθε κλισέ αντιστοιχούσε σε κάθε φύλλο των καινούργιων σειρών.

Οι επισημάνσεις στοιχειοθετήθηκαν και τυπώθηκαν στο τυπογραφείο του Νικήτα Τσουτσάνη, στην Πρέβεζα. Η εκτύπωση δεν ήταν ιδιαίτερα επιμελημένη. Ήταν αισθητά χειρότερη από των αρχικών δοκιμών των έξι αξιών, και θυμίζει εκείνη των επισημάνσεων του Αγρινίου που πραγματοποιήθηκε την ίδια εποχή. Σε όλα σχεδόν τα γραμματόσημα των 25άδων υπάρχουν σφάλματα εκτυπώσεων. Άλλοτε συναντάμε φθαρμένα ή κομμένα τυπογραφικά στοιχεία, άλλοτε μικρές μετακινήσεις τους και άλλοτε παραλείψεις τόνων ή τελειών, κλπ. Τελικά, αυτά τα σφάλματα αποτελούν ταυτόχρονα και γνωρίσματα της κάθε θέσεως. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα γραμματόσημα που βρίσκουμε, μπορούμε να γνωρίζουμε σε ποια θέση του φύλλου ανήκουν, για να προβούμε στην ανασύσταση του φύλλου της 25άδας.

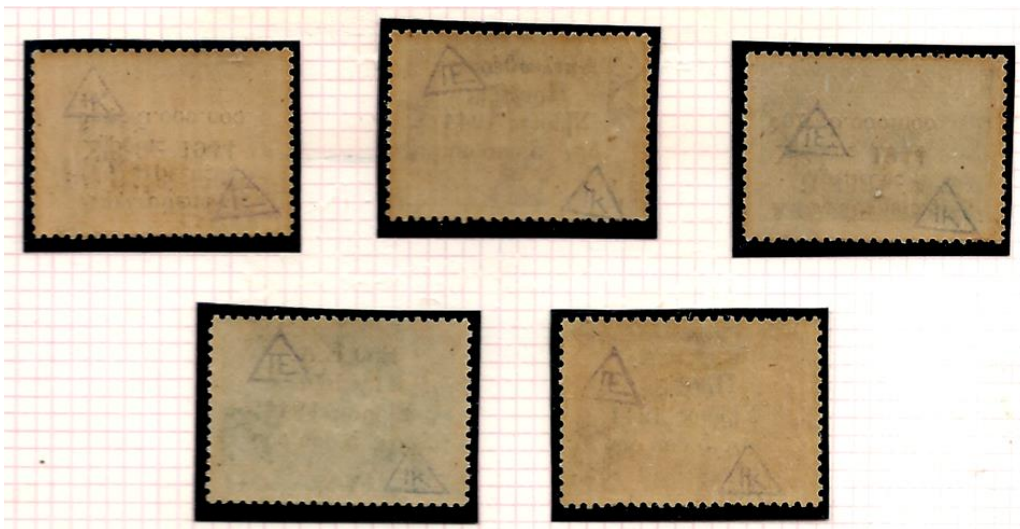
Πιο αναλυτικά, ο αριθμός των περισσότερο ευδιάκριτων σφαλμάτων των θέσεων των δύο σειρών, παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα:

Σφάλματα θέσεων 25άδας			
Επισημανση «Απελευθέρωσις Πρεβέζης»		Επισημανση «Ε.Ο.Ε.Α. Πρέβεζα»	
Θέση στο φύλλο	Αριθμός σφαλμάτων	Θέση στο φύλλο	Αριθμός σφαλμάτων
1	1	-	-
5	3	5	2
6	3	6	3
9	2	9	3
10	1	10	1
-	-	11	1
12	2	12	2
14	1	-	-
15	1	15	2
16	1	16	11
17	2	17	2
18	1	18	12
19	1	19	1
20	1	20	2
21	2	-	-
23	1	-	-
24	1	24	1
25	1	-	-

Εικόνα (69)

Οι δύο πλήρεις σειρές των επιστημών της Πρέβεζας

Εικόνα (70)

Στο πίσω μέρος των γραμματοσήμων των δύο σειρών, υπάρχουν, σε πολλά τεμάχια, μικρές τριγωνικές σφραγίδες, με τα γράμματα: ΓΕ και ΙΚ. Δεν γνωρίζουμε αν από-τελούν σφραγίδες ελέγχου ή αν ανήκουν σε κάποιο παλαιό κάτοχο των σειρών.

Από τα πάρα πάνω σφάλματα-γνωρίσματα θέσεων, τα πιο χαρακτηριστικά είναι:

- Της θέσεως 9, όπου, αντί για «Σ]βριος» με αγκύλη «]», έχει τυπωθεί «Σ]βριος» με παρένθεση «)». Αυτό το σφάλμα παρουσιάζεται στην ίδια θέση και στις δύο σειρές.

Εικόνα (71)

Δύο φύλλα 25άδων των αξιών 5.000.000/5000 δρχ. και 5.000.000/15000 δρχ. της σειράς «Απελευθέρωσις Πρεβέζης». Τα κόκκινα βέλη δείχνουν τα πολλά σφάλματα των θέσεων του φύλλου. Κάτω δεξιά υπάρχει η ταχυδρομική σφραγίδα Πρεβέζης, ως σφραγίδα ελέγχου.

Εικόνα (72)

Φύλλο 25άδας της αξίας 5.000.000/25000 δραχ. της σειράς «Απελευθέρωσις Πρεβέζης». Τα κόκκινα βέλη δείχνουν τα σφάλματα των θέσεων των δύο κάτω σειρών του φύλλου. Πάνω δεξιά υπάρχει η ταχυδρομική σφραγίδα Πρεβέζης, ως σφραγίδα ελέγχου.

- Της θέσεως 25, όπου αντί για «Πρεβέζης» με «β», έχει τυπωθεί «Πρεβέζης με «ς». Το σφάλμα αυτό παρουσιάζεται μόνο στην επι-σήμανση της «Απελευθέρωσης». Σημειώνουμε επίσης, ότι στις δεξιές γωνίες του κάθε φύλλου, είτε στην πάνω είτε στην κάτω, έχει τεθεί η μονόκυκλη, γραμμωτή ταχυδρομική σφραγίδα ΠΡΕΒΕΖΑ, διαμέτρου 33 χιλ., ως σφραγίδα ελέγχου. Φέρει ημερομηνία 17.ΟΚΤ.44, δηλαδή της 1^{ης} ημέρας κυκλοφορίας της σειράς.

Με τα όσα αναφέραμε μέχρι τώρα, παρατηρούμε ότι υπάρχουν ομοιότητες στις επισημάνσεις μεταξύ των εκδόσεων των γραμματοσήμων της Πρέβεζας και του Αγρινίου. Οι ομοιότητες αυτές εντοπίζονται στα επόμενα:

- Οι εκτυπώσεις όλων των εκδόσεων πραγματοποιήθηκαν μέσα στο ίδιο δεκαήμερο, από 5 ως 15 Οκτωβρίου. Ως δοκίμια χρησιμοποιήθηκαν τα συγκεκριμένα έξι γραμματόσημα των 500, 1000, 2000, 5000, 15000 και 25000 δραχ. των «Τοπίων», από τα οποία για την τελική εκτύπωση επελέγησαν οι τελευταίες τρεις αξίες.

Εικόνα (73)

Δύο φύλλα 25άδων των αξιών 5.000.000/5 δρχ. και 5.000.000/25 δρχ. της σειράς «Ε.Ο.Ε.Α. Πρέβεζα». Τα κόκκινα βέλη δείχνουν τα πολλά σφάλματα των θέσεων του φύλλου. Κάτω δεξιά υπάρχουν οι σφραγίδες ελέγχου.

Εικόνα (74)

Φάκελο με τις δύο πλήρεις σειρές της Πρεβέζας, ταχυδρομημένο στις 17 ΟΚΤ.44 (1^η ημέρα κυκλοφορίας των σειρών) στους Παζούς. Στο πίσω μέρος του φακέλου, σφραγίδα αφίξεως: ΓΑΪΟΣ, 31 ΟΚΤ.44.

- Τα τυπογραφικά στοιχεία στα δοκίμια ήταν ίδιου τύπου, τόσο στα δοκίμια του Αγρινίου όσο και της Πρέβεζας, και η ποιότητα της εκτύπωσης ήταν επιμελημένη.
- Τα τυπογραφικά στοιχεία στην κανονική σειρά των επισημάνσεων ήταν επίσης του ίδιου τύπου, ενώ η ποιότητα της κανονικής εκτύπωσης ήταν λιγότερο επιμελημένη.
- Τα έκτυπα ήταν αρκετά μεγάλα, περιλάμβαναν 20 και 25 γραμματόσημα.

Ίσως, εκ πρώτης όψεως οι ομοιότητες αυτές είναι ανεξήγητες. Μπορούν όμως εύκολα να εξηγηθούν αν θυμηθούμε ότι μέλος της Επιτροπής των εκτυπώσεων, και στις δύο περιπτώσεις, ήταν ένας εξέχων φιλοτελιστής από το Αγρίνιο. Μπορούμε λοιπόν εύκολα να υποψιαστούμε ότι όλες αυτές οι επισημάνσεις, Αγρινίου και Πρέβεζας, εκτυπώθηκαν με τη φροντίδα αυτού του φιλοτελιστή, στο ίδιο τυπογραφείο, στην Πρέβεζα.

Εικόνα (75)

Οι δύο πλήρεις σειρές των επιστημάνσεων της Πρέβεζας, χαριστικά σφραγισμένες σε φάκελο, με τη σφραγίδα ΠΡΕΒΕΖΑ, 28. ΟΚΤ.1944, 4^η επέτειο της 28^{ης} Οκτωβρίου 1940.

Βέβαια τίθεται το θέμα γιατί οι πιθανές προστριβές μεταξύ των Ε.Ο.Ε.Α. και του Ε.Λ.Α.Σ. δεν παρακώλυσαν τις εκτυπώσεις. Δηλαδή πώς ο Ε.Λ.Α.Σ. αποδέχθηκε να υπάρχουν στις επιστημάνσεις τα αρχικά των Ε.Ο.Ε.Α. και όχι τα δικά του, αφού μάλιστα υπήρχε αμφισβήτηση, κατά πόσο οι Ε.Ο.Ε.Α. ή ο Ε.Λ.Α.Σ. μπόρεσαν πρώτοι στην πόλη της Πρέβεζας. (Ας θυμηθούμε ότι στις επιστημάνσεις της Πρέβεζας δεν υπάρχει ένδειξη ημερομηνίας της εισόδου των ανταρτών στην πόλη). Εξάλλου, από ιστορικές πηγές μαθαίνουμε ότι η κάθε μια πλευρά υποστήριζε ότι εκείνη μπόρεσε στην πόλη πριν από την άλλη. Φαίνεται όμως ότι τελικά υπήρξε συμφωνία και έτσι οι Ε.Ο.Ε.Α. στη μια επιστημάνση έβαλαν τη δικιά τους ονομασία, ενώ στην άλλη η επιγραφή ήταν ουδέτερη. Αυτό σημαίνει ότι υπήρχε ένα γενικότερο κλίμα διαλλακτικότητας μεταξύ των τότε αντιστασιακών ομάδων, διότι, όπως εξάλλου είδαμε, είχαν ταχυδρομηθεί αρκετές επιστολές και καρτ ποστάλ από το Αργίνιο στην Πρέβεζα.

Εικόνα (76)

Φάκελος ταχυδρομημένος από την Πρέβεζα στην Αθήνα, στις 30.X.44, με οκτώ αξίες κατοχικών «Τοπίων» και με πρόσθετο τέλος την αξία 5/5.000.000 δρχ. της σειράς «Ε.Ο.Ε.Α. Πρέβεζα». Σφραγίδα αφίξεως στην Αθήνα με ημερομηνία Νοεμβρίου. Τα γραμματόσημα της Πρέβεζας θεωρούνταν άκυρα και ξυραφίζονταν κατά την άφιξη.

Εικόνα (77)

Απόκομμα φακέλου επιστολής ταχυδρομημένης από την Πρέβεζα στην Αθήνα, στο οποίο διακρίνονται γραμματόσημα της αξίας των 25000 δρχ. των «Τοπίων» καθώς και η αξία 5.000.000/5 δρχ. της επισημάνσεως «Ε.Ο.Ε.Α. Πρέβεζα». Το γραμματόσημο αυτό χαράχτηκε με ξυράφι κατά την άφιξη, ως άκυρο.

Όσον αφορά τις επισημάνσεις της Πρέβεζας, κυκλοφόρησαν από 17 Οκτωβρίου ως 11 Νοεμβρίου 1944. Έχουν βρεθεί ελάχιστα ταχυδρομημένα γράμματα, εξαιτίας των τότε ταχυδρομικών συνθηκών, και διότι τα περισσότερα γραμματόσημα διατέθηκαν σε φιλοτελιστές, καθώς και αξιωματικούς και στρατιώτες.

Όταν το Υπουργείο Τ.Τ.Τ. πληροφορήθηκε τις εκδόσεις της Πρέβεζας, διέταξε ένορκες διοικητικές εξετάσεις, των οποίων το πόρισμα θεώρησε τα γραμματόσημα αυτά άκυρα, ώστε, όταν τα έβρισκαν πάνω σε φάκελα, έπρεπε να αχρηστεύονται «δια καρφίδος».

Κεφ. 12°. Η επισήμανση «ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΒΡΟΥ»

Η περιοχή του Έβρου, όπως και η υπόλοιπη δυτική Θράκη, βρισκόταν υπό την κατοχή των Βουλγάρων, από τον Απρίλιο του 1941 ως το Σεπτέμβριο του 1944. Μετά από ένα τρίμηνο διοικητικής ασάφειας, τον Ιανουάριο του 1945 εισήλθε στην Αλεξανδρούπολη το 81° Σύνταγμα του Ε.Λ.Α.Σ. και εγκαθίδρυσε ένα καθεστώς αυτοδιοίκησης της περιοχής. Την εποχή εκείνη, το Νομαρχιακό Συμβούλιο Έβρου αποφάσισε την εκτύπωση μιας σειράς γραμματοσήμων για τη διεκπεραίωση της αλληλογραφίας, υπό τη δική του Αυτοδιοίκηση. Η έκδοση αυτή θα προερχόταν από επισημάνσεις πάνω σε γραμματόσημα κατοχικών «Τοπίων». Το χρώμα του μελανιού των επισημάνσεων ήταν μαύρο, και η επιγραφή τους ήταν η ακόλουθη:

**«ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΕΒΡΟΥ
ΕΑΜ-ΕΛΑΣ
ΛΕΒΑ 5»**

Το τοπικό νόμισμα της δυτικής Θράκης ήταν το λέβα, που εξακολουθούσε να κυκλοφορεί και να ισχύει από την προηγούμενη βουλγαρική κατοχή. Στις 15 Ιανουαρίου 1945, το Νομαρχιακό Συμβούλιο εξέδωσε απόφαση με την οποία οριζόταν μία Επιτροπή που θα φρόντιζε για την εκτύπωση και την κυκλοφορία της νέας σειράς. Δεν διευκρινίζεται ποια θα ήταν τα μέλη της Επιτροπής, αλλά, απ' όσα μπορούμε να συμπεράνουμε, θα ήταν τριμελής, και θα απαρτιζόταν από ένα Νομαρχιακό Σύμβουλο, από το Δήμαρχο της Αλεξανδρούπολης και από τον Πρόεδρο του Λαϊκού Δικαστηρίου. Τη διαχείριση των εισπράξεων από τα γραμματόσημα θα την κρατούσε το Δημοτικό Συμβούλιο της Αλεξανδρούπολης, σε ξεχωριστό λογαριασμό. Οι συνθήκες που σχετίζονται με την έκδοση των γραμματοσήμων ήταν κάπως ασυνήθιστες. Και στις άλλες τοπικές εκδόσεις της εποχής είχαν αναμιχθεί φιλοτελιστές, προς όφελος της ποιότητάς τους, αλλά στην επισήμανση του Έβρου η φιλοτελική ανάμιξη ήταν υπερβολική. Την όλη εκδοτική φροντίδα ανέλαβε στην ουσία ένας διακεκριμένος φιλοτελιστής της Αλεξανδρούπολης.

Το γεγονός αυτό είχε κάποιες αναμενόμενες ίσως συνέπειες. Αφενός τυπώθηκαν τα πρώτα ελληνικά γραμματόσημα, υπό το ελεύθερο καθεστώς της δυτικής Θράκης, αλλά παράλληλα η φιλοτελική ιστορία επέδρασε στην ταχυδρομική διεκπεραίωση περισσότερο από ότι στις άλλες παρόμοιες σειρές. Η έκδοση κατέληξε να είναι υπερβολικά «φιλοτελική», δηλαδή η φιλοτελική σκοπιμότητα υποσκέλισε την ταχυδρομική. Ο φιλοτελιστής αυτός, τον Ιανουάριο του 1945, επισκέφθηκε τη Θεσσαλονίκη και προμηθεύτηκε τις απαραίτητες ποσότητες κατοχικών γραμματοσήμων των «Τοπίων», σε αξίες των 500, 1000, 2000, 5000, 15000 και 25000 δρχ. Έτσι, το Φεβρουάριο του 1945, όταν οι δυνάμεις του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ οργάνωσαν την ταχυδρομική υπηρεσία της περιοχής, είχαν παράλληλα στη διάθεσή τους τα καινούργια γραμματόσημα. Έγιναν δύο διαδοχικές εκτυπώσεις επισημάνσεων. Στην πρώτη δεν διαγράφηκε η παλαιά αξία των δρχ. των κατοχικών «Τοπίων», ενώ στη δεύτερη, η οποία ακολούθησε λίγες μέρες μετά την πρώτη, υπάρχει διαγραφή, με τη χρησιμοποίηση χαρακτηριστικού κοσμήματος.

Εικόνα (78)

Η πλήρης σειρά των έξι γραμματοσήμων της 1^{ης} εκτύπωσης, χωρίς τα κοσμήματα που διαγράφουν τις τιμές των αξιών.

Εικόνα (79)

Η πλήρης σειρά των έξι αξιών της 2^{ης} εκτύπωσης, με τα κοσμήματα που διαγράφουν τις τιμές των αξιών. Στην εκτύπωση αυτή, η λέξη ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ γράφεται με λατινικό «S». Ο λόγος για τον οποίο τα κοσμήματα τυπώθηκαν και στο πάνω περιθώριο εξηγείται στο κείμενο.

Εικόνα (80)

6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15

Εικόνα (80α)

Περιγραφή των εικόνων 80 και 80α για να φανεί η αντιστοιχία των θέσεων των γραμματοσήμων του μισού φύλλου της 50άδας, (εικόνα 80), με τις θέσεις τους στην 30άδα του κλισέ της 1^{ης} εκτυπώσεως των επισημάνσεων «ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΒΡΟΥ» (εικόνα 80^α).

Η πρώτη εικόνα (80) παρουσιάζει την πάνω 25άδα των γραμματοσήμων του πλήρους φύλλου της αξίας των 50 τεμαχίων των γραμματοσήμων της αξίας των 5000 δρχ. των κατοχικών «Τοπίων» των επισημασμένων με την πρώτη έκδοση της επισημάνσεως «ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΒΡΟΥ».

Η δεύτερη εικόνα (80α) παρουσιάζει σχηματικά τις 15 θέσεις του εκτύπου (κλισέ) της σειράς της επισημάνσεως του «ΕΒΡΟΥ». Και στις δυο εκδόσεις των επισημασμένων γραμματοσήμων, οι θέσεις του εκτύπου (κλισέ) είναι 15.

(Χρειάζεται κάποια προσοχή για να κατανοήσουμε τον τρόπο αντιστοιχίας των 15 θέσεων του κλισέ των επισημάνσεως με τις 25 θέσεις του μισού φύλλου της 50άδας των γραμματοσήμων).

Όπως δείχνεται και στο παράπλευρο σχήμα, το έκτυπο (κλισέ) των 15 θέσεων της επισημάνσεως τύπωσε πρώτα τις τελευταίες τρεις σειρές της 25άδας και κατόπιν τις δύο από πάνω υπόλοιπες. Έτσι, η αρίθμηση των θέσεων του κλισέ είναι οι τρεις τελευταίες γραμμές του φύλλου της 25άδας των γραμματοσήμων, δηλαδή οι αριθμήσεις 1-5, 6-10 και 11-15 του σχήματος. Επομένως, τα σφάλματα ή και γνωρίσματα των επισημάνσεως, ακολουθούν τη αρίθμηση του σχήματος, και όχι τις θέσεις του κάθε φύλλου. Αντίστοιχα, οι δύο πρώτες σειρές του σχήματος (80α), με αρίθμηση 6-10 και 11-15, αντιστοιχούν στις θέσεις του εκτύπου. Τελικά, το σφάλμα «μεγάλο ΕΒΡΟΥ» που θα συναντήσουμε στις επόμενες σελίδες, βρίσκεται στην πρώτη θέση του εκτύπου, δηλαδή στην αρχή – νούμερο 1– της τρίτης σειράς του φύλλου, και όχι στην πρώτη θέση του φύλλου, η οποία αντιστοιχεί στην έκτη του εκτύπου. Κατά τον ίδιο τρόπο, και το σφάλμα «ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ», στο οποίο θα αναφερθούμε στις επόμενες σελίδες, και το οποίο αντιστοιχεί στη 10^η θέση εκτύπου, το συναντάμε σε δύο θέσεις του φύλλου της 25άδας γραμματοσήμων, στην 5^η και στην 20^η.

Εικόνα (81)

6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15

Εικόνα (81α)

Περιγραφή των εικόνων 81 και 81α για να φανεί η αντιστοιχία των θέσεων των γραμματοσήμων των φύλλων της 50άδας, της εκδόσεως των κατοχικών «Τοπίων» με τις θέσεις τους στην 30άδα του κλισέ εκτυπώσεως της 2^{ης} εκδόσεως των επισημάνσεων «ΑΥΤΟ-ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΒΡΟΥ».

Όπως παρατηρούμε, η 2^η έκδοση της επισημάνσεως του «ΕΒΡΟΥ» διαφέρει από την 1^η, σε δύο εμφανή διαφορετικά γνωρίσματα. Η επισήμανση «ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ», αντί ελληνικό «Σ» έχει το λατινικό «S». Και η άλλη διαφορά είναι ότι, δεξιά κι αριστερά, στο κάτω μέρος της επισημάνσεως του κάθε γραμματοσήμου φέρει ανά ένα ιδιόμορφο κόσμημα, που χρησιμεύει για να καλύπτει τις αξίες στην εικόνα του κάθε κατοχικού «Τοπίου».

Μια επίσης χαρακτηριστική διαφορά της 2^{ης} από την 1^η έκδοση της επισημάνσεως του ΕΒΡΟΥ, είναι ότι ενώ στην 1^η έκδοση τα φύλλα των 50άδων των κατοχικών «Τοπίων» χωρίστηκαν στη μέση, δηλαδή σε 25ά-δες, στη δεύτερη έκδοση, όπως φαίνεται στις εικόνες (81) και (81α), χωρίστηκαν διαφορετικά. Και συγκεκριμένα το κάθε φύλλο της 50άδας χωρίστηκε σε μία 20άδα – το πάνω μέρος του – και σε μία 30άδα – το κάτω μέρος. Κατ' αυτόν τον τρόπο τυπώνονταν, στο κάτω μέρος δύο ολόκληρα έκτυπα (κλισέ) των 15 θέσεων των επισημάνσεων της 2ας εκδόσεως, 1-5, 6-10 και 11-15, ενώ στο πάνω μέρος τυπώνονταν ένα κλισέ 15 και πιο πάνω η τελευταία σειρά από ένα δεύτερο κλισέ, δηλαδή οι θέσεις οι θέσεις 11-15, ενώ οι άλλες δύο πεντάδες του κλισέ, 1-5 και 6-10, τυπώνονταν εκτός του φύλλου των γραμματοσήμων. Έτσι εξηγούνται τα κοσμήματα του πάνω περιθωρίου της 5άδας, 11-15, της πάνω 20άδας, **Εικόνα (81)**, καθώς και τα αντίστοιχα κοσμήματα του πάνω περιθωρίου των αξιών της εικόνας (79).

Αντίστοιχα και το σφάλμα «μεγάλο ΕΒΡΟΥ» της 1^{ης} θέσεως του εκτύπου, παρουσιάζεται κανονικά στη θέση 6 του φύλλου της εικοσάδας των γραμματοσήμων. Έτσι, επίσης, το σφάλμα «ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ» (ό-που αντί «ΟΙ»

υπάρχει μόνο το «I»), που βρίσκεται στη 10^η θέση του εκ-τύπου, το συναντάμε στη 15^η θέση του φύλλου της 20άδας των γραμματοσήμων.

Εικόνα (82)

1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
15	14	13	12	11
10	9	8	7	6

Εικόνα (82α)

Περιγραφή των εικόνων 82 και 82α για να φανεί η αντιστοιχία των θέσεων των γραμματοσήμων των φύλλων της 50άδας, της εκδόσεως των κατοχικών «Τοπίων» με τις θέσεις τους στην 30άδα του κλισέ εκτυπώσεως της 1^{ης} εκδόσεως των επισημάνσεων «ΑΥΤΟ-ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΒΡΟΥ».(Το ένα κλισέ με ανεστραμμένες επισημάνσεις).

Στην εικόνα 82 παρουσιάζεται η επάνω 25άδα ενός πλήρους φύλλου 50 θέσεων της αξίας των 5000 δρχ. κατοχικών γραμματοσήμων των «Τοπίων», επισημασμένων με την 1^η έκδοση της επισήμανσης «ΑΥΤΟΔΙ-ΟΙΚΗΣΗ ΕΒΡΟΥ». Όπως φαίνεται και στο παράπλευρο σχήμα, οι επισημάνσεις στις τρεις πρώτες σειρές των γραμματοσήμων της 25άδας εκτυπώθηκαν στην κανονική θέση, ενώ οι επισημάνσεις των δύο επομένων σειρών των γραμματοσήμων επισημάνθηκαν ανεστραμμένες. Αφού δηλαδή τύπωσαν τις 15 θέσεις του εκτύπου κανονικά στις τρεις πρώτες σειρές της 25άδας του φύλλου, δηλαδή στις θέσεις 1-5, 6-10 και 11-15 του φύλλου, κατόπιν, αναστρέφοντας το φύλλο, τύπωσαν και τις δύο υπόλοιπες, οπότε η επισήμανση αυτών των σειρών βγήκε ανεστραμμένη. Στις θέσεις 16 ως 20 και 21 ως 25 της 25άδας, τυπώθηκαν αναστραμμένες οι θέσεις 15 ως 11 και 10 ως 6 του εκτύπου. Έτσι περισσεύει μία σειρά, των θέσεων η 5 ως 1 του εκτύπου, η οποία τυπώθηκε στο κενό, έξω από το φύλλο της 25άδας.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, το σφάλμα «μεγάλο ΕΒΡΟΥ» βρέθηκε στην κανονική του, 1^η θέση του φύλλου, ενώ το σφάλμα «ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ» βρέθηκε στην επίσης κανονική του, 10^η θέση του φύλλου. Το ίδιο αυτό σφάλμα βρέθηκε σε ανεστραμμένη επισήμανση, στην 21^η θέση του φύλλου, ενώ το σφάλμα «μεγάλο ΕΒΡΟΥ» δεν υπάρχει σε αναστραμμένη επισήμανση διότι βρίσκεται εκτός των σειρών των θέσεων 15 ως 11 και 10 ως 6 του εκτύπου.

Εικόνα (83)

Η πλήρης σειρά των έξι αξιών της 1^{ης} εκτυπώσεως, με το σφάλμα της ανεστραμμένης επισημάνσεως.

Εικόνα (84)

Πέντε από τις έξι αξίες της σειράς της 2^{ης} εκτύπωσης,
με το σφάλμα της ανεστραμμένης επισημάνσεως.

Χαρακτηριστικά σφάλματα και γνωρίσματα θέσεων του εκτύπου
στην επισημασμένη σειρά «ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΒΡΟΥ»
1^η εκτύπωση

Σφάλμα: «μεγάλο ΕΒΡΟΥ»
(1^η θέση)

Σφάλμα: «ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ»
(10^η θέση)

Μαύρο σημάδι άνω αριστερά
του «Λ» του ΛΕΒΑ (13^η θέση)

Ανεστραμμένη εκτύπωση επισημάνσεως

Διπλή εκτύπωση
επισήμανσης

Διπλή εκτύπωση επισήμανσης
η μία ανεστραμμένη

←

Η παύλα στο ΕΑΜ-ΕΛΛΑΣ είναι πιο
πάνω από τη συνηθισμένη της θέση.
(Μάλλον σε αρχικό δοκίμιο)

Εικόνα (85)

**Χαρακτηριστικά σφάλματα και γνωρίσματα θέσεων του εκτύπου
στην επισημασμένη σειρά «ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΒΡΟΥ»
2^η εκτύπωση**

Σφάλμα: «μεγάλο ΕΒΡΟΥ»
(1^η θέση)

Σφάλμα: «ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ»
(10^η θέση)

Ανεστραμμένη εκτύπωση επισήμανσης

Σφάλμα: «μεγάλο ΕΒΡΟΥ» και
ανεστραμμένη επισήμανση
(1^η θέση)

Εικόνα (86)

Τα κοσμήματα τυπωμένα και στο πάνω περιθώριο του χαρτιού

Η κάθε εκτύπωση της σειράς των γραμματοσήμων της Αυτοδιοίκησης του Έβρου ήταν πολύπλοκη. Τα φύλλα των 50 τεμαχίων των κατοχικών «Τοπίων» χωρίστηκαν σε δύο 25άδες, αλλά το έκτυπο (κλισέ) της επισήμανσης είχε φτιαχτεί για να τυπώνει μόνο $3 \times 5 = 15$ γραμματόσημα. Δηλαδή τυπωνόταν η επισήμανση μιας 15άδας και περίσσευε ακόμη μία 10άδα (2×5) γραμματοσήμων ατύπωτη. Αυτή η 10άδα τυπωνόταν σε δεύτερη φάση, με το ίδιο έκτυπο.

Αν δεν ξέρουμε αυτήν την λεπτομέρεια, δεν μπορούμε να αντιληφθούμε γιατί τα σφάλματα της κάθε θέσεως του εκτύπου της επισημάνσεως δεν είναι σταθερά σε ορισμένη θέση του φύλλου της 25άδας, αλλά επαναλαμβάνονται όχι ανά 25 αλλά ανά 15 γραμματόσημα. Παράλληλα, όπως θα δούμε, το 15θέσιο έκτυπο, έδωσε τη δυνατότητα να τυπώνονται, στο ίδιο φύλλο της 25άδας, 15 γραμματόσημα με κανονική επισήμανση και 10 με ανεστραμμένη. Δείτε τις εικόνες (80), (81) και (82), καθώς και τις παρατηρήσεις στις περιγραφικές λεζάντες των εικόνων αυτών.

Η εκτύπωση της επισήμανσης ήταν αρκετά επιμελημένη, και τα τυχαία σφάλματα θέσεων ήταν ελάχιστα. Οφείλονταν συνήθως σε μικροφθορές των τυπογραφικών στοιχείων. Αλλά πιο συχνές είναι οι μικρές οριζόντιες μετατοπίσεις της κάθε σειράς της επισημάνσεως σε σχέση με την από πάνω της. Π.χ. σε ένα γραμματόσημα η λέξη «ΕΒΡΟΥ» βρίσκεται οριζόντια μετατοπισμένη, λίγο πιο δεξιά η πιο αριστερά από τη λέξη ΑΥ-ΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, σε σχέση προς την αντίστοιχη μετατόπιση, των ίδιων λέξεων, που υπάρχει σε άλλο γραμματόσημο. Ανάλογες μικρές μετατοπίσεις συμβαίνουν και με τα στοιχεία του «ΕΑΜ-ΕΛΛΑΣ», της τρίτης γραμμής, καθώς και του «ΛΕΒΑ 5», της τέταρτης.

Αλλά, αν τα τυχαία σφάλματα είναι πολύ λίγα και δυσδιάκριτα, υπάρχουν εσκεμμένα σφάλματα που προκλήθηκαν για να δημιουργήσουν διάφορες φιλοτελικές ποικιλίες, λιγότερο ή περισσότερο σπάνιες. Αυτά, όπως φαίνεται και στους προηγούμενους πίνακες με τις απεικονίσεις των γραμματοσήμων, είναι βασικά το μεγάλο «ΕΒΡΟΥ», η «ΑΥΤΟΔΙΟ-ΚΗΣΗ» και «ΑΥΤΟΔΙΙΚΗΣΗ» και οι ανεστραμμένες επισημάνσεις. Όσον αφορά το μαύρο σημάδι άνω αριστερά του «Λ» του «ΛΕΒΑ», 13^η θέση του εκτύπου, είναι τυχαίο, και προέκυψε μάλλον από κάποια ανωμαλία του εκτύπου στο σημείο αυτό. Το σημάδι αυτό μερικές φορές είναι δυσδιάκριτο ή δεν φαίνεται καν. Τέλος, η ανυψωμένη παύλα ανάμεσα στο «ΕΑΜ-ΕΛΛΑΣ» πρέπει να είχε τυπωθεί μόνο σε κάποια αρχικά δοκίμια, με μικρό έκτυπο, που τύπωνε ίσως μόνο ένα γραμματόσημο. Το σφάλμα αυτό δεν το βρήκα σε καμία θέση του εκτύπου των 15 θέσεων και δεν συναντάται στην αξία των 25000 δρχ. Όσον αφορά τα κοσμήματα στο πάνω περιθώριο του φύλλου της 25άδας, η εκτύπωσή τους εξηγείται στη λεζάντα της εικόνας (81).

Δεν γνωρίζουμε πόσες πλήρεις σειρές γραμματοσήμων επισημάνθηκαν, αλλά, λαμβάνοντας υπόψη στατιστικά τα γραμματόσημα που έχουν διασωθεί μέχρι τις μέρες μας, μπορούμε να υποθέσουμε ότι από τις αξίες των 500, 1000 και 15000 δρχ. τυπώθηκαν λιγότερα, ενώ περισσότερα από τις τρεις υπόλοιπες. Ειδικά οι επισημάνσεις της τελευταίας αξίας, των 25000 δρχ., πρέπει να είναι πολύ περισσότερες από τις άλλες. Επίσης, από τις

ανάλογες στατιστικές παρατηρήσεις, είναι φανερό ότι τα γραμματόσημα της 1^{ης} εκτύπωσης είναι πολύ περισσότερα από της 2^{ης}.

Σύμφωνα με λεπτομερέστερες πληροφορίες, επισημάνθηκαν 43000 τεμάχια, αλλά δεν ξέρουμε ποιος είναι ακριβώς ο αριθμός των επισημασμένων τεμαχίων της κάθε αξίας. Τα γραμματόσημα αυτά κατανεμήθηκαν ως ακολούθως:

Κατανομή γραμματοσήμων επισημάνσεων Έβρου	
Πόλη ή χωριό	Τεμάχια
Διδυμότειχο	12000
Αλεξανδρούπολη	10000
Ορεστιάδα	9000
Σουφλί	8000
Φέρρες	4000

Τα γραμματόσημα χρησιμοποιήθηκαν κατά ένα μέρος για τη διεκπεραίωση της ταχυδρομικής αλληλογραφίας, είτε τοπικής είτε προς άλλες πόλεις, αλλά κυρίως για φιλοτελικούς σκοπούς. Τα φιλοτελικά φάκελα που ταχυδρομήθηκαν αριθμούν κάποιες εκατοντάδες. Μόνο από την Αλεξανδρούπολη πρέπει να ταχυδρομήθηκαν πάνω από 200, από τα οποία τα περισσότερα στη Θεσσαλονίκη, ενώ στην Αθήνα πάνω από 80. Από τις άλλες πόλεις της Θράκης έχουν διασωθεί ελάχιστα.

Οι σφραγίδες αποστολής ή και αφίξεως στους φακέλους με τις επισημανθείσες σειρές του Έβρου

*Αλεξανδρούπολη
(αποστολή)*

*Διδυμότειχο
(αποστολή και άφιξη)*

*Φέρρες
(αποστολή)*

*Κομοτηνή
(αποστολή)*

Ξάνθη
(άφιξη)

Θεσσαλονίκη
(άφιξη συστημένων)

Εικόνα (87)

Επειδή οι σφραγίδες του ταχυδρομείου της Αλεξανδρούπολης είχαν καταστραφεί κατά τη βουλγαρική κατοχή, οι τοπικές αρχές κατασκεύασαν μια καινούργια δίκυκλη σφραγίδα, χωρίς ένδειξη ημερομηνίας, μάλλον ξυλόγλυπτη, με την επιγραφή «ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΝ» μεταξύ των δύο κύκλων, ενώ στη μέση έφερε τη λέξη «ΑΛΕΞ/-ΠΟΛΗΣ». Χρώμα σφραγίδας μπλε.

Εικόνα (88)

Συστημένο γράμμα, από Αλεξανδρούπολη στις Θεσσαλονίκη με την πλήρη επισημασμένη σειρά του Έβρου (1^η εκτύπωση). Στην αξία των 5000 δρχ. υπάρχει το σφάλμα «ΑΥΤΟΔΙΟΚΗΣΗ». Αφιξη στη Θεσσαλονίκη, στις 19 ΙΙΙ 1945, με πρόσθετα τέλη, στο πίσω μέρος του φακέλου, ένα ζεύγος «ΔΡΑΧΜΑΙ ΝΕΑΙ», αξίας 2Χ5 δρχ.

Εικόνα (89)

Συστημένο γράμμα, ταχυδρομημένο από Αλεξανδρούπολη προς Θεσσαλονίκη με τις αξίες 500, 1000 και 2000 δρχ. των «Τοπίων», με την επισήμανση του Έβρου (2^η εκτύπωση). Αφιξη στη Θεσσαλονίκη, στις 17 ΙΙΙ 1945, με πρόσθετα τέλη ζεύγος «ΔΡΑΧΜΑΙ ΝΕΑΙ», 2Χ5 δρχ.

Εικόνα (90)

Το πίσω μέρος φακέλου συστημένου γράμματος με την επισήμανση Έβρου, από Αλεξανδρούπολη προς Θεσσαλονίκη. Υπάρχει η σφραγίδα αφίξεως συστημένων, και, επειδή τα επισημασμένα αυτά γραμματόσημα δεν γίνονταν δεκτά, η επιστολή θεωρήθηκε απροπλήρωτη και γι' αυτό επικολλήθηκε πρόσθετο τέλος, με ζεύγος «ΔΡΑΧΜΑΙ ΝΕΑΙ» ακυρωμένο με άλλη σφραγίδα συστημένων.

Ενδιαφέρον έχουν οι αφίσες, τόσο στη Θεσσαλονίκη όσο και στην Αθήνα.

Οι σειρές των γραμματοσήμων με την επισήμανση του Έβρου δεν γίνονταν δεκτά στις δύο αυτές πόλεις. Έτσι, όσον αφορά τη Θεσσαλονίκη, κατά την άφιξη των επιστολών στο ταχυδρομείο της, θεωρούνταν απροπλήρωτες και έπρεπε να πληρωθούν εκ νέου. Έτσι, στο πίσω μέρος των φακέλων, επικολλούνταν τα κανονικά γραμματόσημα του κράτους, που κυκλοφορούσαν την εποχή εκείνη, ως πρόσθετο τέλος, και τα ταχυδρομικά τέλη πληρώνονταν από τους παραλήπτες, κατά την παραλαβή του γράμματος. Τα κανονικά κρατικά γραμματόσημα ήταν τότε οι σειρές της «ΔΟΞΑΣ» και «ΔΡΑΧΜΑΙ ΝΕΑΙ».

Στο πίσω μέρος του φακέλου υπήρχε η σφραγίδα αφίξεως στη Θεσσαλονίκη ή Αθήνα, και η ακυρωτική σφραγίδα των πρόσθετων τελών.

Εικόνα (91)

Συστημένο γράμμα από Αλεξανδρούπολη προς Θεσσαλονίκη με ζεύγος της αξίας των 1000 δρχ. των επισημασμένων «Τοπίων» (1^{ης} εκτύπωσης). Το ένα γραμματόσημο φέρει το σφάλμα «ΑΥΤΟΔΙΟΚΗΣΗ». Στο πίσω μέρος του φακέλου, σφραγίδα αφίξεως στη Θεσσαλονίκη, στις 24 ΙΙΙ 1945, με πρόσθετο τέλος.

Εικόνα (92)

Φιλοτελικός φάκελος με την πλήρη σειρά της επισημάνσεως του Έβρου (1η εκτύπωση), και με επιπλέον την αξία των 25000 δρχ. με το σφάλμα «ΑΥΤΟΔΙΟΚΗΣΗ» ταχυδρομημένο από τις Φέρρες στην Αλεξανδρούπολη, στις 11 ΙΙΙ 45. Στο πίσω μέρος του φακέλου, σφραγίδα άφιξης στην Αλεξανδρούπολη.

Εικόνα (93)

Φιλοτελικός φάκελος με την πλήρη σειρά της επισημάνσεως του Έβρου (1^η εκτύπωση), ταχυδρομημένο από την Αλεξανδρούπολη στο Διδυμότειχο. Αφίξη στις 15 ΙΙΙ 1945.

Εικόνα (94)

Γράμμα ταχυδρομημένο μέσα στο Διδυμότειχο, στις 12 ΙΙΙ 1945, με την επισημασμένη αξία 2000 δρχ. των «Τοπίων» (1^η εκτύπωση), και με σφάλμα «με-γάλο ΕΒΡΟΥ».

Εικόνα (95)

Φιλοτελικό φάκελο με πλήρη σειρά της επισημάνσεως του Έβρου (1^η εκτύπωση), ταχυδρομημένο από Αλεξανδρούπολη σε Ξάνθη, με το σφάλμα «ΑΥΤΟΔΙΟΚΗΣΗ» στην αξία των 500 δρχ.

Αφιξη στις 21 ΙΙΙ. 945.

Εικόνα (96)

Φιλοτελικός φάκελος, με πέντε αξίες της επισημάνσεως του Έβρου (1^η εκτύπωση), όλες με το σφάλμα «η πάυλα στο «ΕΑΜ-ΕΛΑΣ» πιο πάνω από τη συνηθισμένη της θέση». Χαριστική σφράγιση με τη δίκυκλη σφραγίδα «ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΝ ΚΟΜΟΤΙΝΗΣ».

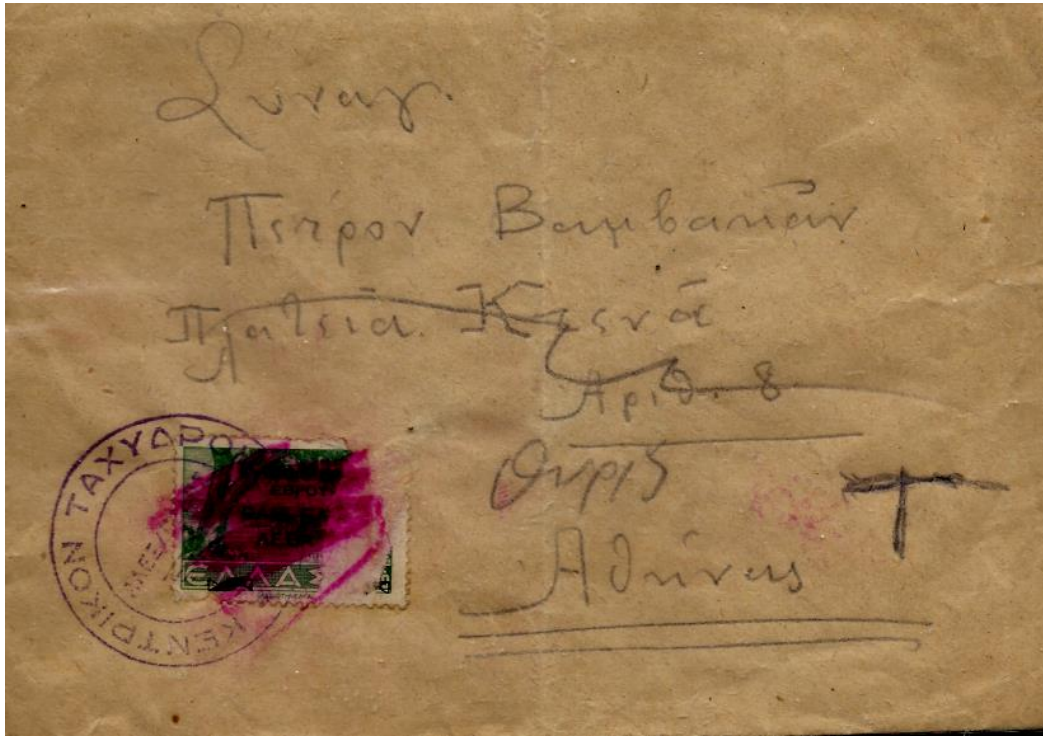
Εικόνα (97)

Συστημένο γράμμα με την αξία των 25000 δρχ. και με την 1^η επισήμανση Έβρου, ταχυδρομημένο από Αλεξανδρούπολη προς Αθήνα. Υπάρχει η σφραγίδα αφίξεως συστημένων στη Θεσσαλονίκη και η σφραγίδα αφίξεως στην Αθήνα. Κατά την τελική άφιξη σφραγίστηκε με τη μεγάλη σφραγίδα «ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΟΝ ΤΕΛΟΣ» και το γραμματόσημο ζυραφίστηκε.

Εικόνα (98)

Απόκομμα φακέλου με τη σειρά του Έβρου, (1^η εκτύπωση) το οποίο, κατά την άφιξή του στην Αθήνα, σφραγίστηκε με την επιγραφή «ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΟΝ ΤΕΛΟΣ», ενώ τα γραμματόσημα καταστράφηκαν με ζυραφισμό.

Εικόνα (99)

Γράμμα ταχυδρομημένο από Αλεξανδρούπολη σε Αθήνα, με την επισήμανση του Έβρου, στην αξία των 25000 δραχ. Στο πίσω μέρος του φακέλου, υπάρχει η σφραγίδα διέλευσης από τη Θεσσαλονίκη, στις 21 ΙΙ 1945. Κατά την άφιξη στην Αθήνα, τέθηκε η σφραγίδα «ΕΛΟΓΟΚΡΗΘΗ» με την υπογραφή του λογοκριτή, ενώ το γραμματόσημο καταστράφηκε και μουτζουρώθηκε με κόκκινο χρώμα.

Στην Αθήνα, όταν ο Πρόεδρος της τότε Ελληνικής Κυβερνήσεως Νικόλαος Πλαστήρας έλαβε γνώση για τις επισημάνσεις του Έβρου, έδωσε εντολή στο Κεντρικό Ταχυδρομείο Αθηνών να μη γίνονται δεκτά τα τέλη αυτών των επιστολών. Σε όλες τις επιστολές που έφεραν τέτοια γραμματόσημα έπρεπε να τίθεται μια μεγάλη ευθύγραμμη σφραγίδα, με την επιγραφή «ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΟΝ ΤΕΛΟΣ», με παχιά μεγάλα γράμματα, σε μαύρο μελάνι, ενώ τα γραμματόσημα θα έπρεπε να ξυραφίζονται σε λωρίδες.

Κεφ. 13°. Ταχυδρομείο Κομοτηνής

Έχουμε ήδη αναφέρει ότι οι επισημασμένες σειρές του Έβρου χρησιμοποιήθηκαν και στην Κομοτηνή και σφραγίστηκαν με τη σφραγίδα του ταχυδρομείου της. Ωστόσο αυτή η χρήση δεν πρέπει να ήταν συχνή, παρά μόνο σε αναμνηστικά φάκελα για φιλοτελικούς σκοπούς. Φαίνεται όμως ότι η κανονική ταχυδρομική χρήση ήταν άλλη. Έχουν βρεθεί ντοκουμέντα σαν αυτό που παρουσιάζεται στην επόμενη φωτογραφία, το οποίο δείχνει ότι χρησιμοποιήθηκαν τα γραμματόσημα των «Τοπίων» το καθένα από τα οποία αντιστοιχούσε σε αξία 5 λέβα.. Τα γραμματόσημα αυτά τα σφράγιζαν με μια ευθύγραμμη σφραγίδα δύο σειρών «ΕΙΣΠΡΑ[-ΧΘΗΣΑΝ/ΛΕΒΑ...» και δίπλα στη λέξη «ΛΕΒΑ» γραφόταν χειρόγραφα το ποσόν του ταχυδρομικού τέλους, ανάλογα με τον αριθμό των γραμματοσήμων, μαζί με την υπογραφή του εισπράξαντα. Τα γραμματόσημα ακυρώνονταν με τη σφραγίδα του ταχυδρομείου Κομοτηνής.

Η ταχυδρομική αυτή χρήση πρέπει να ξεκίνησε στις αρχές του 1945, αλλά δεν είναι γνωστό πόσο χρονικό διάστημα διήρκεσε.

Εικόνα (100)

Απόκομμα φακέλου γράμματος ταχυδρομημένο από το ταχυδρομείο Κομοτηνής. Χρησιμοποιήθηκαν δύο γραμματόσημα «Τοπίων» αξίας 5000 δρχ., το καθένα, τα οποία αντιστοιχούσαν συνολικά σε 2X5=10 λέβα της περιόδου εκείνης. Δίπλα στη χειρόγραφη αξία των 10 λέβα υπάρχει η υπογραφή του εισπράξαντα, ενώ τα δύο γραμματόσημα ακυρώνονται με τη σφραγίδα «ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΝ ΚΟΜΟΤΙΝΗΣ».

Κεφ. 14°. Ταχυδρομείο Σερρών

Το Σεπτέμβριο του 1944, συστήθηκε στις Σέρρες η Ταχυδρομική Υπηρεσία της Αυτοδιοικήσεως των Σερρών. Και επειδή το ταχυδρομικό γραφείο των Σερρών δεν διέθετε κανένα τύπο γραμματοσήμων, η Αυτοδιοίκηση, για να εξασφαλίσει τη διεκπεραίωση της αλληλογραφίας διέταξε το ταχυδρομείο γραφείο να εισπράττει, ως τέλη επιστολής, 5 λέβα στο κάθε γράμμα, και να σημειώνεται πάνω στο φάκελο η λέξη «Επληρώθη».

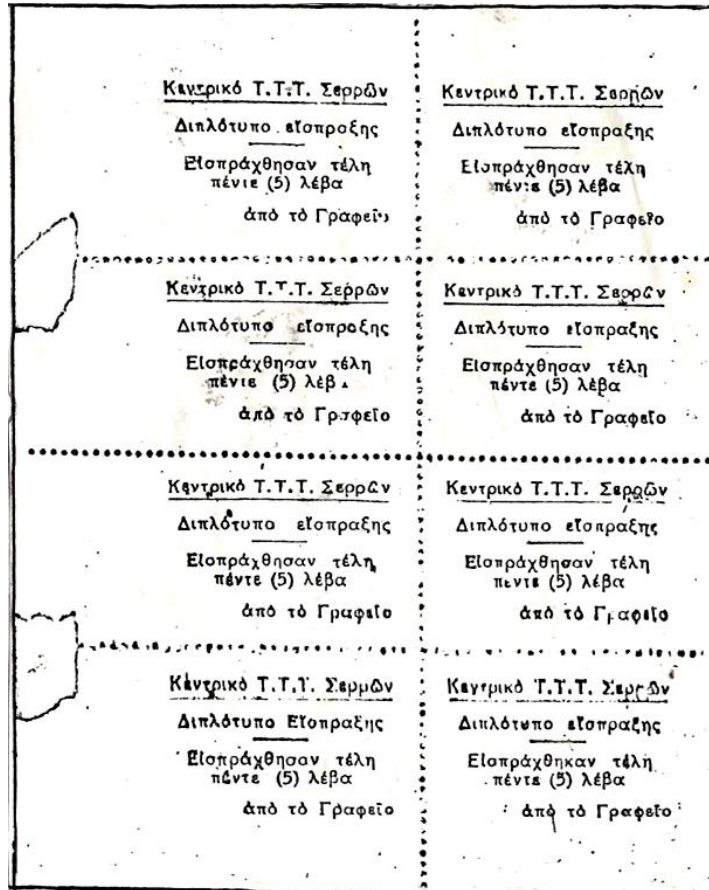
Λίγο αργότερα, η Αυτοδιοίκηση αποφάσισε να τυπώσει στο Λαϊκό Τυπογραφείο Σερρών, πρώην τυπογραφείο Γ. Σγουραμάνη, ένα είδος γραμματοσήμων, ή αν θέλετε εισπρακτικών αποδείξεων, με τη μορφή λευκών ετικετών, διαστάσεων 30X40 χιλ. η κάθε μία, όπου θα υπήρχε η επιγραφή:

Κεντρικό Τ.Τ.Τ. Σερρών
Διπλότυπο Είσπραξης
Εισπράχθησαν τέλη
πέντε (5) λέβα
από το Γραφείο

Οι ετικέτες αυτές τυπώθηκαν σε φύλλα των οκτώ τεμαχίων, που αποτελούνταν από τέσσερις σειρές, με δύο ετικέτες η κάθε μία. Κάθε 100 τέτοια φύλλα, που περιείχαν 800 ετικέτες των 5 λέβα, δένονταν σε τευχίδιο. Συνολικά τυπώθηκαν 28000 ετικέτες, που απετέλεσαν συνολικά $28000/8=3500$ φύλλα, και επομένως 35 τευχίδια.

Το κάθε φύλλο των 8 τεμαχίων σφραγιζόταν εκ των προτέρων, πριν τεθεί σε ταχυδρομική χρήση, με μια δίκυκλη (ή μάλλον τρίκυκλη) σφραγίδα βιολέ χρώματος, που έφερε μεταξύ των δύο κύκλων την επιγραφή «ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ/ΣΕΡΡΩΝ» και στο μέσο την ευθύγραμμη ημερομηνία «14-9-44». Συνήθως, η κάθε σφραγίδα σφράγιζε

μια τετράδα ετικετών. Οι σφραγίδες αυτές ήταν ένα είδος σφραγίδων ελέγχου για τη γνησιότητα των εκτυπώσεων, αλλά και για να μπορούν να ελέγχονται οι εισπράξεις. Τα φύλλα των ετικετών είχαν μόνο ενδιάμεσες διατρήσεις και έτσι μπορούμε να βοηθηθούμε για να βρούμε σε ποια θέση περίπου βρίσκεται η κάθε ετικέτα, τόσο οι γωνιακές, άνω και κάτω, όσο και οι πλάγιες δεξιά κι αριστερά.

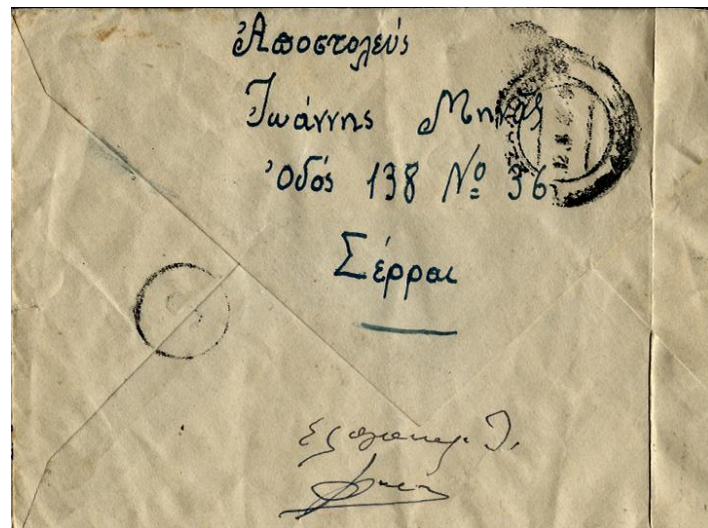
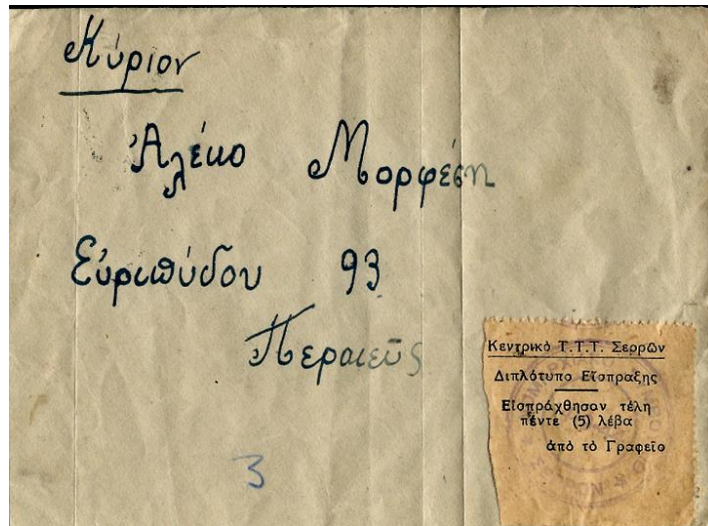
Εικόνα (101)

Φύλλο των 8 ετικετών του Τ.Τ.Τ. Σερρών που χρησιμοποιήθηκαν στις αρχές του 1945 ως γραμματόσημα για τη διεκπεραίωση της αλληλογραφίας.

Εικόνα (102)

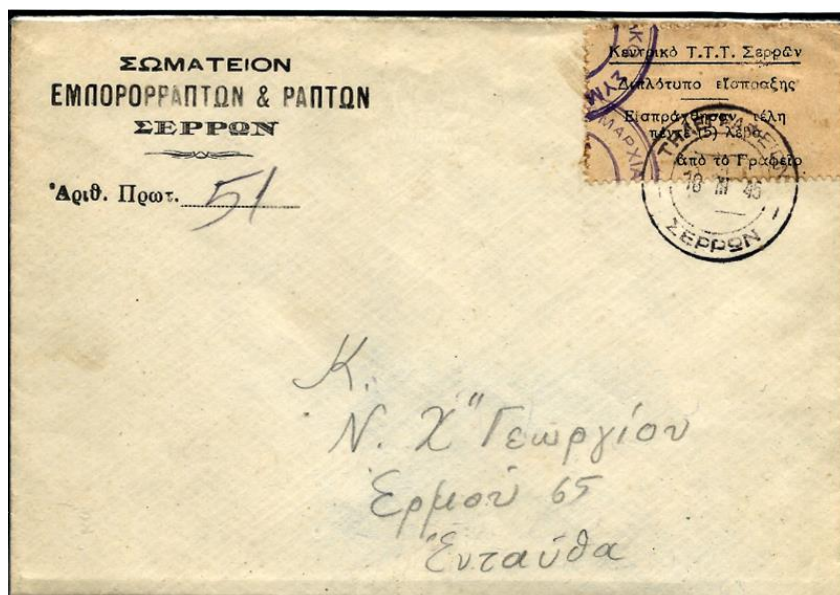
Μέρος του φύλλου των 8 ετικετών, σφραγισμένο με τη σφραγίδα ελέγχου του Νομαρχιακού Ταμείου Σερρών και την ακυρωτική σφραγίδα του Τηλεγραφείου Σερρών.

Εικόνα (103)

Γράμμα ταχυδρομημένο από Σέρρες προς Πειραιά, με την ετικέτα των Σερρών των 5 λέβα. Στο γράμμα αυτό δεν υπάρχει ακυρωτική σφραγίδα του Τηλεγραφείου Σερρών αλλά μόνο η σφραγίδα διελεύσεως από τη Θεσσαλονίκη. Ωστόσο υπάρχει η χειρόγραφη ένδειξη «ελογοκρίθη», καθώς επίσης η υπογραφή και ο αριθμός του λογοκριτή, στον Πειραιά ή στην Αθήνα.

Οι ετικέτες τέθηκαν σε κυκλοφορία την 1^η Ιανουαρίου 1945, και κυκλοφόρησαν μόνο σε 9.592 τεμάχια, ή 1199 φύλλα των 8 τεμαχίων. Τα υπόλοιπα φύλλα, μέχρι το αριθμό 3500 δεν χρησιμοποιήθηκαν, ούτε και σφραγίστηκαν με τη σφραγίδα του Νομ. Ταμείου. Έχουν διασωθεί αρκετά από αυτά τα αχρησιμοποίητα φύλλα, τα οποία θεωρήθηκαν άκυρα.

Εικόνα (104)

Γράμμα ταχυδρομημένο μέσα στις Σέρρες, στις 18 ΙΙΙ 45, με την ετικέτα Σερρών και ακυρωμένη με τη σφραγίδα ΤΗΛΕΓΡΑΦΕΙΟΝ ΣΕΡΡΩΝ.

Η σφραγίδα του Ταμείου καταστράφηκε μετά τη σφράγιση των 9.592 τεμαχίων. Όσον αφορά την ακυρωτική σφραγίδα των ετικετών, ήταν η δίκυκλη του ΤΗΛΕΓΡΑΦΕΙΟΥ ΣΕΡΡΩΝ.

Οι 9.592 ετικέτες διατέθηκαν στα εξής ταχυδρομικά γραφεία:

Κατανομή ετικετών του ταχυδρομείου Σερρών	
Πόλη ή χωριό	Τεμάχια
Σέρρες	4800
Ζίχνη	808
Σιδηρόκαστρο	800
Πεντάπολη	800
Σ.Σ.Αγγίστης	800
Τζουμαγιά	792
Ροδολείβος	792

Δεν είναι γνωστό πόσο χρονικό διάστημα κυκλοφόρησαν οι ετικέτες. Οι τελευταίες ημερομηνίες που έχουμε υπόψη μας εντοπίζονται μέσα στο μήνα Μάρτιο του 1945.

Κεφ. 15°. Ταχυδρομείο Φερρών

Είδαμε στα προηγούμενα ότι οι επισημασμένες σειρές του Έβρου χρησιμοποιήθηκαν και για τη διεκπεραίωση της αλληλογραφίας των Φερρών. Ωστόσο, την ίδια περίοδο, κατασκευάστηκε και μια ξυλόγλυπτη ευθύγραμμη σφραγίδα που έφερε την επιγραφή «5 ΛΕΒΑ», η οποία χρησιμοποιήθηκε για την εκτύπωση μιας επισημάνσεως, της ίδιας σε όλες τις αξίες, σε χρώμα μπλε.

Εικόνα (105)

Η επισήμανση των Φερρών τυπωμένη σε 8 αξίες των κατοχικών «Τοπίων», σε μονά γραμματόσημα, ζεύγη, μπάντες των τριών και μπλοκ τετράδων. Οι αξίες αυτές είναι των: 10, 15, 50, 200, 500, 1000, 2000, και 25000 δρχ.

Δεν γνωρίζουμε πόσες ακριβώς διαφορετικές αξίες επισημάνθηκαν λέγεται πάντως ότι είχαν επισημανθεί 10. Όσον αφορά τα γνωρίσματα της επισήμανσης, είναι τα επόμενα:

- Ψηφία χοντρά και όχι επιμελημένα
- Αριστερά του «5» και δεξιά του «Α» υπάρχει ανά μία τελεία, οι οποίες συνήθως δεν είναι ευδιάκριτες.
- Από κάτω υπάρχει μια υπογράμμιση που δεν πρέπει να είναι εσκεμμένη, αλλά οφείλεται μάλλον σε συγκέντρωση μελανιού στο κάτω περιθώριο της σφραγίδας. Η υπογράμμιση κάτω από το «5ΛΕ» είναι δυσδιάκριτη ως λεπτή, ενώ κάτω από το «ΒΑ» συνεχίζει από λεπτή ως πολύ παχιά.

Οι επισημάνσεις των Φερρών, από όσα γνωρίζω δεν έχουν βρεθεί σε ταχυδρομημένες επιστολές. Επομένως δεν έχουν σφραγιστεί, ώστε από την ένδειξη της ημερομηνίας να ξέρουμε την εποχή της ταχυδρόμησής τους. Τελικά δεν μας μένει παρά να υποθέσουμε ότι, αν χρησιμοποιήθηκαν, θα ήταν κατά τις αρχές του 1945.

**Κεφ. 16°. Η σφραγίδα «ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ ΕΛΑΣ»
της Θεσσαλονίκης.**

Από το Δεκέμβριο του 1944 μέχρι και το πρώτο δίμηνο του 1945, η Θεσσαλονίκη βρισκόταν υπό την επικυριαρχία του ΕΛΑΣ. Κατά το χρονικό αυτό διάστημα, ο ΕΛΑΣ είχε επιβάλει λογοκρισία στις επιστολές που διακινούνταν από το ταχυδρομείο της.

Τα λογοκριμένα φάκελα που έχουν διασωθεί μέχρι σήμερα, δείχνουν ότι περνούσαν από λογοκρισία κυρίως οι επιστολές που προ-ορίζονταν είτε για άλλες πόλεις και την πρωτεύουσα, είτε για το εξωτερικό.

Η σφραγίδα της λογοκρισίας είχε επίμηκες αποτύπωμα που έγραφε ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ ΕΛΑΣ, συνολικού μήκους 31,5 χιλ. και ύψους γραμμάτων 6,5 χιλ., και ήταν κόκκινου χρώματος.

Το φάκελο ανοιγόταν και μετά το έκλειναν με ταινία καφετί χρώματος. Σε όλα σχεδόν τα φάκελα υπήρχε και η υπογραφή του λογοκριτή.

Ακολουθούν ορισμένες χαρακτηριστικές εικόνες λογοκριμένων ταχυδρομικών αντικειμένων.

Εικόνα (106)

Η σφραγίδα της λογοκρισίας ΕΛΑΣ σε επιστολικό δελτάριο ταχυδρομημένο από τη Θεσσαλονίκη στη Νέα Υόρκη. Ημερομηνία αποστολής 20 XII 44. Δεν υπάρχει σφραγίδα αφίξεως.

Εικόνα (107)

Η σφραγίδα της λογοκρισίας ΕΛΑΣ σε γράμμα ταχυδρομημένο από τη Θεσσαλονίκη στην Αθήνα, το Δεκέμβριο του 1944. Υπάρχει και η υπογραφή του λογοκριτή με μολύβι.

Εικόνα (108)

Η σφραγίδα της λογοκρισίας ΕΛΑΣ σε γράμμα ταχυδρομημένο από τη Θεσσαλονίκη στην Αθήνα. Επίσης, υπάρχει και η υπογραφή του λογοκριτού με μολύβι που καλύπτει και την ταινία λογοκρισίας.

Ημερομηνία αποστολής 12 ΙΙ 45.

Κεφ. 17°. Το εθνικό ομόλογο της Π.Ε.Ε.Α.

Στην τελευταία αυτή σελίδα της μελέτης αναφερόμαστε στο Εθνικό Ομόλογο της Πολιτικής Επιτροπής Εθνικής Απελευθέρωσης (Π.Ε.Ε.Α.), το οποίο είναι έντυπο που αντιστοιχεί σε κάποια ανταλλακτική αξία, παρόλο που δεν αποτελεί γραμματόσημο. Το Εθνικό αυτό Ομόλογο εκδόθηκε στις 5 Ιουνίου 1944, ήταν ένα είδος χρήματος το οποίο μπορούσες να ανταλλάξεις με προϊόντα, και συγκεκριμένα με ποσότητες οκάδων σταριού. Υπήρχαν ομόλογα των πέντε, των είκοσι πέντε και των πεντακοσίων οκάδων σταριού.

Είχαν εκδοθεί ομόλογα συνολικής αξίας 2.000.000 οκάδων, τα οποία θα μπορούσαν να εξοφληθούν το αργότερο έξι μήνες μετά την ημέρα απελευθέρωσης της χώρας.

Εικόνα (109)

Εθνικό Ομόλογο της Π.Ε.Ε.Α. αξίας 5 οκάδων.

Γενική παρατήρηση

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μια αρχική συστηματική παρουσίαση της Ταχυδρομικής Ιστορίας και των γραμματοσήμων της Εθνικής Αντίστασης, ως πρώτη γνωριμία κάθε συλλέκτη με το ενδιαφέρον αυτό φιλοτελικό κεφάλαιο. Προέρχεται από τις προσωπικές σημειώσεις του συγγραφέα της παρούσας μελέτης από την εποχή που ξεκίνησε τη δική του «αντιστασιακή» συλλογή, εδώ και μερικές δεκαετίες, μετά από μια πρώτη επεξεργασία και συστηματοποίηση όλων των σχετικών πληροφοριών. Ωστόσο, η μελέτη αυτή απέχει πολύ από το να είναι πλήρης. Απαιτούνται ακόμη πολλές λεπτομερειακές πληροφορίες, καθώς και η συστηματική έρευνα των εκδόσεων και εκτυπώσεων των επισημάνσεων με τα πολλά τους εκτυπωτικά σφάλματα. Αν παρουσιαστούν όλα αυτά, η έκταση της μελέτης σίγουρα θα διπλασιαστεί.

Πίνακας περιεχομένων

Κεφάλαια	Τίτλοι	Σελίδα
	Εισαγωγή	2
	Πρώτο Μέρος	4
1 ^ο	Γραμματόσημα των «Τοπίων Κατοχής με σφραγίδες αντιστασιακών μονάδων	4
2 ^ο	Γραμματόσημα των «Τοπίων Κατοχής» με επισημάνσεις «ΕΑΜ» και «Συνδιάσκεψη ΕΠΟΝ» και με σφραγίδες αντιστασιακών μονάδων	7
3 ^ο	Έκδοση γραμματοσήμων της σειράς «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ» του ΕΑΜ	8
4 ^ο	Έκδοση γραμματοσήμων της 1 ^{ης} σειράς «ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΟΡΕΙΝΗ ΕΛΛΑΣ» του ΕΛΕΣ	14
5 ^ο	Έκδοση γραμματοσήμων της σειράς «ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΛΛΑΣ» του ΕΛΕΣ	18
6 ^ο	Έκδοση γραμματοσήμων της 2 ^{ης} σειράς «ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΟΡΕΙΝΗ ΕΛΛΑΣ» του ΕΛΕΣ	25
	Δεύτερο Μέρος	32
7 ^ο	Έκδοση γραμματοσήμων της 2 ^{ης} σειράς «ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΟΡΕΙΝΗ ΕΛΛΑΣ» του ΕΛΕΣ με επισήμανση «ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΣ».	32
8 ^ο	Η επισήμανση «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΛΕΣΒΟΣ»	38
9 ^ο	Η επισήμανση «ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΛΕΥΚΑΔΟΣ» του ΕΛΕ.Σ.	51
10 ^ο	Οι επισημάνσεις «ΕΛΑΣ /Αγρίνιο» και «ΕΑ /Αγρίνιο»	57
11 ^ο	Οι επισημάνσεις «ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΠΡΕΒΕΖΗΣ» και «Ε.Ο.Ε.Α. ΠΡΕΒΕΖΑ»	69

12°	Η επισήμανση «ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΒΡΟΥ»	80
13°	Ταχυδρομείο Κομοτηνής	97
14°	Ταχυδρομείο Σερρών	98
15°	Ταχυδρομείο Φερρών	101
16°	Η σφραγίδα «ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ ΕΛΑΣ» της Θεσσαλονίκης	103
17°	Το εθνικό ομόλογο της Π.Ε.Ε.Α.	105
	Γενική παρατήρηση	105
	Πίνακας περιεχομένων	106